EXAMEN
APPROBANDORVM ad S. Confeſsiones excipiendas.

ET

Ad Parochias obtinendas, ſecundùm modum ac ordinem per Illuſtriſſ. & Reuerendiſſimum D. D. MARTINVM SZYSZKOWSKI, Epiſcopum Cracouien. Ducem Seuerien. in Synodo Diœceſana Anno Domini, M.DC. XXII. traditum, in quatuordecim Titulos diſtributum.

AVTHORE
F. NICOLAO MOSCICENSI, Doctore Theologo, Ord. Prædic.

Cum licentia Superiorum.

Secundò editum, correctum, auctum, & allegationibus propter eos, qui compendioſa tractatione, contenti non eſſent, ornatum.

CRACOVIÆ.
Apud Franciſcum Cæſarium.

Facultas Superioris.

F. Andreas Radawiecki, S. T. Magister, Vicarius Prouinciæ Poloniæ Ordinis Prædicatorum, R. P. F. Nicolao Moscicensi, S.T. Magistro, salutem in Domino.

Intelleximus te examen approbandorum ad sacras Confessiones excipiendas & Parochias obtinendas, velle iterum typis mandare, sed tamen quandantenus cunctari. Idcircò nos considerantes operam hanc futuram pernecessariam, authoritate officij nostri tibi in S. Obedientiæ meritum, peccatorumq; remissionem iniungimus, vt hoc tuum propositum quamprimùm executioni mandes. In q[illegible]rum fidem his sigillo munitis, manu propria subscripsimus. Dat. Varsauiæ in Conuentu S. Hiacinthi. Die 17. Martij, Anno Domini 1622.

Appro-

Approbatio.

Ego Sebastianus Nucerinus, S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Cathedralis Crac. Ordinarius Concionator, librorum prælo in lucem in Diœcesi Crac. prodeuntium Censor, fidem præsentibus facio: quia librum Responsionum ad quæstiones pro Examine approbandorum ad S. Confessiones excipiendas in Synodo Diœcesana ab Illustriss: & Reuerendiss. D. MARTINO SZYSZKOWSKI, Episcopo Cracouien: traditas, ab Adm. R. P. Nicolao Moscicensi, Ordinis Prædicatorum, S. Dominici, S. Theologiæ Doctore, conscriptum, vidi, legi. Est accurata diligentia elaboratus, & materijs ad forum Conscientiæ spectantibus breuiter, vtiliter, & fideliter, (iuxta mentem Doctorum) refertus & fæcundus. Quocirca vt prælo in lucem & vtilitatem publicam ederetur, censui & iudicaui. Dat. Crac. 28. Martij 1622.

)(2 Fr.

Fr. Joannes Chryſoſtomus de Robczyce, S.T. Magiſter & Concionator Cracouiæ in Eccleſia SS. Trinitatis Ordinis Prædicatorum. Opus hoc, ſecundùm ſancita Ordinis ſui vidit & approbauit vt prodeat in lucem. Lector bone ſi perleges, conſiderabiſq; Magnam auctoris lectionem ſacrorum voluminum & eruditionem aduertes. Apponam. Conſolaberis, ſi non amplius ob tuam, ſaltem publicam vtilitatem.

Ita eſt. *Ioan. Chryſoſt. qui ſupra.*

F. Martinus Rudauius S. T. B. & vice Regens Stud. Generalis Crac. Ordin: Prædic. hoc Examen diligenter legi, & dignum luce iudicaui, Dat. in Conuen. Cracouien: SS. Trinitatis 30. Martij 1622.

Illuſtriſſimo & Reuerendiſſ: Domino,

D. MARTINO SZYSZKOWSKI, EPISCOPO CRACOVIEN: DVCI SEVERIEN.

F. Nicolaus Moſcicenſis, D. T. Ord. Prædic. in ſignum debitæ Reuerentiæ offert, ac perpetuò dicat.

Index cōtentorum in hoc libro.

Tituli sunt quatuordecim.

TITVLVS I.

De Sacramento Pœnitentiæ in genere.

Habet Quæsita 13.

TITVLVS II.

De Ministro Pœnitentiæ.

Habet Quæsita 22.

Quæ

TITVLVS III.

De Contritione.

Habet Quæſita 10.

TITVLVS IV.
De Confessione.

Habet Quæsita 10.

Qui-

TITVLVS V.
De Satisfactione.

Habet Quæsita 8.

Quid

TITVLVS. VI.

De Absolutione.

Habet Quæsita 15.

TITVLVS VII.

De Sigillo.

Habet Quæsita 12.

TITVLVS VIII.

De Restitutione.

Habet Quæsita 18.

TITVLVS IX.

De Vsura.

Habet Quæsita 18.

TI-

TITVLVS X.
De Simonia.

Habet Quæsita 10.

Quid

TITVLVS XI.
De Beneficijs.

Habet Quæsita 13.

Quod

TITVLVS XII.
De Censuris.

Habet Quæsita 10.

Quid

TITVLVS XIII.
De Iubileo,
Habet Quæſita 14.

Quid

Quo-

TITVLVS XIV.

De quibusdam superstitionibus.

Habet Quæsita 4.

Demy ... Cra: ad S: Bar.

TITVLVS I.

De Sacramento Pœnitentiæ in genere.

Habet quæsita 13.

QVÆSITVM I.

Ad quem finem sunt instituta Sacramenta nouæ legis?

℞. Ad salutem humanam. *D.Th.3.q.61.a.1. Suar: tom: 3. dispu: 6. Bellarm. t.2. lib.1.c.22. Canis.in Cath.cap.4.§ 6.* Et propterea (quemadmodum *Bellarm: tom. 2. lib. 6. c. 22. ait*) vt sint signa & causæ instrumentales gratiæ Dei.

Secundus finis accessorius seu concomitans, assignari potest, vt sint velut symbola & externæ notæ Christianæ professionis, quibus Dei & Ecclesiæ filij se mutuo agnoscant colligenturque *Canis. vbi supra ex D. Aug. & S. Basilio & Bellarm.*

QVÆSITVM II.

Salus (ad quam Sacramenta ordinantur) quotuplex?

 ℞. Du-

℞. Duplex. Prima ſeu proxima, vel inchoata per gratiam, quæ à Theologijs iuſtificatio dicitur. Et vltima ſeu conſummata per gloriam, quæ beatitudo appellatur. *D. Th. Epheſ. cap. 2. lect: 3. & alij.*

QVÆSITVM III.

Gratia (quam cauſant Sacramenta) quotuplex eſt?

℞. Duplex. Communis & Propria. Communis omnibus Sacramentis, eſt gratia habitualis, quæ multis nominibus appellari ſolet.

Dicitur enim gratia, gratum faciees. *Item*, iuſtificans, ſanctificans, gratia virtutum (infuſarum tam Theologalium, quàm Moralium) & donorum, ſcilicet, Spiritus ſancti.

Quia Virtutes & dona hæc gratiam habitualem comitari ſolent. *Suar. to 3. d. 7. ſec. 2.*

In hac gratia communi, tota efficacia Sacramentorum potiſſimum verſatur. *Suar. t. 3. in comment. a. 1. q. 62.* In eadem: gratia ſpecialis ſingulorum Sacramentorum fundatur, neque aliter datur hæc, niſi quatenus fundatur in illa.

Vocatur autem hæc propria gratia, gratia Sacramentalis, & nihil aliud eſt, niſi auxilium Dei, ſeu actualis eius concurſus, in quolibet Sacramento, ad conſequendum vniuſcuiuſque Sacramenti effectum. Siquidem omnes Theologi, conueniunt in hoc, quod ſingula Sacramenta, habeant proprias ſacramentales gratias, quas efficiunt. *D. Th. 3. q. 62. a. 4. Suar. to. 3. d. 7. ſect: 3.* Vnde neceſſe eſt, vt diſtinctos habeant effectus, quos diſtinctæ diſtinctorum Sacramentorum gratiæ producunt. Itaque gratia ſacramentalis includit ſupponitque gratiam, gratum facientem, & addit illud auxilium, ſeu actuale Dei ſubſidium, motionemuè eius grauitam, ad aliquem certum Sacramenti effectum. *D. Th. vbi ſuprà Soto 4. d. 1. q. 3. a. 2. Gregor: de Valent. t. 4. d. 3. p. 2.*

Quamuis (vt vnum adhuc maioris claritatis cauſa addam) Gratia Sacramentalis dici etiam poſſit, ipſa gratia habitualis, ſeu gratum faciens, quatenus per tale ſacramentum, datur ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, coniungiturque, ex diuina inſtitutione tale auxilium. *Soto & Suar. vbi ſupra.*

QVÆSITVM IV.
Quotuplex est illa gratia communis omnibus Sacramentis?

℞. Duplex. Prima. Et Secunda, quæ augmentum gratiæ dicitur. Colligitur ex *D. Th. 1. 2dæ. q. 114. a. 5. 6. 8. Sua. tom. 3. in 3. p. D. Th. disp. 7. sect. 2. Tolet. in summa Cas. lib. 2. c. 16. n. 8.*

Prima vocatur. ante quam immediatè homo Deo gratus non fuit, sed mortuus per peccatum originale vel mortale. Vnde duo Sacramenta, scilicet Baptismus & Pœnitentia (quæ sola hanc primam conferunt gratiam) dicuntur sacramenta mortuorum.

Secunda verò gratia appellatur, quando in homine gratia, seu vita spiritualis inuenitur, & augmentum tantum gratiæ accedit. Vnde reliqua quinq; sacramenta dicuntur viuorum, in quantum præsupponunt vitam spiritualem in homine & augmentum gratiæ conferunt.

QVÆSITVM V.
Gratiæ Sacramentali qui effectus correspondent, in singulis sacramentis.

℞. In Sacramento Baptismi proprius effectus correspondens gratiæ baptismali, est regeneratio in vitam spiritualem, seu inchoatio vitæ spiritualis.

In Sacramento Confirmationis, augmentum spiritualium virium, ad constanter confitendum fidem.

In Eucharistiæ Sacramento Conseruatio, & nutritio charitatis, (in qua vita spiritualis consistit) in quantū per alimentum diuinū roboratur homo, ne à calore cōcupiscentię absumatur eius vita spiritualis, seu gratia

In Pœnitentia. Curatio spiritualis; ægritudinis, seu resurrectio, aut restitutio vitæ spiritualis.

In extrema vnctione. Conualescentia perfecta, seu reparatio virium spiritualium, per remotionem reliquiarum morbi.

In ordine. Potestas regendi multitudinem, & exercendi actus publicos.

In Matrimonio. Mutua supportatio, & honesta prolis propagatio, atq; educatio. *Qui voluerit poterit legere D. Th. 3. q. 65. a. 1. Valen. & Suar. supra hunc articulum D. Th. Bellarm. tom. 2. c. 26. Et Suar. c. 3. d. 7. S. 3.*

Nota.

Ex Gregor. Val. t. 4. d. 3. p. 2. cùm dicitur: quod

quòd per quodlibetSacramentum, datur auxilium peculiare ad Sacramenti effectum: intellige indiſtinctè, ſiue efficiendum, ſiue tantùm conſeruandum. *Qui voluerit poterit ibidem videte reliqua. Et Suar. vbi ſup, § Dico ſecundò.*

QVÆSITVM VI.

Quomodo Sacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutem?

℞. Sacramenta ex natura rei, ſecluſa inſtitutione Chriſti non ſunt neceſſaria. Potuit enim Deus ſine ſacramentis viſibilibus ſaluare. *Henriquez lib. 1. c. 4. n. 1. ex Scot. & Garb. Suar. to. 3. in commentario. art. 1. q. 61. Bel. c. 22.* Sed poſita Chriſti inſtitutione, Sacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutem. Verùm quia neceſſitas hæc, non eſt vniformis in omnibus Sacramentis, ſed varia in varijs: ideò Doctores declarant hanc variam neceſſitatem, varijs etiam modis.

Bellarmin. *t. 2. l. 1. c. 22.* Suar. *to. 3. d. 6. S. 1. § Dico ſecūdò. & copioſiùs in commentario art. 4. q. 65. D. Th.* Henriq. *lib. 1. cap. 4.* Vtentes illa diſtinctione de neceſſitate medij & præcepti. (Cuius membra declarant, *Suar. vbi ſupra & diſp. 40. Valent. 22dæ. to. 3. diſputatio: 7. q. 2. puncto 2.)*

Mihi placet modus, quo vtitur *D. Th. 3. qu. 5. a. 4.*

Videlicet, Neceſſariū ad ſalutem duplex. Simpliciter, ſine quo ſalus nullatenus obtineri poteſt. Et vtiliter, ſeu ad benè eſſe, ſine quo ſalus haberi quidem poſſet, ſed non tam benè aut commodè. Itaq; tria Sacramenta Baptiſmus, Pœnitentia, & Ordo, omnino ſunt neceſſaria, ſ. ſimpliciterBaptiſmus quidem ſiue in re, quando copia adeſt, ſiue in voto, quando deeſt opportunitas, omnibus ac ſingulis abſolutè.

Pœnitentia his qui poſt Baptiſmum peccauerunt mortaliter.

Ordo verò eſt neceſſarius non ſingulis, ſed Eccleſiæ in communi, hoc eſt fidelium vniuerſitati: ſine quo neque Hierarchia Eccleſiæ conſiſtere poſſet, neque alia Sacramenta confici.

Reliqua Sacramēta, ſunt vtilia, ſeu neceſſaria ad benè eſſe, in quantùm per illa cōuenientius ſalus hominum promouetur. Nam Confirmatio quodāmodo perficitBaptiſmū. Extrema vnctio Pœnitentiam. Matrimoniū

verò Ecclesiæ multitudinem, per propagationem conseruat, ac proinde saluandorum numerum auget.

Eucharistia, est Spiritualis vitæ consummatio, & omnium Sacramentorum finis. *D. Th. 3. q. 73. a. 3.*

QVÆSITVM VII.

Peccatne Christianus non suscipiens Sacramenta, quæ tantùm vtilia sunt, & non simpliciter necessaria?

℞. Non peccat, nisi duo occurrant: Præceptum & contemptus. Et quidem præceptum habet locum in Eucharistiæ Sacramento suscipiendo. *Soto 4. d. 1. q. 6. art. 4. Suar. to. 3. d. 18. S. 1. & dis. 69. & 70.* Et ideò secundùm determinationem Ecclesiæ tenetur homo sub mortali peccato suscipere Sacramentum Eucharistiæ semel in anno.

Contemptus autem potest interuenire in duobus sacramentis præcipuè. In Confirmatione & Extrema vnctione. Vbi sciendū est ex *D. Th. 3. q. 65. a. 4. ad 3.* Quod aliud est non curare suscipere sacramentū, quod non est de necessitate salutis (id enim non est peccatum) Et aliud contemnere, quòd superbiam & vilipensionem importat. Vnde homo Christianus, qui tempore quo expediret recipere, diceret. Nolo recipere Confirmationis aut Extremæ vnctionis Sacramentum, quasi dignitatem meam non doceat, subijci rebus his, quas & homines viles, & pueri capiunt. Hic procul dubio peccaret mortaliter. *Henriq. li 1. c. 4. n. 3.*

QVÆSITVM VIII.

Quis finis Sacramenti Pœnitentiæ?

℞. Remisio peccatorum, vel iustificatio hominis lapsi in peccatum mortale post Baptismum.

QVÆSITVM IX.

An Sacramentum Pœnitentiæ, habeat illa tria, more aliorum Sacramentorum, scilicet, Materiam, Formam & Ministrum?

℞. Habet. Et quidem materiam tam proximam quám remotā. Materia enim proxima seu ex qua Sacramentum constat, sunt actus pœnitentis, videlicet, contritio in corde, confessio in ore, & in opere satisfactio. Horum vero

verò actnū obiecta seu materia, circa quam sunt peccata, de quibus pœnitens dolet, & quæ confitetur, & pro quibus satisfacit. Remota itaque materia sunt ipsa peccata actualia post Baptismum commissa, non quæ acceptentur, & maneant, sed quæ per detestationem destruantur, sicut ligna sunt materia ignis. *D. Th. 3. q 84. a. 2. Soto 4. d. 14. q. 1. a. 2. Henriq. li. 4. c. 9.*

Hæc autem eadem peccata, contrita, confessa, & satisfacta, sunt & dicuntur materia proxima. Porrò peccata mortalia dicuntur materia principalis & necessaria propter quæ principaliter Sacramentum hoc, est institutum, & sine quo hæc remitti nō possunt

Venialia verò, sunt quidem materia sufficiens, sed non necessaria: cum absque hoc Pœnitentiæ Sacramento, non tantùm in re, sed etiam in voto deleri posſint. *Henriq. ex Conc. Trid. Tolet. lib. 3. c. 4.*

Forma, est absolutio. Minister verò, Sacerdos. *Hic nota.* Quod quamuis Sacramentum hoc essentialiter constet ex Materia & Forma, non tamē omnis seu tota Materia ad essentiam pertinet. *Suar. in Commētar. a. 2. q. 84. D. Th. & d. 18. sect. 2.* Nam Contritio & Confessio

Confessio sunt integrales & essentiales partes. Satisfactio vero non est essentialis pars, sed integralis tantùm, ideó non supponitur formæ, neque precedit eam sed sequitur post eam *Suar. sect. 3. & disp 20. sect. 3. § His ergò.*

QVÆSITVM X.

Per Sacramentum Pœnitentiæ, deleturne omnis culpa?

℞. Ita & aliquando quidem directè, aliquando verò indirectè. Directè illa quæ manifestatur in confessione. Indirectè, quæ per obliuionem inculpabilem vel in aduertentiam, aut etiam ignorantiam inuincibilem, non ex primitur: semper tamen is, qui sic omisit peccatum mortale, habet annexam obligationem, ad manifestandum illud, & subijciendum clauibus Ecclesiæ in Confessione, quandocunq; inmemoriam venerit.

QVÆSITVM XI.

Dimittiturne etiam pœna?

℞. Pœna æterna dimittitur vna cum culpa, sed temporalis non semper tota remittitur. *Conc. Trid. Sess. 6. c. 1. 4. Suar t. 4, d. 10. S. 6. vt infra quæsito 18. dicetur.*

QVÆ-

QVÆSITVM XII.

Quomodo dimittitur æterna?

℞. Concomitanter ſeu ex conſequenti *Suar. d. 16. ſ. 2.*

Declaratio.

In peccato mortali ſunt duo. 1. Aduerſio Ab incommutabili bono. 2. Conuerſio in ordinata ad commutabile bonum. Et quidem auerſionem illam conſequitur reatus pœnæ æternæ, vt qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur. Conuerſionem autem in ordinatam ad commutabile bonum, conſequitur reatus alicuius pœnæ. Iuſtum enim eſt, vt qui voluntati ſuæ plus indulſit, quàm debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur. Et quia conuerſio ad bonum commutabile eſt finita, ideò & pœna ei correſpondet temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur auerſio animæ à Deo, in quantum anima Deo per gratiam coniungitur, ac conſequenter ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ, ſublato namque principali, aufertur acceſſorium vel committans, poteſt tamen remanere reatus

atus alicuius pœnæ temporalis: ſeparari enim poteſt à primo vt docet *D. Th. 3. q. 86. a. 4. c. 1. 2. Caiet. ibid. & Poret. Suar. in tertia parte T. 4. diſ. 10. ſec. 2. & 3. per totum.*

QVÆSITVM XIII.

Semperne remanet reatus pœnæ temporalis dimiſſa culpa mortali?

℞. Non ſemper. *D. Th. 3. q. 86. a. 4. Suar. to: 4. diſ. 10. ſ. 3. § Prima eſt.* Quia aliquando tota pœna remittitur, aliquando plus, minuſue, ſecundùm modum propriorum actuum, qui ſunt materia pœnitentiæ. Quod non eſt ex defectu miſericordiæ diuinæ, ſed ex defectu pœnitentiæ hominum, quia ſcilicet aliquorum conuerſio ad Deum non eſt tanto ſpiritus feruore facta, vt ſufficiat ad tollendam etiam pœnam temporalem. *Poret. art. 4. append.*

TITV-

TITVLVS II.
De Ministro Pœnitentiæ.
Habet quæsita 22.

QVÆSITVM I.
Quæ & quot conditiones requiruntur in confessario, Ministro Sacramenti Pœnitentiæ?

℞. Sex. Potestas, Scientia, Prudentia, Bonitas, Sigillum & Fortitudo. *Barth. Med. Inst. l. 1. c. 3.*

QVÆSITVM II.
In quo differunt Potestas Ordinis & Iurisdictionis?

℞. De his potestatibus varié DD. loquuntur, magnusque conflictus est de eis inter authores, vt etiam adnotatur in marginibus apud *Tolet. l. 1. c. 3.* Respondetur tamen directè. Quod in multis differunt: præsertim verò in octo. 1. In ipsa re, eo quod sunt res distinctæ Huius autem realis distinctionis signum est, separabilitas ab inuicem. *Suar. t. 4. d. 16. s. 3. § Ex his.*

Siqui-

Si quidem & iurisdictio potest esse absque ordine, vt quando nō Sacerdos recipit beneficium Parochiale. *Suar. § Vnde. Tolet. n. 3.* Et Episcopus confirmatus habet iurisdictionem, & si nō sit Sacerdos. Quam potest Sacerdotibus delegare, non tamen per seipsum vti *Henr. l. 6. c. 1. n. 3.* Et ordo potest stare absque iurisdictione, vt patet ex Conc. Tridē. *Sess 14. c. 7.* Et Suar. § *Tertius modus*, colligit ex Conciliis. Sacerdotem posse carere omni iurisdictione ad absoluendum.

2. In origine seu modo quo acquiruntur. Nam potestas ordinis ex vi ordinationis, per impresionem characteris, datur. Potestas verò iurisdictionis, per commissionem factam à Deo vel homine. *Henr*: seu per prælationem super aliquam multitudinem, susceptionem alicuius officij. Et per extrinsecam delegationem *Suar.*

3. In functione seu actione propria. Quia potestas ordinis est, potestas consecrandi & offerendi Eucharistiam, atque cōferendi Sacramēta, per quæ gratia datur. *Soto 4. d 20. q. 1. a. 1. Tolet. lib. 1. c. 3 n 1.* modo tamē infra *q. 4.* dicendo. Iurisdictio verò est potestas excommunicandi, absoluendi, dispensandi. indul-

gentia

gentias conferendi, leges Ecclesiasticas condendi *Tolet.*

4. In obiecto seu materia circa quam. Potestas enim ordinis refertur, ad verum naturaleq; CHRISTI corpus in S. Eucharistia. Iurisdictionis autem potestas tota versatur, in Christi corpore mystico, quod est fidelium congregatio, ordinando, regendo ipsum, ad eius vtilitatem. *Cath. Trid.* de Sacramento ordinis. § *His igitur.* & *Tolet.*

5. In subiecto. Namq; potestas ordinis est in quolibet sacerdote. Iurisdictio verò, non in omni sacerdote, sed in supremo prælato, in alijs verò prout ab ipso sunt delegati. *Tolet*

6. In essentia seu natura. Quia potestas ordinis, est qualitas quædam impressa animæ, per quã homo potest conficere corpus Christi & à peccatis absoluere, quæ dicitur character, qui impressus fuit in ipsa Sacerdotis institutione. *Tolet.* & per quem deputatur vt possit, esse iudex animarum, in foro pœnitentiæ. *Suar.* Potestas verò Iurisdictionis est noua potestas superaddita ordini *Henriquez.* & extrinsecus adueniens *Suar.*

7. In duratione. Quia potestas ordinis est immutabilis & indelebilis. Sicut & character. *Henriq.*

Henriquez in annotationibus ex *Conc. Trid.* & ex *D. Th.* Iurisdictio verò potest amitti, auferri & restringi, *Henriq. n. 3. Suar.* § *Ex his ergo.*

8. Potest addi. In ratione æqualitatis, & inæqualitatis. Quod potestas ordinis sit æqualis in omnibus: sed in potestate iurisdictionis sunt gradus quidam. Minor enim est in Parocho. Maior in Episcopo: Summa & vniuersalis potestas in totã Ecclesiã in Papa.

Posset addi nona differentia quæ tamẽ ex supradictis elicitur. Videlicet, Quòd potestas ordinis, datur in & per Sacramentũ, ex vi ordinationis, seu per impressionem characteris sacerdotalis. Potestas verò iurisdictionis, extra sacramentum, per electionem, collationem, iudicij sacramentalis commissionem, ac iudicandorum consignationem.

QVÆSITVM III.

Ad ministrandum Sacramentum Pœnitentiæ, absoluendumq́, à peccatis mortalibus, quæ potestas requiritur?

℞. Vtraq; potestas requiritur simul. Et neutra sola sufficit. Neq; enim solã iurisdictionem habens absoluere potest à peccatis, cum

cum potestas clauium fundetur in charactere Sacerdotali *Suar. t. 4. d. 24. sect. 1. § Sed difficultas.* Sed neque solum Sacerdotium sufficit, nam etiam iurisdictio requiritur. *Conc. Trid. Sess. 14. c. 7.* Omne enim iudicium requirit iurisdictionem. *Suar. § De potestate.* Quam iurisdictionem nemo habet ex vi suæ ordinationis, vt statim dicetur.

QVÆSITVM IV.

In ordinatione Sacerdotis conferturne simul etiam potestas iurisdictionis.

℟. Quamuis hoc aliqui asseuerent, vt videre est apud *Suar. § Difficultas.* Dicendum tamen est quod sola potestas ordinis confertur. Sed hæc Duplex est. s. supra Corpus Christi verùm seu naturale. Et hæc datur Sacerdoti quando confertur potestas consecrandi & offerendi Eucharistiam. Et super Corpus Christi mysticum, quæ est potestas remittendi & retinendi peccata. Quam Episcopus per alium actum tradit, dicens: Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris. &c. *Suar. sec: 3. Dec: lib. 1. c. 13. n. 1.*

Non tamen inde colligi potest, quòd illis verbis cōferatur iurisdictio. Quamuis enim iurisdi-

iurisdictio in foro Pœnitentiæ sit potestas absoluendi, non tamen omnis potestas absoluendi est iurisdictio. Itaq; per illa verba (in ordinatione) datur Sacerdotibus vera & præcipua potestas, operatiua in tali iudicio, per quam sacerdotes deputantur, vt possint esse Iudices animarum in foro pœnitentiæ, ita quod constituuntur iudices, sed solum aptitudine, videlicet, vt possint absoluere, quando habuerint subditos: non tamen actu, quia non possunt hanc potestatem exercere, & exequi, nisi eis assignentur subditi, quod fit per collationem iurisdictionis. Nam iurisdictio & subiectio seu subditi, sunt correlatiua, seu tanquam relatio & terminus. *Suarez ex Conc: Trid. colligens.*

Exemplo (quamuis non per omnia quadret) vtcunque illustrabitur res. Datur Doctoribus facultas docendi, qui tamen actum exercere non valent, nisi auditores habeant. Et homo habet potentiam generandi & sufficientem in suo ordine, nec tamen generabit, defectu correquisiti.

QVÆSITVM V.

An in aliquo casu non Sacerdos possit ministrare Sacramentum pœnitentiæ?

℟. Nullo

℞. Nullo modo potest: neq; aliqua necessitate vrgente, neq; dispensatione accedente. *Suar. disp: 24.* Estq; de fide. Quia in *Con: Trid. Sess. 14. Can: 10.* ita definitur. Hinc apparet contrariam opinionem antiquorum, iam desertam, correctam & antiquatam esse. *Sot. 4. dis: 18. quæ: 4. a. 1. Concl: 3.*

QVÆSITVM VI.
Quæ scientia requiritur in confessario?

℞. Duplex potest inueniri. Eminens, omnibus numeris absoluta. Et sufficiens.

Eminens est, quando Confessor, vtraque Practica Theologia pollet, scilicet Morali & Sacramentali. Iuris quoq; præsertim Canonici peritiam habet. Constitutionesque Synodales tenet.

Sufficiens, latitudinẽ habet: nam pensatis circumstantijs locorũ, temporum, ac personarum, iuxta prudens iudicium, aliquando maior, aliquando minor requiritur: adeò vt interdũ satis sit intelligere ea, quæ frequentius accidũt, & quæ ab omnibus cõmuniter sciuntur esse mortalia reseruata: nosse restitutionũ radices: Censurarum valorem: votorum

rum & simoniæ significationem intelligere: de difficilioribus scire dubitare. Nam cum dubitat, potest legendo vel alios consulendo congnoscere, quid agendum sit, & quomodo procedendum, atq; adeò dignè suo munere fungi. Item. Formam absolutionis. Hæc autem infima scientia dicitur, qua minor esse non potest, nisi pœnitentis scientia & conscientia suppleat.

QVÆSITVM VII.
Hæc scientia sufficiens regulariter, ad quot capita reduci potest?

℞. Ad tria. Ad scientiam inquisitiuam, iudicatiuam, & medicatiuam.

Ad inquisitiuam pertinet nosse & intelligere præcepta Dei, Ecclesiæ, Septem capitalia peccata, & peccata sensuum, aliena, diuersorumque statuum.

Ad iudicatiuam: quod sit discrimen, inter mortale & veniale, quæ sint circumstantiæ peccatorum, quæ peccata sint reseruata, quæ Censuras, & irregularitates annexas habeant, quæ restitutionem famæ vel rerum: quando deneganda vel differenda est absolutio pœnitenti, vt si sit in statu damnationis, propter voluntatem perseuerandi in peccato.

Ad

Ad medicatiuam pertinet, obstinatos in peccato emolire, & conuersionem persuadere, per incussionem timoris, ob pœnas inferni, incertitudinem horæ mortis, iudicij diuini, per propositionem gloriæ, ac beatitudinis æternæ, & per pias considerationes, ac exempla quæ omnia suppeditabuntur ex libris spiritualibus.

Timidos consolari.

Scrupulosos tranquillare.

Tepidos excitare.

Proficientes iuuare.

Feruentes temperare.

Hic duo sunt notanda. 1. Dicta cognitio non est sic exigenda, vt Confessarius memoriter sciat, omnes excommunicationes, omnes casus reseruatos, irregularitatis species *&c.* Satis est, quod audiens confessiones reminiscatur, vel saltem hæsitet, vt ad quærendum consilium moueatur. 2. Peccat grauiter Sacerdos, ingerens se huic ministerio, absque sufficienti scientia, neque excusare potest obedientia, aut commissio per Episcopum facta. Quod si Sacerdos ex scrupulo, dubitet se sufficientem, in tali tantùm casu ad iudicium superioris dicentis eum esse idoneum, debet deponere dubi-

dubium, quando euidentissimè contrarium non constat.

QVÆSITVM VIII.

Quæ Regulæ sunt ad discernendum peccatum mortale à veniali?

℟. Hæc res sicut scitu est necessaria, ita explicatu difficilis etiam viris doctis pijsque. *Sayro lib. 2. c. 13. n. 27.* Tum quia *D. Aug. in Enchyrid. c. 8. dicit.* Quæ sint leuia & quæ sint grauia peccata non humano sed diuino sunt pensanda iudicio. Tum quia *Gerson lib. de vita spirituali animæ lect: 5. lit. Z.* admonet sic. Exigere vnam aliquam certam regulam generalem, qua vniuersaliter possimus, in vnaquaque morali actione, peccatum mortale discernere, à veniali, perinde absurdum est, atque talem à medico quærere, quâ possimus, inter omnes cibos salubres & insalubres discernere. Nam in vtrisque ob circumstantiarum mutationem, nihil inest firmitatis. *Prax. for. pœn. lib. 15: c. 4. n. 29.*

Nihilominns quòd certò & infallibiliter iudicio humano determinari non potest. probabiliter & verisimiliter, discerni posset, per quasdam obseruationes generales, quas pro regulis vsurpare possumus.

Cùm

Cùm itaque varias ex DD. colligere possimus. *Sayro clau. Reg. l.2.c.13.n.27. Prax. for. pœn. vbi supra Valent. 1.2. disp. 6.p.3. Sanch. Op. Mor. lib.1.c.1.n.4. Lopez instru. c.1. Barth med. l.1.c.8. Sum. Cor. c.1.n.3. Roder. c.61.n.2.*

1. Placet tamen illa quam *Azor. t.1. l.4. c.9.q.8.* proponit, credens nullam aliam certiorem melioremque constitui posse (vt quæ communi consensu à Theologis adhibetur) quàm illam, quæ ex materiæ peccati grauitate aut leuitate pondus trahit. Ea inquit peccata sunt venialia, quæ charitatem Dei aut hominis grauiter non ledũt, alioquin lethalia ex suo genere erunt. Hæc est summa. Qui plura legere apud ipsum cupit, poterit. Idem ferè in *prax. for. pœn.* dicitur. Illud inquit, habendum est peccatum mortale, ex suo genere, quo grauem iniuriam, Deo aut proximo, aut nobis ipsis inferri, naturalis ratio dictat. Hanc approbat *Sanchez*, & aliam adijcit, dicens.

2. Quando aliquid tanquam valde graue, & necessarium præcepto aliquo humano, grauiter præcipitur, eius transgressio est mortalis. Requiritur itaque (inquit ipse) & materiæ grauitas, & legis latoris animus grauiter præcipiendi; quod deduci poterit ex legis tenore, ac pœna adiuncta. 3.

3. Potest quoque aliquid lucis adferre, ad præsens negotium, descriptio peccati mortalis tradita à *Nau. in Ench. prælud. 9. n. 8.*

4. Neq; illa regula displicere debet, quam *Sum. Cor. c.1.n.3.* habet.

Omnis inquit actus qui repugnat iustitiæ, & charitati Dei & proximi, de quibus data sunt præcepta Diuina, naturalia Ecclesiastica, & statuta humana, propter bonũ commune, est peccatum mortale ex suo genere.

Quæ autem non sunt contra huiusmodi præcepta, sed præter præcepta, in quantum, non obseruant modum, quem præcepta intendunt, nec charitati Dei & proximi, contrariãtur, sunt venialia ex propria natura.

5. Sed neq; illæ quatuor regulæ sunt spernendæ, quas tradit *Lopez* mutuatus ex *Bart. Med.*

1. Omne quod est contra præceptum Dei vel Ecclesię eius, cum sufficienti deliberatione, & in materia graui: est peccatũ mortale.

2. Quidquid est contra amorem Dei, vel proximi notabiliter, est mortale.

3. Quod vergit in graue proximi detrimẽtum, vel contra honorẽ Dei pugnat, in materia, quæ magni sit ponderis: est mortale.

4. Peccatum quod in aliqua trium harum

regula.

regularum, non comprehenditur, habendum est pro veniali.

Has regulas variè explicatas, recensere volui, vt quisque pro suo gestu, quam voluerit eligat. Quod in similibus, ob eandem causam, feci.

QVÆSITVM IX.

Peccatum ex natura sua mortale, quot modis transit in veniale?

℞. Duobus modis. Imperfectione formæ seu actus; quando non adest plena & perfecta deliberatio, quæ actum perficit. Et imperfectione seu paruitate materiæ. *Prax. for. pœn.lib.15.c.4.n.30. Deci.lib.1.c.6. Sayro lib.2. c.12.n.8.* Posset primus modus subdiuidi, vt in particulari sint tria membra. Vnde *Sanch opere. Mora. lib. 1. c. 1. nu. 5.* censet tribus modis ex mortali veniale fieri posse.

1. Ratione imperfectæ deliberationis seu considerationis. Nimirum, quando ratio adeò tenuem habet considerationem, propter aliquam distractionem, vt non plenè aduertat malum cogitatum, quoad totam maliriam seu omnes circumstantias, quibus moueri possit ad illud excutiendum, sicut fit in non plenè excitatis à somno,

2. Ra-

2. Ratione imperfecti consensus, vt cum voluntas habet firmum propositum expellendi suggestiones, tentationesuè peccati mortalis, & præterea conatur expellere, sed negligenter ac tepide, absq; tamen periculo plenè consentiendi. Tunc illa negligentia est communiter venialis, ob defectum pleni consensus. At transiret in mortalem, quando afferret verisimile periculum expresse consentiendi in mortale. Tradit *Sanch.* regulas quatuor discernendi consensum perfectum ab imperfecto.

4. Ex prauitate materiæ, vt furari solidum à diuite.

QVÆSITVM X.

Veniale autem ex natura sua quomodo fit mortale ex accidente?

℞. Quinque modis.

1. Ratione finis mortalis, ad quem illud veniale dirigitur à peccante, vt si quis iocosa aut irrisoria verba proferret, vt alius blasphemet, aut ad lasciuiam prouocetur.

2. Ratione contemptus, vt si quis præceptum leue violaret, quia ipsi, aut præcipienti, subijci non vult, sed vtrumque ad alterum paruipendit.

 3. Eo

3. Eo quod in veniali vltimus finis constituitur. Quod hinc conijcietur, quando aliquis tantopere veniali peccato adhæret afficiturq́;, vt sit paratus trāsgredi prçceptū sub mortali obligans, vel aliàs Deum mortaliter offendere: vel adeò appretiat illud veniale, vt parato sit animo, illud admittere etiamsi esset mortale. Aut propter illud explendum, necessaria ad salutem omittat.

4. Ratione scandali quod est quando præbetur alicui occasio ruinæ, dicto, facto, seu prauo exemplo, etiam absque intentione ipsam præbendi.

5. Ratione Cōscientiæ erroneæ aut dubiæ, dictantis esse mortale, vel id dubitantis. Vt si quis perpetraret peccatū veniale, credens se facere mortale, vel saltem dubitans, tunc enim est mortale, ex dictamine conscientiæ vel dubitatione. *Sanch ope. Moral. lib. 1. c. 5. n. 6. Prax. lib. 15. c. 4. n. 32. Sayro l. 2. c. 12. n. 12. Decis. l. 1. c. 6. n. 19.* Quamuis *Sanch.* loco erroneæ conscientiæ, ponat periculum in mortale indicendi: quod est vniuersalius. Et *Prax.* loco scandali subrogat graue nocumentum, siue animæ, siue corporis.

QVÆSITVM XI.

Quæ bonitas de necessitate in confessario requiritur?

℞. Quoniam quæstio hæc, supponit aliquā bonitatem necessario requiri in Confessore, & explicari cupit, quæ sit illa: ideò directè respondendum est, quod est duplex.

Altera de iure naturali, scilicet fidelitas, vt fideliter cum intentione seria, non ficta, non ludicra, negotium exequatur. Nam si iocose & non seriò proferret formam absolutionis, nihil faceret. 2. De iure positiuo, vt censuris non sit irretitus, modo quo infra dicetur. Neq; inuenitur alia bonitas, quæ requiratur in ministro de necessitate: hoc est, ad validè ministrandum Sacramentum, sed solum ad benè esse. videlicet vt sanctè licitèq; ministret absq; Dei offensa, qualis est illa bonitas, vt non habeat conscientiam peccati mortalis.

QVÆSITVM XII.

Confessarius conscius peccati mortalis, peccatnè ministrando Sacramentum, præsertim exigente subdito?

℞. Peccat mortaliter. Ita *D. Th. 3. q. 6. 4. a. 6.* docet. Sed debet conari, vt habeat cōtritionē

De qua si dubitet ex probabilibus coniecturis debet confiteri, & sic reponi in gratia. *Medulla part. 3. cap. 1. § 6.*

Quod si in vtroq; difficultatem sentiat, sibi imputet, quod cum ad tale officium ineptus esset, ausus fuerit ipsum suscipere. Itaq; alium ministrum substituat, aut bonis modis differat, aut certe si instat necessitatis casus, seriò recolligat se, & cum Dei auxilio, non erit impossibilis acquisitio cõtritionis.

QVÆSITVM XIII.
An excommunicatus possit esse minister Sacramenti?

℞. Excommunicatus vitandus, nimirum, ob notoriam clerici percussionem, & quia nominatim denunciatus seu publicatus est, potest in casu extremæ necessitatis ipsius pœnitentis, vt cum est in articulo vel periculo mortis, neque alius idoneus inuenitur. Extra casum necessitatis, Sacramentum est inualidum, nisi pœnitens ignoret excommunicationem; vt si in vno loco sit excommunicatus, & recesserit ad remotissimum, ibique ad confessiones audiendas admittatur; tunc enim absolutio bona fide suscepta valida est, conferente Ec-

clesia tunc iurisdictionem, propter bonum commune *Nauar. c. 9. n. 10.* Porrò excommunicatus non vitandus, scilicet, extra illas duas causas modo expressas, validè absoluit. Quia occultus, benignitate Ecclesiæ non est priuatus iurisdictione, quamuis pœnitens sciat sacerdotem esse excommunicatum, dummodo pœnitens habeat aliquam communem necessitatem etiam citra extremam, & non possit commodè differre; vt si tempore communionis Paschalis, non adsit alius idoneus confessor. Peccatum autem esset sacerdotem inducere, absq; vlla necessitate, & obligatione illius. *Suar.* de censuris. Et *Sayro.*

QVÆSITVM XIV.
An debeat interrogari pœnitens de peccatis, quando & quomodo, seu quo ordine?

℞. Debet interrogari pœnitens per confessarium. 1. Non quoad omnia, quæ poterat pœnitens commisisse, sed ea tantùm quæ communiter eius status homines admittere solent. 2. Consueta peccata tantùm inuestigari debent, & vsitatiora, non quæ perditissimi inuenerunt.

Neq; semper tenetur Confessor interrogare, sed tunc tantùm, quando animaduertit, & credit esse necessarium ad integram & fructuosam confessionem. Videlicet. Quando existimat pœnitentem, ob ignorantiam, inconsiderationem, negligentiam, obliuionem, metum, ac verecundiam, malitiamur, omittere velle. *Suar. disp. 32. Sect. 3. & 4.*

QVÆSITVM XV.

Quomodo?

℞. Prudenter, discretè & cautè (*cap. omnis vtriusq;*) præsertim in carnalibus. Nauar. *c. 5. n. 4.* Et præterea à remotis, non de propinquo. à minoribus & communioribus, ad maiora & magis particularia: à cogitationibus ad verba, ad visum: ab his, ad opera.

QVÆSITVM XVI.

Quo ordine?

℞. Prudentiæ confessoris committitur, prout ei expedire videbitur Regulariter autem solet inchoari à Decalogo, postea deuenitur ad præcepta Ecclesiæ. Hinc ad peccata capitalia septem. Demùm ad peccata diuersorum statuum, quæ ab aliquibus dicuntur peccata, omissionis.

QVÆ-

QVÆSITVM XVII.

Quæ & quot sunt diligentius in interrogationibus obseruanda.

℞. Quinque aut sex:

1. Vt species seu natura peccati distinctè, & in particulari explicetur.

2. Numerus peccati, non semper certus: nam aliquando sufficit verisimilis.

3. Vt circumstantiæ, inter quas, frequentior est, conditio pœnitentis, & complicis, declarentur.

4. Radix restitutionis consideretur.

5. Peccata diuersorum statuum, non omittantur. Quamuis non rarò vota occurrere soleant, & peccata reseruata.

QVÆSITVM XVIII.

Confessarius omittens interrogationes, peccatne.

℞. Si interrogationes erant necessariæ, & Confessor eas non adhibet, ex negligentiâ vel respectu humano, scilicet, timore, pudore, aut etiam ex malitia, peccat mortaliter. Est communis sententia.

Rationem assignat Suar. *t. 4. d. 32. s. 3. n. 8.* Secus si id faciat, ex inaduertentia vel obliuione.

 QVÆ-

QVÆSITVM XIX.

Quid si Pœnitens interrogatus, neget?

℞. Si Confessor euidenter scit pœnitentem tale peccatum commisisse, & propterea interrogat nihilominus pœnitens negat: tunc si id confessor sciat ex aliorũ relatione, tenetur in hoc iudicio magis credere pœnitenti. Si ipse confessor suis oculis vidit, vel auribus á pœnitente audiuit, neque probabiliter existimet illum esse alteri confessum, sed euidenter deprehẽdat eum mentiri, nõ tenetur stare dictis eius: sed potest in hoc foro secreto, ad bonum pœnitentis, vti sua scientia, ad conuincendum eum. Suar. Ibidem. Potest quoque legi *Cand. aur. de sigil. Confes. n. 35.* Henriquez *l. 6. c. 20. § 6.*

QVÆSITVM XX.

Potestnè aliquando Confessarius interrogationem dissimulare?

℞. Potest, quando pœnitens per ignorantiã inuincibilem (hoc est, quã adhibita diligentia superare, vel excludere non potest) est in statu de se malo, vt quia contraxit in tertio gradu, nesciens esse tertium gradum, vel id esse vetitum: confessor autem rem totã benè nouit, sed neq; de hoc à penitente interrogatur, neque sperat fructum suæ monitionis, sed potius scandalum, vel graue detrimentum, aut magnum incommodum, cui remedium adhiberi non tam facile posset. Tunc, inquam, potest & debet conffessor tacere, & pœnitentem in suâ bona fide relinquere. *Suar.* vt supra *sect. 4.*

QVÆSITVM XXI.

Quid faciet Confessor qui malè absoluit penitentem?

℞. Procurabit confessor prudenter pœnitentem sibi iterum confiteri, & in ea confessione, generaliter eum interroget, an de omnibus præcedẽtibus doleat, & vt ipsa (si necesse sit) quantùm potest confiteatur: ita enim noua absolutio cadet in totã illam superiorẽ materiam, quæ vno verbo sufficienter nunc explicatur. Quod si pœnitẽs nõ potuerit induci, vt eidem sacerdoti iterũ confiteatur, tunc clarius admonẽdus est, de errore commisso in confessione, non tamen exprimẽdo ipsum. Hoc autẽ totum intelligendum est, quando sine scandalo, infamia, cõfessoris vel pœnitentis, aut alio graui incõmodo, id fieri potest.

test. Alioquin sufficiet confessori, sui peccati pœnitentiam agere, & pœnitentem relinquere, vt per contritionem, & alias confessiones faciendas, iustificetur, saltem in directè, quod satis erit ad salutem pœnitentis, bona fide & ignorantia iusta eum à supplemento excusante. Nisi fortè pœnitens esset in articulo mortis, nullũ Sacramentum ampli⁹ recepturus, ac propterea periculo æternæ damnationis exponeretur: tunc enim post ponenda esset omnis difficultas, vt subueniatur tali proximo. Similiter, si confessarius consuluit male, seu decepit pœnitentem in re pertinente ad salutem animæ eius, propter quam deceptionem manet pœnitens in occasione peccandi, tenebitur sacerdos illũ monere, vel illuminare, iuxta regulã charitatis, & prudentiæ, vitando scandalum quo ad fieri potest, *Suar. d. 32. s. 6. Et De cas. lib. 1. c. 23. n. 23.*

QVÆSITVM XXII.

An ad defectum supplendum, vel propter aliam causam absolutio absenti dari possit?

℞. Absolutio ab excommunicatione, potest dari absenti, ignoranti, imò inuito, & inmortali

tali peccato existenti: Vnde si confessor decepit pœnitentem, potest hoc remedio vti, scilicet absoluere etiam absentem. Nam graue onus est iterum quærere absolutionem. Sed absolutio à culpa, non potest ferri, & dirigi ad pœnitentem absentem, vbicunq; fuerit imo neque ad præsentem ignorantem, quid circa ipsum agatur. *Caietanus Sum. V. Confessionum. 15. cond. 11.* Alioquin talis confessio & absolutio super absentem data, inualida erit. *S. dis. 20. s. 3. & d. 21. s. 4. & d. 32. s. 6.*

TITVLVS III.

De Contritione.

Habet quæsita 10.

QVÆSITVM I.

Quæ dispositio requiritur in pœnitente?

℞. Propter varias opiniones, primo respondebitur per negationes, deinde per affirmationes.

1. Itaq;, non est sufficiens dispositio ad Sacramentum pœnitentiæ, effectumq; eius, voluntas

luntas cōfitendi recipiendiq; absolutionem, etiamsi peccatori non inhæreat cōplacentia peccati, si nullus dolor adsit; quia ipsum requirit Conc. Trid. *sess. 6. c. 6. & s. 14. c. 4.* Suar. *to. 4. disp. 20. Sec. 1.* Medul. *par. 3. c. 6. n. 16.*

2. Nec satis est qualiscunq; dolor, sed exigitur efficax, includens non tantùm velleitatem, sed etiam absolutā voluntatē, seu propositum non peccandi de cætero. *Conc. Trid.* vbi supra. Suar. *d. 20. sec. 2. § Atq; hinc fit, & sectio. 4. § Deinde,* Nam quoties displicentia de peccato talis est, vt habeat solam velleitatem non peccandi, cōpatitur secum voluntatem peccandi. *Suar.* Volūtas autem efficax & absoluta significatur per verbū, *volo*, inefficax & velleitas sola, per verbū, *vellē.* Suar. *d. 3. s. 3.*

3. Iste dolor non sufficit, si concipiatur ex motiuo merè naturali seu humano etiam honesto vt propter infamiam, vel aliud temporale detrimentum. Suar. *sec. 4. § Secundo.*

4. Neq; sufficit dolor ex motiuo particulari, (quale esset ex turpitudine vnius peccati, vel quia alicui virtuti aduersatur) *Su. d. 3. sec. 5.* Sed ex vniuersali esse debet: qualia sunt illa duo vt minimùm à *Conc. Trid.* requisita & explicata. scilicet ex metu gehennæ: (quo reducitur detestatio peccati, ob amorem vitæ æternæ

æternæ amore cōcupiscentiæ. Medul. *p. 3. c. 6 n. 14.*) Et ob fœditatem peccati vniuersaliter.

5. Neq; sufficit dolor particularis, de quibusdam peccatis. Sed debet esse vniuersalis & integer de omnibus peccatis, ex vi motiui vniuersalis Suar. *4. s. 4. § Quinto.* Nec sufficit dolor quod nō doleat de peccatis. Suar, *d. 20. se. 1.* Quod videtur quidē esse contra. Nauar. *c. 1. n. 18. & c. 10. n 4. & Sa. v. Contritio n. 5.*

Sed si benè perpendantur Nauarri & Emanuelis Sa. verba, non. Si quidem & ipse Nauar. *c. 10 n. 4.* monet sic. Quod si dolor non peruenit ad hoc, vt proponat in posterum à peccatis abstinere, vel dicat se non posse concubinam deserere, odium deponere, officio (quod absq; mortali peccato exercere nequid) renunciare, non est absoluendus.

Imò etiam si hunc defectum in confessione fateatur, non tamen habeat displicentiam perfectam, neque de vitando peccato (ob vehementem passionem, & affectum ad peccatum) firmum propositum: non erit sufficienter dispositus.

6. Ad eandem dispositionem non sufficit dolor naturalis, id est, solis viribus naturæ elicitus & productus sed debet esse supernaturalis, qui sine gratia excitante, & adiuuāte

xerceri nō poteſt Suar. *d. 20 ſ. 2. § Circa. & d. 3. ſec. 6. & d. 20. ſ. 2. Et D. Th. q. 84. a. 1 ad 2.* Hos actus originem ducere ex inſpiratione internâ aſſeruit *Conc. Trident.* Ipſum dolorem, appellat donum Dei, Spiritus S. impulſum. Et *Seſſ. 6. can. 3.* Si quis dixerit ſine Spiritus S. inſpiratione, & eius adiutorio, poſſe aliquem pœnitere ſicut oportet anathema ſit.

7. Et quamuis ſufficientiſſima diſpoſitio ad Sacramentum ſit perfecta contritio: non tamen neceſſariò requiritur, neque extat alicubi præceptum habendi eam, ante ſuſceptionem huius Sacramenti Su. *d. 20 ſ. 1. aſſ. 3.*

8. Neque exigitur attritio illa, quam homo bona fide putaret contritonem, Suar *ſec. 1. § Sed obijcies.*

9. Eſt itaque diſpoſitio ſufficiens & neceſſaria ad hoc ſacramentum effectumq; eius, attritio vera, integra, ſeu vniuerſalis, atque ſupernaturalis Suar. *ex D. Th ſec. 1. § Quarta.*

Vera quidem, hoc eſt realis, ſeu in re exiſtens, & non in opinione conſiſtens. Quia attritio exiſtimata vel putata, potius deceptio ac error eſt quam attritio, ſicut neque putare ſe ſacerdotem, eſt eſſe ſacerdotem. Suar. *d. 20. ſ. 1. aſſer. 3. & § Tertio.*

Quamuis enim iſta exiſtimatio excuſet à noua

noua culpa, ſi ſit inculpabilis: nunquam tamen ſupplet, neque applicat medium, neceſſarium ad talem effectum. Secundùm Suar. *ſe. 4. § Tertio.* Cæteræ particulæ iam declaratæ ſunt.

Corollarium.

Ergo pœnitens debet curare, vt diligenter præparet conſcientiam ad confeſſionem, debito modo peragendam. Et vitare negligentiam in examinanda ſua conſcientia.

QVÆSITVM II.

Quomodo intelligendum eſt, Sacramenta efficere ex attrito contritum?

℞. Hoc tribus modis intelligi poſſe, docet Suar. *diſ. 5. ſ. 3. § Quartus.*

1. Proprijſſimè. Quando homo mutat dolorem imperfectum, in perfectum virtute Sacramenti.

2. Minus propriè. Quando dolori imperfecto, addit amore, ſimiliter virtute Sacramēti.

3. Latiſſimè, & quaſi æquiualenter, ſeu quoad vltimum effectum Contritionis, qui eſt gratia & remiſſio peccati. Quia abſque mutatione actus, hoc eſt, manente intrinſecè attritione, infunditur homini gratia, & charitas in Sacramento.

QVÆSITVM III.

Quomodo contritio & attritio differunt?

℞. Multis modis. 1. In essentia, quæ ex diuersis motiuis attenditur. Nam attritio est quidem efficax detestatio, & (qui consequitur) dolor de peccato, sed ex metu gehennæ à Deo infligendæ, vel ex consideratione turpitudinis peccati, contra Dei regulam admissi. Contritio verò est detestatio aut dolor, sed ex amore Dei super omnia, quatenus peccatum est contra bonum Dei in se, (hoc est, contra Deum infinitè bonum, & consequenter super omnia diligendum) eiusq; dissoluit amicitiam. *Decis. lib.1. c.2.n. 3.4.5.* Medul.*part. 3. c. 6. n. 17.*

2. Hinc sequitur, quod attritio est detestatio imperfecta, contritio verò perfecta.

3. Quoad effectum, quia attritio solitariè sumpta, remotè & insufficienter disponit ad gratiã, cum Sacramento autem sufficienter. At contritio ex se sufficienter etiam absq; Sacramento in re. Suar. *tom.4. disp. 5. sect.1.* Et Tolet. *l. 3. c. 4.*

QVÆSITVM IV.

Contritio & attritio in quo conueniunt?

℞. In

℞. 1. In hoc quod vterque actus est supernaturalis, scilicet ex dono Spiritus sancti, & ex motiuo supernaturali, cadens supra omnia peccata commissa, & nondum ritè confessa, cum dolore præteritorum & proposito firmo, cauendi in futurum. Suar. & Medul. *p. 3. c. 6. n. 3. & 17.* Addit idem *n. 12.* quod etiam attritio est dolor, per quem nobis displicet peccatum commissum, supra omne odibile, cum proposito vitandi illud, supra omne vitabile. Quamuis Suar. *t. 4. d. 5. s. 1. § Atque hinc sequitur.* neget, & quidem rationabiliter per attritionem, semper necessarium esse peccatorem detestari peccatum, supra omne detestabile.

2. Vterque item actus includit voluntatem confitendi, cum spe veniæ. *Hæc est communis & clara.*

QVÆSITVM V.

Quomodo quis probabiliter posset cognoscere se habere contritionem vel attritionem?

℞. Ex tribus. 1. Ex instinctu diuino, vnctio enim Dei docebit omnia. 2. Ex iudicio humano, perpensis benè cõditionibus cõtritionis & attritionis, & præsertim motiuis dolo-

ris,

ris, ex quo, ſcilicet, motiuo, dolor procedat. 3. Ex quibuſdam ſignis, vt ſi quis pudore afficitur vel admiratione, aut ſenſibili triſtitia premitur, quod tam facile peccata admiſerit; ſi forti animo non vellet incidere in peccatum etiamſi præterita occaſio recurreret: ſi ſeriò vult ſatisfacere pro commiſſis: ſi proponit firmiter, non tantùm non admittere peccatum in futurum, ſed etiam omnem occaſionem peccati mortalis, toto conatu vitare. ſi vitam emendare efficaciter deſiderat, ſi peccatum ita odit, vt mallet omnia mala in communi pati quàm peccare. (Non tamen requiruntur comparationes in particulari ad eligendũ magis hoc vel illud genus mortis, quàm peccatum) Quod ſi etiam ad lachrymas, ob id ventum fuerit, tantò potentiùs ſignum erit, quantò firmiùs emendationis deſiderium acceſſerit, & multò magis, ſi vitæ nouitas, quæ certiſſimum eſt veræ pœnitentiæ argumentum. Bell. *t. 3. de pœnit. l. 2. c. 5.* In authoribus inuenietur varia ſigna. *Prax. ſor. pœn. l. 2. c. 5. ſ. 2.*

QVÆSITVM VI.

Contritio quibus modis acquiri poteſt?

℟. His duobus: Recurſu ad Chriſti auxilium per

per orationes & alia pia opera. Deinde adhibendo motiua ad tale negotium accommodata atque diſponentia.

Motiua verò quibus ad contritionem moueri poſſumus plura excogitari poſſunt.

1. Naturalis conditio peccati. Eſt enim peccatum quoddam *naturæ* monſtrum in ſeteterrimum, turpiſſimumq; pernicioſiſſimum homini, Deo contrarium.

2. *Vitæ* noſtræ, inter tot pericula conſtitutæ, breuitas, eius duratio ignota, terminuſque incertus.

3. Dei vbiq; præſentis & omnia ſcientis excellentia, ac maieſtas, in nos beneficentia inexplicabilis, vt Patris, vt ſponſi, ſua dona, in nos conſeruantis, nos ſuſtinentis, omnia bona tam animi quàm corporis nobis largientis, omnia mala à nobis auertentis, magna præmia promittentis & præparantis.

4. Grauiſſimum odium, quo Deus ſemper perſecutus eſt peccatũ, ſeueriſſimis illud legibus vetans, & pœnis grauiſſimis puniens illius reos, adeò vt etiã Filio ſuo non pepercerit, ob ſuſceptas in ſe noſtras iniquitates.

5. Peccatoris ſumma ingratitudo, nequitia, præſumptio, & indiſcretio, in maximã Dei cedens iniuriam. Is enim, per peccatum negat

negat ſupremo benefactori Deo debitam o-bedientiam: eripit ab eo vniuerſaliſſimum imperium, & dæmonem præponit, denuò crucifigit, & quidem non ſemel aut bis, ſed multoties, idq; ob leuiſſimas cauſas, aut etiam abſq; eis, ſæpius, neq; ad id multùm ſtimulatus, imò quaſi per ludum & iocum nihili faciendo lædere eum, qui habet poteſtatem vitæ & mortis, qui peccatores ſeuerè iudicaturus ac puniturus eſt, in quo viuimus, mouemur, & ſumus, qui poteſt animam mittere in gehennam. *Prax. for. pœn. lib.2. de prudentia. Confe.c.5.ſec.3. Nau.c.1.n. 39.& c.10.n.4.* Et multo plura motiua Dominus Deus inſpirabit confeſſori pio & prudenti; plurima quoque ex aſſidua librorum ſpiritualium lectione ſuppeditabuntur.

QVÆSITVM VII.

An contritio aliquando ſit in præcepto?

℟. Quæſitum hoc ſupponit Contritionem eſſe præceptam, ſicut reuera eſt, diuino ac naturali iure. Suar. *t.4.d.15.ſ.1.& 3.* Et quoniam de ipſa implenda præceptum eſt affirmatiuam, ideò non obligat pro ſemper, & ſtatim, poſt peccatum commiſſum, etiamſi opportunitas adſit, ſed pro determinatio tempore, vt Suar. *ex D. Th. Alen. & Bonau.* colligit *ſe.5.* Quamuis

Quamuis ad euadendum periculum mortis, ac damnationis, fugiendum graue periculum diuinæ deſertionis, quale eſt in dilatione pœnitentiæ, ad vitandam iacturam ſpiritualium bonorum, omniumq; ſuorum bonorum operum, quam patitur homo permanendo in peccato mortali: & excutiendam nimiam negligentiam propriæ ſalutis: ſaluberrimum tutiſſimumq; conſilium ſit, ſtatim ac cogitatio ipſius peccati ſubit, aut aliquid excitat ad eam faciendam, adeſtq; opportunitas exercendi ipſam; fieri, & non differi. S. Anto. *p.3. tit.14.c.18.* Caiet. *ſum. v. Contritio. n. 4. 1. & alij.*

Quæritur itaq; hic directè, de tempore, quo hoc præceptum datum de habenda contritione, obliget. Omiſſis autem ſubtilitatibus ſcholaſticis, breuiter dicitur, quod præceptum de contritione, poteſt eſſe duplex: Alterum proprium, directè cadens ſupra ipſam contritionem, ſecluſis omnibus alijs concurrentibus: Alterum extrinſecum, ſcilicet in gratiam alterius alicuius occaſionis, aut finis.

Primũ igitur præceptum propriũ contritionis quo quis obligatur, eſt in articulo mortis, ſiue naturalis, ſiue violentæ, aut probabili periculo vitæ, ſi antea obligatio nõ ſit

impleta, hoc est, post lapsum in vltimum peccatum mortale. *Su. sec. 6.* allegans *D. Th.*

Secundum præceptum extrinsecum obligat in sex casibus.

1. Quando minister Ecclesiasticus, peccati mortalibus conscius, administraturus est aliquod Sacramentum, vel actū alicuius ordinis, (qui ministrū sine peccato requirit) exerciaturus, tunc enim vel conteri, vel confiteri (si tantum attritus sit) tenetur.

2. Sacerdos aliqua necessitate vrgente celebraturus, non habens copiam confessoris, contritionem habere obligatur.

3. Recepturus Eucharistiā, necessario (vbi non adest confessoris copia) vel aliud Sacramentū viuorū, pręmittere debet contritionē.

4. Si occurat vehemens tentatio, & occasio peccandi, ad quam vincendam iudicaretur necessaria diuinæ amicitiæ recuperatio.

5. Quando commune malū Reip: imminet, cui absq; feruore orationis subueniri nō potest, tenebuntur membra illius cōmunitatis, vt exaudiantur & impetrent Dei auxilium, insinuare se in gratiam Dei, per contritionem nisi malent, cum sola attritione confessionis remedio vti. Hæc Suar. ex alijs DD. *dis. 15. s. 6. § Pro resolutione.*

6. Ex

6. Ex necessitate dilectionis Dei, cuius præceptum obligat ante mortis articulum, & non potest impleri per eum, qui est in peccato mortali, nisi redeat in gratiam Dei per contritionem. Itaque propter actum dilectionis, necessaria tunc erit contritio. Suar. *se. 6. § Super est.*

Hoc autem præceptum dilectionis Dei, non habet tempus præfixum à lege positiua, sed prudenti arbitrio hominis committendum est, vt iudicet ex circumstantijs, an incipiat esse nimia dilatio. Et subdit notatu dignam doctrinam Suarez.

Quod præceptum affirmatiuum non obligat quidem, nisi in articulo necessitatis, sed ista necessitas non est intelligenda de sola necessitate articuli mortis, aut alterius extrinseci nocumenti seu damni, sed de quacunque necessitate morali, quæ immineat ad rectè & honestè viuendum, secundùm rectam & prudentem rationem. Idem placet Gaugerico in *sum: Cai: v. contritio: & Petro Soto, ibidem citato.*

QVÆSITVM VIII.

An debeat quis conteri de singulis peccatis, an verò de omnibus in communi & quando?

Rx. Est

℞. Est inter aliquos & modernos opinionem diuersitas. *Sot. 4. d. 17. q. 2. a. 3. Decis. l. 1. c. 5. n. 3.* Nos respondere breuiter decreuimus, cũ distinctione. Dupliciter enim loqui possumus de contritione, in ordine ad cõfessionem. s. per se seu regulariter. Et per accidẽs, hoc est, in aliquo casu. Si itaq; loquamur de cõtritione per se: tunc secundùm doctrinam D. Th. exigitur singulorum peccatorum specialis ac propria eisdem correspondens, contritio. Siquidem quilibet regulariter tenetur præmeditari peccata sua ante confessionẽ, & in ipsa confessione distinctè recensere: vtrumq; autem, non sine amaritudine animę suę faciet. *D. Th. 3. q. 87. a. 1. & suppl. q. 2. a. 6. & 4. d. 17. q. 2. a. 3. q. 3.* Caiet: in tertia p. Et in opus. *tomo 1. tracta: 4. q. 2.*

Quod si loquamur de contritione in casu: videlicet, quando deest opportunitas temporis, vel obliuio accidit inculpabiliter, nimirũ post diligentẽ recogitationem & præparationem, tunc sufficit vnam pęnitudinem seu cõtritionem extendere ad omnia peccata vniuersaliter, siue ante, siue post confessionẽ. Quæ est multorũ opinio, præsertim Suar: *to: 4. disp: 3. sect. 8. & disp: 4 sec: 6. Et disp: 20. sec: 2. § Circa tertium, Et se: 4. § Quinto libro. Et § Non nulla.* *Caiet.*

Caiet. in Sũ: v. cõtritio. n 3. eligens benignam opinionem, dicit sic: Homo, qui multa habet mortalia, in generali detestatur omnem suã mortalem in Deum offensam, cũ animo vitandi de cętero. Sic namq; cõtritio generalis est contritio virtualiter attingens omnia & singula commissa, etiam oblita, nec exigitur ad salutẽ, habere singulas contritiones iuxta singula peccata, nec secundùm numerũ, nec secundùm species peccatorũ: sed sufficit ista communis, terminata ad singula mortalia etiam in communi. Itaq; iuxta *Caiet: & Suar.* doctrinam, respondebitur directè ad quæsitum, quod non tenetur aliquis conteri de singulis in particulari, sed vna contritio in cõmuni sufficit, quæ tamen se extendat ad omnia peccata mortalia commissa in communi, producta siue ante confessionem, siue in confessione, & siue in principio eius, siue in medio, siue in fine. Nam contritio, necessariò debet concurrere ad confessionem Sacramentalem, sed non est præceptum, quando id faciendum sit determinatè.

QVÆSITVM IX.

An formale propositum non peccandi sit de necessitate Contritionis?

℞. Per se & ordinariè est necessarium ad cõtritionem, vel attritionem formale, hoc est, actuale, & expressum in voluntate, propositum non peccandi in futurum mortaliter. Quamuis per accidens, in casu inaduertentiæ aut obliuionis, non necessario requiratur: vt si quis bona fide, verè detestetur peccatum, quod confitetur, & non aduertat, ad formale propositum cauendi in futurum: satisfacit per illud virtuale propositum, quod in efficaci detestatione includi censetur, & reuera includitur. Suar. *d. 20. sect. 4. § Sine propositum.* & supra *disp. 4. se. 3.*

Similiter in casu mortis proximæ: Tunc enim de proposito vitæ futuræ, non sumus multum solliciti. Nec talis obligandus erit ad habendum propositum, sub conditione, si vixero. Suar. *d. 4. sec. 3.*

QVÆSITVM X.

Quæ occasio à pœnitente deserenda?

℞. Occasio proxima, qua pœnitens si vteretur, semper aut frequenter in peccatũ mortale caderet, perpensis suis circũstantijs, scilicet, fragilitate & experiẽtia, iudicio ipsiusmet pœnitentis aut confessarij. Nec satis est ad hoc,

ad hoc, vt aliqua occasio sit proxima, quod pœnitens & confessarius credant, quod nisi pœnitens se abstineat ab ea, nonnunquam ob eam est peccaturus mortaliter: dum modo adsit firmus animus non peccandi. Nauar. *c. 3. n. 13. & 14.* Et *Prax. for. pœn. l. 2. c. 8. n. 100.* Neq; propinquitas occasionis expendenda est, ex difficultate vsus ipsius absque peccato. Nam vt S. Leo dicit, militi & negotiatori exercentibus artes suas, difficile est abstinere à peccatis quibusdam, non tamen impossibile. Nauar. *cap. 3. n. 12. Decis. c. 28.*

TITVLVS IV.

De Confessione.

Habet quæsita decem.

QVÆSITVM I.

Confessio generalis totius vitæ, si est necessaria, vel vtilis valde. Et an possit in ea quis omittere aliquod peccatum, aliàs confessum?

℞. Ex natura sua, non est necessaria: sed maximè vtilis, 1. Ad exercitium humilitatis.

 2. Pœnæ

2. Pœnæ diminutionem. 3. Ad consilium, accipiendum, & directionem in vita spirituali per confessorem faciendā. Gratia tamen subiecti, sic, vel aliter dispositi, aliquando est necessaria aliquando vtilis tantum, aliquando nociua.

Necessaria his, quorum præteritæ confessiones inualidæ erant vt infra Quæsito 5. dicetur.

Aliquando vtilis: vt his, qui peccata vel persuasibili conscientia sunt præditi, & ob aliquem honestum finem, volunt iterare confessionem.

Alijs nociua, scilicet scrupulosis, qui non modo non pacarent conscientiam hac ratione, sed etiam valde turbarent. In qua confessione, celare aliquod peccatum mortale, aliàs ritè confessum, & valide absolutum, non est peccatum mortale: quia peccatum mortale, alias bene confessum, non est materia necessaria confessionis.

QVÆSITVM II.

Quæ peccata de necessitate confitenda, quæ de congruitate?

℞. Peccata mortalia certa vel dubia, sunt de necessitate confitenda; venialia de cōgruentia.

tia. Hoc est: vtile & honestum est, hæc confiteri, ex quo sunt materia legitima. Possunt tamen sine culpa omitti, vel omnino, vel ex parte, pro arbitrio pœnitentis. Suar. ex *Concil. Trid. disp. 22. s. 8.* & in communi sine numero, ac circumstantijs narrari.

QVÆSITVM XIII.

Quot sunt circumstantiæ peccatorum in confessione explicandæ?

℞. Circumstantiæ ab aliquibus plures, ab alijs pauciores numerantur: communiter tamen traduntur septem in hoc versu:

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. D. Th. 12. q. 7. a. 3. ex Cic: & Arist. Vbi Arist: addit octauam circa *Quid*, sed ista comprehenditur, sub *Quid.* Posset addi circumstantia scandali, sed hæc reducitur ad (*quomodo*) sicut & erronea conscientia, vel confidentia. Adhuc posset adnumerari circumstantia *cum quo*, sed & ista reuocari potest ad circumstantiam (*quibus auxiliis*) vel certè ad (*quis*) vt infra dicetur.

Declarat itaq; breuiter *D Th.* has circumstantias sic. Considerandum est, inquit, in actibus, quis fecit, quibus auxiliis, vel instrumētis fecerit, quid fecerit, vbi fecerit, cur fecerit

cerit, quomodo fecerit, & quando fecerit.

Et quoniam circumstantiarũ notitia confessoribus, & confitentibus est apprimè necessaria: ideò paulo fusiùs declarabuntur.

Igitur circumstantia (*Quis*) quærit de persona peccantis, non secundùm substantiam, sed secundùm conditionem, quæ accidit personæ, siquidem circumstantia est conditio extra substantiam actus, attingens aliquo modo actum humanum. *D.Th. a 1.* vnde *Valent. 12. d. 2. p. 2.* circumstantiam (*quis*) declarat, dicens, id est, *qualis*.

Tales conditiones sunt, officiũ personæ, (si ratione illius tenetur aliquod nocumentum vel malum impedire.) Status, votum, iuramentum, Religio, consanguinitas & Affinitas, vt, si, matrimonio iunctus, voto, religione aut iuramento adstrictus carnis peccatum perpetrauerit. Huc reduci potest, circumstantia (*cum quo*) Dum enim quæritur, *quis*, potest intelligi, non tantùm propria persona peccantis & confitentis, sed etiam socij criminis.

Quid, Non significat substantiã actus, in quo peccatum versatur (vt est, esse alienũ in furto) sed cõditiones eius, quæ sunt qualitas & quantitas, vt docet *Suar. d. 22. s. 4. Azor: t. 1. lib. 2. c. 4.* Vnde *Roderiq. sum. c. 53. n. 1. Lopez,*

Instr: c. 29. Hẽriq. loco (quid) ponũt (quantũ) Candel. verò (qualis). Qualitas autem est, vt si res ablata sit sacra vel profana. Quantitas, vt quantũ furatus est, vel quam grauiter percussit. Quod interdũ necessarium est propter restitutionem, satisfactionẽ, aut etiam reseruationem, (quando furtũ in tãta quantitate esset reseruatum) vel propter excõmunicationem ob percussionem clerici, ad sciendum si Episcopus absoluere possit.

Huc reducitur Circumstantia (circa quid) & proprie indicat personam, circa quam vel contra quam peccatur, vt paulò ante dictum est. Suarez & Henriquez.

Vbi, ex iure positiuo ad locum sacrum determinatur, in quatuor casibus, qui sunt cõtra venerationem & immunitatem loci sacri, scilicet in furto, in sanguinis ac seminis effusione, nec non extractione confugientium ad Ecclesiam.

Quibus auxilijs, Hic quæritur de instrumẽtis peccati (si vsus eorum prohibitus est) vel si ad explicandum grauitatem nocumenti, eorundem declaratio necessaria est, vt si, gladio, bombarda, baculo, vel pugno. Et de cõcausis peccati, hic quæritur, quæ quia possũt esse homines, (si inducti sunt ad consortiũ

 pecca-

peccati (ideò circumstantia quoq; scandali hic potest habere locũ. Similiter, si cõtra Catholicos pugnando, acciti sunt infideles in auxiliũ. Roder. *c. 5. 3. n. 9.* ex Med. *l. 1. c. 9. § 2.* Azor, Huc etiam reduci potest circũstãtia (cum quo) nõ ex nomine complicem declarando, sed ex statu seu qalitate, vt si coniugatus, religiosus, virgo, filia confessionis (secundùm D. Th: *2. 2æ. q 154. a. 1. 2.*) Si cum desponsata Lopez. & Roderiq.

Cur seu propter quid Finem actus extrinsecum insinuat. siue actus ordinatus ad talem finem mortiferum, sit ipse quoque mortalis, (vt cùm quis occidit propter furtũ) siue non: vt iocosa verba proferre, propter inductionem ad peccatum carnale.

Quomodo, Inuestigat modũ accidentalem, vt si ex erronea conscientia, non deposita. Si scandalose, vel solicitando imparatum. *Lopez.* Fraudulenter (in ludo charitatũ) vel sincere. Ex cõfidentia obtinẽdæ veniæ, per confessionem, quod potius, alleuiat si sit cũ proposito non perseuerandi, sed abstinendi à peccato D. Th. *22æ. q. 21. a. 2. 3. Decis. l. 1. cap. 20. n. 5. Nau. c. 6. n 4.*) vel per bullam: tunc enim si pro tali, exceptio in bulla apponitur, excluditur á participatione illius gratiæ Detractio,

tractio, si priuatim vel publicè fuerit facta. Hoc enim necessarium est, propter satisfactionis modum imponendum.

Similiter, si peccatum est ex scientia vel ignorantia. Quia in ordine ad censuras Ecclesiasticas, necessarium sæpæ est, cognoscere hoc, cùm in illis soleat apponi particula, *Qui præsumpserint.*

Modũ verò peccãdi ex cõsuetudine seu relapsu, nõ esse necessariũ explicare, docet Cano, nisi dñ Cõfessor iudicat expedire, *Suarez*

Quando, Circumstantia temporis, ieiunio vel orationi consecrati, raró, aut nunquam est cõfitenda, nisi peccatum fiat proposito violandi tale tẽpus. Nau. *n. 11.* seu (quod idem est) sit directe contra temporis sanctitatem. Med. § 2. vel ratione contẽptus, *Decis.* Aut speciali præcepto, tempus sit præscriptũ ad actionem: aut prohibitũ. Suar. *d. 22. se. 4.*

Hinc quando tempus duplici vel triplici pręcepto est præscriptum ad aliquid agendum, v. g. ad Sacrum audiendũ, concurrente in vnum diem, Dominica, & festo: ad ieiunandum, ex voto, præcepto vigiliæ, & 4 temporum, tunc transgressor vtrũque titulum exprimere debet, vt docet *Nau.* & *Lopez.* (quamuis *Suar.* distinguat) Quoad perseuerantiam

tiam verò in peccato: tunc tenetur aliquis exprimere in confessione, quando aut mora valde notabilis fuit, vt inimicitiæ per mensẽ vel annum. Henriq. *l. 5. c. 6. n. 6.* vel quando nõ potest numerum peccatorum recensere, tunc enim sufficiet tempus durationis in tali statu explicare. Nau. *n. 15.* Aut etiam ad remedia consequenda *Sa. vers. Confessio. n. 22.*

Hic sunt obseruanda duo.

1. Non omnes hæ circumstantiæ semper in omni peccato possunt inueniri. Cand. *de conf. n. 36.* Et quando inueniuntur: nõ semper sunt explicandæ, sed tunc tantùm quando vel speciẽ mutant, vel (secundũ aliquos) notabiliter aggrauant, vt statim dicetur.

2. In explicatione circumstantiarum, curandum est, ne complicis persona in particulari diffametur absque rationabili causa, hoc enim ex se peccatum, mortale est. Si tamen causa legitima adsit; sicut non erit formalis detractio (hoc est, ex intentione diffamãdi, sed materialis tantùm, quę potest esse licita, si cedat in loquentis vel alterius cõmodum) ita neq; peccatum erit in confessione reuelare. Docet hoc copiosissimè Suar. *d. 34. s. 1.* & *D. Th.* in comprobationem adducit *Caiet. Sum. V.* Confessio. *n. 3. Decis. li. 1. c. 20. à nu. 34. ad n. 40.*

QVÆ-

QVÆSITVM IV.

Quomodo differunt circumstantiæ mutantes speciem ab his, quæ aggrauant?

℟. Hoc modo. Quia circumstantiæ mutantes speciem sunt illæ, quæ specialem habent malitiam, & alterius rationis, quã sit malitia ipsius actus, hoc est, malitiam repugnantem diuersæ virtuti, vt circũstantia loci sacri in furto, repugnat virtuti religionis, ipsũ autem furtũ virtuti iustitiæ. Aggrauãtes autem solùm, & nõ mutantes speciem, addunt quidem malitiam actui, quę tamẽ non est alterius rationis, sed repugnat eidẽ virtuti cui ipse actus, vt est diuturnitas temporis, quo quispiam diu gessit animũ inimicum, aduersus proximum. Gaugericus *in annot. in Sum. Caiet. V. Confess. litt. A.* Vel sic ex *Lopez. c. 29. Et* Nauar. *c. 6. n. 3.* Illæ mutant speciẽ, quæ vltrà malitiam actus principalem, habẽt specialem repugnãtiam cum ratione. *D. Th. 4. d. 16. q. 6. a. 2. q. 3.* vt in furto rei sacræ: specialis est repugnantia ad rationem, illa quæ est contra sanctitatem rei sacræ, ab illa quæ est ex vsurpatione rei alienæ.

Vel

Vel quæ (secundum Scotum) diuersis, specialibusque præceptis prohibentur, vt in homicidio in loco sacro, apparet. Nam per decalogū prohibetur homicidiū: & per Ecclesiā vetatur specialiter, ne id fiat in Ecclesia. Vnde Barth. Med. *Instruct. lib. 1. d. 1. c. 9. §1.* ait. Circumstantiæ quæ peculiarem deformitatem, ac alicuius præcepti diuini transgressionem ostēdunt, mutant speciem: vt quando quis furatur, vt fornicetur, circūstantia finis, videlicet fornicatio, aliâ lege propria prohibetur, distincta à lege, quæ furtum vetat. Ioan. Med. *de confess. q. 8.*

Circumstantiæ verò aggrauantes, intra eandem speciem, contra idem pręceptum, eandem turpitudinem, augent tantùm, id est, ex magno faciunt maius.

QVÆSITVM V.

Quæ circumstantiæ in confessione sunt explicandæ?

℞. Certissimum est etiam ex Conc. Trid. *Sess. 14. c. 5. & Can. 7.* Circumstantias speciē mutantes explicandas esse. Estq; ita cōmunis sētentia omniū Theologorum, quod omnes circūstantiæ sunt explicandæ, quæ efficiunt opera

opera quorum sunt circumstantiæ, peccata mortalia (vt quando circumstantia, peccatum veniale mutat in mortale) Et illæ quæ efficiunt peccata mortalia vnius speciei, esse etiam alterius speciei: aut quod est mortale ob vnā causam, si etiam propter aliam Quoad circumstantias vero aggrauantes, non est ita certum, sed controuersum Et quidē vniuersaliter loquendo, non sunt necessario explicandæ, vt D. Th. docet: aliâs, interdū faceremus confessionem scrupulosam, vt Nau. dicit *cap. considerent. n. 7.* Laudabile tamen est eas confiteri, serenâ cōscientia Nau: *c. 6. n. 6.*

Aliquando verò nec possunt, nec debent intermitti.

1. Ratione reseruationis, si illa circumstantia adiuncta, reseruationem inducit, vt grauis percusio Clerici facit reseruationem Papalem.

2. Ratione excommunicationis, vt si lata esset excommunicatio, pro furto in tanta quantitate.

3. Ratione notabilis & euidentis aggrauationis, vt fractio ieiunij per votitos cibos, plus aggrauat quàm per binā comestionē ciborum licitorum, & tamen vtraq; est eiusdem speciei, & contra idē præceptū, & eandem

dem abstinentiæ virtute. Similiter & in incessu secundi gradus, aut etiam primi (quãuis gradus hi non faciant differentiam specificã D. Th. & Caiet. *2.2dæ.q.15.4. a.9.* Soto: *4.d. 18 q. 2.a.4.Sa.v.Confessio.n.19.*) Et in odio per longum tempus continuato.

In furto magnæ quantitatis. In vna voluntate occidenti multos in communi. Nauar. *in cap. consideret.* Lopez *c.31.* Henriq. *li.5.c.6.*

Roderiq. *c.33.n.3.* addit: dummodo tales circumstantiæ sint cognitu faciles.

4. Cùm circumstantia annexa est restitutioni vel satisfactioni, vt confessor intelligat, & prouideat de restitutionis modo. Tolet *lib: 3. c.7.n. 5.*

QVÆSITVM VI.

Quibus casibus tenetur quis confiteri?

℟. Quæstio hæc, supponit aliquos teneri, aliquando cõfiteri. Et reuera obligantur omnes qui post Baptismũ mortaliter peccauerũt. Et quoniã certũ est nõ teneri hominẽ qui mortaliter peccauit statim confiteri, etiã si cõmodissimè possit; cũ natura præcepti affirmatiui, non sit, statim obligare Suar. *t.4. d.35.*

d.35.sect.3. Imò & D.Th: *supple:9.q.6.a.5.& 4. d.17.* Ideò quæritur, quo tempore, & quibus casibus, quis sit obligatus confiteri.

Dicitur itaque quod in 4. casibus.

1. Ex vi proprij præcepti, in articulo vel periculo mortis, si ante non sit impletum præceptum. Suar. *n.5.* hoc est, si post vltimum peccatum mortale, confessio nondum est facta. Quia præceptum affirmatiuum obligare debet, saltem in extremo periculo seu articulo mortis.

2. Etiam extra articulum mortis, (secundùm determinationem Ecclesiæ) semel in anno quisque confiteri tenetur.

3. Tenetur aliquis confiteri, in gratiã alterius actionis, aut virtutis, vt ad superandam specialem aliquam tentationẽ, seu peccandi occasionem. Caiet: *Sum: v. Sacram: Confessio.*

Et Suar: vbi supra declarat, hoc debere intelligi, in ordine ad determinatam speciem peccati, vt homicidij, odij, fornicationis, &c.

Non autem in ordine ad peccatũ in communi. Quamuis enim quis ex dilatione cõfessionis, non timeat determinatè, casum in adulterium, aut homicidium, timet tamen sępius se peccatorum mortaliter, hoc vel illo genere peccati, etsi frequenter confiteretur, spera-

sperаret se posse omnia, aut multa peccata vitare: huic tamen à nullo imponitur obligatio confitendi, quia esset valde onerosa & scrupulosa: *Suar: § Circa* Consilium tamen est salubre.

4. Similiter propter dignè sumendam Eucharistiam, si adsit peccati mortalis conscientia, quam obligationem Conc. Trid. *sess. 13*. decernit, D.Th. *4.d.17.q.3.a.1.q.4.*

QVÆSITVM VII.

Quibus casibus tenetur quis iterare confessionem.

℞. Quotiescunque confessio fuit inualida seu nulla (Per hanc enim, neq; præceptum confessionis impletur. Suar: *d. 35.s. 4.*)

Inualida autem est multis modis, qui possunt reduci ad duo capita, videlicet ex parte materiæ, & ex parte formæ (quod facit Suar: *d. 22.s. 6.*)

Vel etiam (& in idem redibit) sic. Inualida confessio potest esse, aut ex parte confitentis, aut ex parte confessoris.

Ex parte quidem confitentis. 1. Ob defectum interioris dispositionis necessariæ: hæc autem est dolor, de præteritis: propositũ deinceps

deinceps non peccandi, occasiones cauendi, restituendi alienum, satisfaciendi pro iniuria, & implendi id, ad quod confessarius iure obligat.

2. Ob culpabilem defectum integritatis, vt pote, si quis integrè non confiteretur, siue ex industria, siue ex negligentia. Hi autem defectus se tenent ex parte materiæ.

Ex parte Confessarij.

Tertius in ordine casus, si iurisdictione caruit.

4. Si intentionem absoluendi non habuit,

5. Si formam Sacramenti non protulit, aut non verbis ad hoc necessarijs.

6. Si surdus, dormiens, aut propter animi diuagationem distractus (ita vt non perceperit confessionem) fuit.

Quod si Sacerdos expositus esset ignarus, vel excommunicatus, aut etiam ipse pœnitens irretitus eadem censura: tunc si quis confiteretur bona fide: non teneretur iterum confiteri.

Si verò mala fide faceret, hoc est: sciens ipsum talem esse, procul dubio sacramentum nullum valorem haberet, ob defectum dispositionis in pœnitente, & integritatis in confessione, in qua hæc mala fides, non erat manifestata.

QVÆ-

QVÆSITVM VIII.
Quomodo inualida Confessio, est iteranda?

℞. Si confessio alteri cõfessario est facienda, tunc integrè debet repeti, ac si nulla præcessisset. Si eidem, qui adhuc memoriam sufficientem peccatorum habet: tunc satis erit supplere defectum, se accusando de omnibus, quæ alias ei confessus est.

Quando verò Sacerdos est idem, sed peccata iam memoria exciderunt, tunc si confessio fuit inualida defectu doloris, propositi integritatis, iurisdictionis, distinctè erit repetenda. Quia prior non fuit materia confessionis, nec vera accusatio Sacramentalis. Idem dicendum, si surdus fuit, aut non audiuit. Si defectu formæ, non prolatæ, vel malè, ac sine intentione prolatæ, tunc sufficit absolutio absque repetitione confessionis.

Quod autem de peccatorum memoria requisita in confessore, dicitur, sciendum est, quod si pœnitentiam imposuit, non indiget memoria. Imò etiamsi non meminerit pœnitentiæ, satis est vt recordetur hunc pœnitentem, fuisse ritè confessum & benè dispositũ, ac

ac proinde memoriam habeat secundùm confusam aliquam & moralem rationem grauitatis peccatorum, seu status conscientiæ pœnitentis.

Si autem confessor pœnitentiam non imposuit, & neq; in particulari neq; in confuso, (vt præfertur) statum peccatoris in memoria retinet, iteranda est confessio, Suar. *d.22.s.6.*

QVÆSITVM IX.
Quæ confessio est perfecta?

℞. dupliciter. 1. Illa quæ ornata est conditionibus 16. quarum quædam ad necessitatem eius spectant, aliquæ ad bene esse, vel decorem eius, iuxta illud quod dici solet. Perfectum est, cui nihil deest. Porro istæ 16. conditiones continentur 4. versibus.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.
Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

D.Th.in suppl.q.9.a.4. Vbi docet, secundùm declarationem ibi adhibitam, omnes esse de necessitate, præter duas, scilicet, frequens & accelerata: quas spectare ad consiliũ insinuat Suar.

Suar. *d.21.s.1.* has conditiones indicat sine methodo, & vulgari modo positas, ipse autem illas ad meliorem ordinem & pauciorem numerum reducere conatur.

Et quoniam varij variè declarant, ideò iuxta modum declarationis, adhibendum, aliquæ spectabunt ad substantiam, aliquæ extra substantiam erunt. Harum autem cōditionum declarationes in omnibus ferè huius materiæ libellis, reperientur.

Secundo potest responderi. Quòd per hanc interrogationem potest insinuari confessio informis, & formata: quarum prima imperfecta, secunda verò perfecta appellatur à Soto *4. d. 18. q. 3. a. 2.*

Est autem confessio formata & perfecta, quæ non tantùm absolutione completur, & validum sacramentum efficit: verùm etiam effectu sacramenti, id est, gratia informatur. Informis verò illa est, quæ quamuis sit valida, quoad substantiā, quia ex ea verū efficitur sacramentum, accedente absolutione, tamē post absolutioné, pœnitens non informatur gratia, nec consequitur remissionem peccatorum: licet, nec peccet, nec iterare confessionem teneatur, sed tantùm defectum supplere, & manifestare in sequenti confessione obligabitur. Verùm

Verùm in hac materia variæ sunt opiniones. Aliqui enim omnino negant dari confessionem informem, quia attritio sufficiens ad valorem sacramenti, sufficit etiam (inquiunt) ad effectum Sacramenti.

Alij admittunt confessionem informem, sed diuisi sunt. D. Th: enim *4. d. 17. q. 3. a. 4.* confessionē informem censet esse, ex defectu attritionis intensiuo, vt minimū requisito, non percepto tamen á pœnitente inculpabiliter, per ignorantiā inuincibilem, aut inaduertentiam naturalem: & ideò absq; nouo peccato pœnitentis, censet sacramentū esse validum, absq; effectu gratiæ. Secus si idem dolor, minor quàm sit vt minimùm necessarius, interueniret vel ex certa scientia, vel ex ignorantia culpabili. Tunc enim non esset etiam ipsum Sacramentum validū, vt pote, cum actuali peccato negligentiæ. Et multò magis si talis defectus peccaminosus in confessione non explicaretur. Neque talis confessio diceretur informis, sed potiùs nulla. Soto *4. d. 18. q. 3. a. 3. idem docet.*

Suarez *tom. 4. dist. 20. sectio: 5.* Confessionem informem censet, non ex defectu intensionis vel qualitatis ipsa attritione sed ex defectu extensiuo, id est, ex defectu integri,

tegritatis, attritionis, ob naturalem inaduertentiam, vel inculpabilem obliuionem, propter quam quis non recordatur alicuius peccati mortalis, & attritionem habet de cogitatis tantùm, non extendens eam actu ad oblitum (seu obliuioni traditum) neque formaliter, neq; virtualiter. Et ideò Sacramentum fit validum & verum. sed quia effectus gratiæ non obtinetur, ideò confessio dicitur informis.

QVÆSITVM X.

An aliquod peccatum possit à pœnitente celari, & confessori non indicari?

℞. Regulariter hoc fieri non potest, sed per accidens, tantùm: videlicet ad vitandum graue damnum, seu nocumentum proprium vel alienum.

Vt puta, si quis timeret graue scandalum in propria salute spirituali, vel corporali.

Vel si timeret (rationabiliter) confessorem non seruaturum sigillum, & ex sua confessione occasionem sumpturum ad infamandum se vel proximum.

Si manifestando aliquod peccatum, vel aliquam circumstantiam, probabiliter (cū fundamento) timeret confessorem esse scandalizandum, & ad aliquod peccatum graue, aut tentationem inducendum. Ratio est. Quia præcepta positiua (quale est de integritate confessionis) non obligant cum tanto dispendio & periculo. Et qui non potest sine eo periculo confiteri, censetur tunc moraliter impotens, ad confitendum illud peccatum. Suar. *disp: 23. s. 2.*

Animaduersio. Cauendum tamen est, ne occasione istius veritatis traditæ, aliquis sumat sibi ansam erroris, & ad fictas causas tacendi peccata in confessione, trahat. Integritas confessionis de iure diuino est: & ideò vbi ius naturale diuinum, aliud non suadet: omnino seruandum est.

TITVLVS V.

De Satisfactione.

Habet Quæsita 8.

QVÆSITVM I.

Qualis & quanta debeat esse pœnitentia?

℞. Lege Ecclesiastica non est taxata, nec voluntati confessoris absolutè relicta: sed prudenti arbitrio eiusdem confessarij commissa est: quæ sumi debet ex peccatorū grauitate, & pœni-

& pœnitentis dispositi circumstantijs, ita vt quantum fieri potest, seruetur proportio & iustitia. Siquidem satisfactio est actus iustitiæ, & æqualitatem respectu offensæ præcedentis, in faciente, importat D. Th. *suppl: q. 12. a. 2.*

Ex rationabili tamen causa, propter fragilitatem aut etiam graues occupationes pœnitentis, leuior satisfactio potest imponi: & ob impotentiam, omitti potest. Caiet. *opusc: t. 1. tract: 6. q. 2.* Soto: *4. d. 20. q. 2. a. 3.*

QVÆSITVM II.

Ad implendam satisfactionem quæ requiruntur?

℟. Duo. 1. Vt sit personalis, id est non per alium facta, nisi confessor expresserit aliud. Alioquin pœnitens non satisfaciet præcepto confessoris, neque sortietur effectum, quem sortiretur, si personaliter impleret.

2. Vt impleatur in gratia, alias satisfactio non habebit effectum. Soto: *4. d. 19. q. 1. a. 5.* *Ledes. p. 2. q. 3. a. 3. dub. 4.* Suar: *dis. 38. s. 8.*

Sufficiet tamen illa quæ in peccato impleta est, ad integritatem Sacramenti, & ad implendam obligationẽ à confessore impositã.

QVÆ-

QVÆSITVM III.

Quot modis satisfacere possumus?

℟. Tribus modis. 1. Per bona corporis, seu afflictiones corporales, vt sunt ieiunia, flagellationes, peregrinationes, vigiliæ. 2. Per bona animæ, vt sunt orationes spirituales, vocales aut mentales, missæ, &c. 3. Per bona externa, vt sunt eleemosinæ. Quo refertur quidquid in proximi vtilitatem expenditur. Bell: *t. 2. lib: 4. d. pœn: c. 6.* assignans causam quare communiter à Theologis & Conc: Trid. dicantur illa tria opera satisfactoria.

Oratio, Ieiunium & Eleemosina.

Quæ etiam statim possunt ad interrogationem responderi.

QVÆSITVM IV.

Quid operatur ista satisfactio?

℟. D. Th: *quodl. 3. a. 28.* dicit, quòd satisfactio valet ad duo. Ad expiationem culpæ præteritæ; Et ad cautelam culpæ futuræ: sicut cũ homo ieiunat, per hoc præbetur ei remediũ contra futuras cõcupiscentias carnis. Et Caiet: *opusc: t. 1. tract: 6. q. 2. fin.* Quod satisfactio valet ad solutionem pœnæ temporalis, atq; adeò est expiatiua pœnę pro peccato debitæ.

 Soto,

Soto: *4. d. 20. q. 2. a. 3.* Pœnitentiæ in Sacramento, non solùm sunt peccatorum vindictæ, sed etiam medicinæ.

Suar: quoq; *d. 38. s. 2.* Tres effectus satisfactionis numerat.

2. Proprius inquit & maximè indubitatus effectus ex opere operato huius satisfactionis, est, remissio alicuius pœnæ temporalis, præter illam remissionẽ, quæ respondere posset ex opere, seu merito operantis.

2. Censet dari ex opere operato per hanc satisfactionem sacramentalem, aliquod auxilium præseruans, seu adiuuans, ad emendanda peccata.

3. Tenet ex doctrina *D. Th. Caiet. Soto*, quod etiam ex opere operato, detur aliqua gratia gratum faciens. Quia in sacramentali effectu semper hæc duo, scilicet, gratia & auxilium coniuncta sunt.

In summa itaque hæc Satisfactio operatur ex opere operato.

1. Remissionem alicuius pœnæ temporalis.

2. Augmentum gratiæ gratum facientis.

3. Auxilium præseruans à futuris: & ex consequenti, ipsas quoque inclinationes ad peccata, relictas ex præteritis, minuit.

QVÆ-

QVÆSITVM V.

Possetne Confessor commutare, vel tollere pœnitentiam iniunctam ab alio?

℟. Potest æqualis, audita confessione integra eorundem peccatorum, non tamen inferior, quâ inferior, id est, quo ad reseruata, si pœnitens ea habeat, & confessarius facultate careat. Suar. *d. 38. sect. 10.*

QVÆSITVM VI.

In quo differt Satisfactio Sacramentalis à restitutione?

℟. In hoc, quòd Satisfactio (vt colligi potest ex *D. Th. 4. d. 15. q. 1. a. 5. q. 1. c. 1.* Soto *4. d. 19 q. 1. a. 1.* Suar: *d. 37.*) est compensatio actionis iniuriosæ alicui factæ. Restitutio est redditio vel compensatio ipsius rei alicui debitæ. Vnde restituere est alienum reddere. Satisfacere autem est, iniuriam resarcire.

Less: de Iust: *l. 2. c. 7. du. 4. n. 18.* ponit 4. differentias.

1. Quod satisfactio sit quiddam generaliùs: omnis enim restitutio est satisfactio, non è contra.

2. Satisfactio respicit personam: Restitutionem.

3. Sa-

3. Satisfactio propriè fit pro iniuria illata: Restitutio propriè, vbi damnum illatū, vel res alterius ablata, etiam citra iniuriam.

4. Satisfactio fit etiam pro damno irreparabili. Restitutio solùm pro reparabili.

Henriq: verò *lib. 2. de pœnit. c. 18.* sic ait Satisfactio consistit in ipsa actione, & non in rebus. Quâ quidem actione Deo pro pœnis ob culpam debitis satisfacimus.

Restitutio verò, quamuis sit actio, tamen non sistit neq; consistit in sola actione, sed est circa res, ex iustitia cōmutatiua debitas.

Sot Iust. l. 4. q. 6. a. 1. Septem differentias ponit ex quibus secundam & quintam hic ponemus, scilicet, quod Satisfactio est pœnitentiæ pars. Restitutio verò non, sed est præambulum. Deinde quòd satisfactio non solùm homini, sed etiam Deo fit, eique præcipuè. Restitutio verò tantùm homini.

Sayro lib. 10. tract. 1. cap. 2 n. 2. ponit septem differentias. Quarum prima est quòd Satisfactio propriè non est, nisi vbi crimen iniuriosum fuit commissum. Restitutio verò, etiam vbi nullum crimen est.

Septima quoq; notatu digna, ex Soto quòd Restitutio non fit in purgatorio, sed solum in hac vitâ: Satisfactio autem fit in purgatorio, vel potiùs satispassio.

Alij breuiùs se expediunt dicentes. Satisfactionem respicere culpam & pœnam, quamuis nullum sit damnum factum. Restitutionem verò, respicere damnum acceptum aut vitandum, quamuis aliquando nulla sit culpa.

Exemplum vtriusq;. Qui Ecclesiæ inferret violentiā, fores inuadendo, tundendo, in cæmeterio aut Ecclesia, armis terrēdo, & alia nefanda, citra damnum aliquod perpetrādo, hic peccaret, & pœnæ subiaceret, qua satisfaciat pro culpa: tamen nihil restituere teneretur. Quoad secundū, Qui mutuo ab aliquo, quippiam accepit aut à fure bona fide emit, nihil peccauit, restituere tamē obligatur

QVÆSITVM VII.

An per opera, aliàs, debita, possit fieri Satisfactio?

℟. Aliqui negant, & benè; saltem regulariter: aliqui concedunt, per opera, alias, præcepta vel debita, posse fieri satisfactionem, nec malè, videlicet in casu, quando cōfessori videbitur idesse necessariū ad salutē pœnitentis. Si tamen confessor imponens pœnitentiam non exprimit, intelligendum erit, de operibus supererogatis, seu consilij, & non de alias debitis Suar. *d. 38. s. 6.*

QVÆSITVM VIII.

Quid conferunt Indulgentiæ ad hanc cō-fessionem Sacramentalem?

℞. Multum sanè: quia loco Satisfactionis subrogamur, ad delendas pœnas temporales post confessionem relictas. Cùm autem DD. dicunt per indulgentias remitti pœnitentias impositas: subintelligendum est, vt satisfactiuæ sunt, non vt medicinales.

Et quia Indulgentiæ non dantur in destructionem, sed in ædificationem animæ: ideò pœnitentiæ iniunctæ, propter indulgentias, non sunt omittendæ. Suar. *disp. 38. sect. 10.*

TITVLVS VI.

De Absolutione.

Habet Quæsita 15.

QVÆSITVM I.

Quæ verborum forma in absolutione requiritur, de Essentia, & quæ de Congruitate.

℞. Ad Essentiā absolutionis strictè loquēdo, pertinent illa duo verba: *Absoluo te.* Dicendū tamen est, secundùm consuetudinem. Ego te absoluo à peccatis tuis *Sà. v. Absolutio.* Nam omissio pronominis (ego) graue peccatū inducit, nisi defectus temporis excuset.

Cætera omnia sunt de congruentia, siue præcedat (vt Oratio, Misereatur tui Omnipotens, &c.) siue sequatur, (vt quæ ad iniunctionem pœnitentiæ generalis pertinent. D. Th. *quod l. 3. a. 28. Decis. lib. 1. c. 32. n. 9.*) siue concomitentur, vt quæ formam absolutionis intra se continent.

QVÆSITVM II.

Quis ordo seruandus in absolutione à peccatis, excommunicatione, aut irregularitate?

℞. Vt prius fiat absolutio à Censuris, deinde à pecatis, secundum ordinem consuetum, videlicet, si non constat pœnitentem esse excommunicatū, absoluatur ad cautelam sic: *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis*, &c. Deinde *Misereatur tui* &c. Postea *Dominus noster IEZVS Christus* &c. Vltimo *Passio Domini nostri IEZV* &c. Nau: *c. 26. n. 22.*

Hic scito, quod *suspensio* non afficit nisi solos Clericos Suar: de censuris *disp. 28. s. 2.* Vbi alegat multos DD. Itaq; cum absolutio fertur, in non clericum dici debet. *Si teneris aliquo vinculo Excommunicationis & interdicti.* &c. Omissa suspensione. Si cōstat de Excōmunicatione, debet seruari forma iuris, videlicet, vt in grauioribus, iuret prius Excōmunicatus se obediturum mandatis Ecclesiæ, vel absoluentis. 2. Vt parti satisfaciat, si offēsa, aut debitū, aut impensa, interuenerit, etsi satisfacere nequid, tenetur dare idoneā cautionem, hoc est pignora vel fideiussorem, vel tandem iuret se satisfacturum, quàm primum poterit. De quo infra fusius.

3. Si honeste & absq; scandalo fieri potest (quod propterea omittitur in mulieribus, & in locis publicis) denudētur scapulæ seu humeri, & flagellentur ad singulos versus, psalmi *Miserere* vel alterius pœnitentialis, cum *Gloria Kirie eleyson. Pater noster. ℣. Saluū fac. Nihil proficiat. Esto ei Domine turris fortitudi. Domine exaudi. Dominus vobiscum.*

Orat. *Deus cui propriumēst, &c.* Vt quem vel quam excommunicationis sententia ligat, miseratio tuæ pietatis absoluat. Per Christū Dominum nostrum &c.

4. Detur

4. Detur absolutio. Authoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorū Petri & Pauli, mihi cōmissa, absoluo te ab excōmunicatione maiori, quam incurristi, propter talē & talem causam, (quæ distinctè est exprimanda) & toties quoties incurristi, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, communioni, & vnitati fidelium. In nomine, &c.

5. Danda est absolutio alia ad cautelam, scilicet, si teneris aliquo vinculo, &c. & tandem à peccatis. Caiet: *Sum. v. Absolutio ab Excom.* Nauar. *c. 26. n. 7. Decis. lib. 4. c. 17.* Toletus *lib. 1. c. 15. n. 10. Sà. v. Absolutio ab hæresi. n. 19. & sequent.*

Et cum ista absolutio, dicatur solennis, cum cæremonijs, simplex autem illa, quæ est per sola verba: adsit *Sà n. 18.* quod solennitas absolutionis non requiritur, in foro Sacramentali.

Quod ego limitarem ad valorem absolutionis: non autem quoad euitandum peccatum, & maximè cúm committitur, vt detur absolutio in forma, *Decis.*

Irregularitas rarò accidit dispensanda in confessione: nisi fiat coram prælato facultatem habente, aut altero, cui specialiter sit commissa super eam potestas, & tunc vtendum

dum est forma solita, præmissa tamẽ absolutione ab excommunicatione ad cautelam.

Notandum est hic, propter simpliciores, quod excommunicatio & quælibet censura, non tollitur per solam emendationem peccatoris, nec per recõciliationem, nec per satisfactionem, neq; per lapsum temporis, nec per mortem eam ferentis, neq; per mortem ea ligati, sed solùm per absolutionem. Suar: *de cens. disp. 7.* Nisi sit lata sub cõditione: (donec satis feceris) absq; remissione ad absolutionem. Tunc enim satisfactione exhibita, ipso facto tollitur. Quãuis aliqui contrariũ senserint, dicentes etiã impleta conditione, necessariam esse absolutionem. Suar: ibid.

QVÆSITVM III.

Qui sunt casus reseruati Papæ?

℞. Multi & in duplici ordine. Nã alij reseruati, reseruatione strictissima, in Bula Cœnæ Domini. Alij vero extra Bullam, ferè innumerabiles, quas videre potes in nostris elemẽtis ad sacras confessiones, breui corrigendis Et apud Naua: *2. c. 17. à num: 75. & deinceps. Sà v. Excommunicatio. Decis. lt: 4. c. 19 & seq.* Et fortasse nos excõmunicationes Papales

pales extra Bullam Cœnæ Domini, in appẽdice examinis, repetenus, breui & clara methodo.

Vsum tamen est casus Bullæ Cœnæ Domini, hic stylo breuiori & faciliori in serere, ea methodo, qua Synodus vtitur, cap: 24.

Et quoniam illi casus annexas habent excõmunicationes: ideò ipsæ enumerabuntur.

Prima igitur est, contra Hæreticos.

2. Contra Complices: Quales Synodus iudicat eos, qui Confœderationem in regno promouent aut defendunt.

3. Legentes, retinentes & imprimentes libros hæresim continentes: vel de religione tractantes.

4. Contra Schismaticos.

5. Contra onerantes proximos nouis vectigalibus, pontalibus, aggeralibus *&c.* absque Principis authoritate.

6. Dantes auxilia infidelibus, & hæreticis, suppeditãdo materiam, seu necessaria belli.

7. Qui cerciores faciunt eosdem, de rebus Christianorum, in perniciem & damnum Reip. Christianæ.

8. Contra infe entes vim Romipetis.

9. Contra persequentes Episcopos, Nuncios Apostolicos, aut legatos: cum cõplicibus inter

inter quos sunt, qui quocunq; modo curāt, eos ex Dominio eijci, & multo magis qui mandant aut eijciunt. Cauendum ne iste casus hic inueniatur.

10. Iniuria afficientes (perenciendo, bonis spoliando, &c.) eos qui ad Romanam curiam in suis causis recurrunt.

11. Et Similiter iniuriosè tractantes eos, qui recurrentium sunt Iudices, Cōmissarij, procuratores, seu aduocati.

12. Impedientes quocunque modo executionem literarum Apostolicarum, vel etiam citationes, quascunque dispositiones, & decreta Sedis Apostolicæ, vel eius legatorū, aut nunciorum.

13. Prohibentes quomodocunque, ne tabelliones, executores, & notarij, in his officium suum exerceant.

14. Præsumentes prohibere, ne accedatur ad Sedē Apostolicā, pro negotijs prosequendis, & pro gratijs vel literis impetrādis.

15. Qui impediunt quomodocumq;, ne impetrantes à Sede Apostolica gratiam, vel literas ipsis vtantur. Aut etiam talium delatorem retinent.

16. Contra iudices & officiales, eorumq; complices, auocātes causas quocunq; modo spiritua-

spirituales, aut eis annexas, à iudicibus Ecclesiasticis, vel quomodocunq; cursum talium causarum impediunt, vel ingerunt se cognitioni earum, tanquam iudices, aut etiam partes actrices compellunt ad renocandum iuris processum, vel ad consentiendum absolutioni ipsius rei.

17. Contra omnes iudices seculares qualescunque sint, qui ratione talis officij ad iudicium sæculare personas Ecclesiasticas quomodocunque trahunt, etiam prætextu literarum Apostolicarum, præter iuris Canonici dispositionem. vbi Synodus inuit, contra hunc articulum quotidie peccare iudices prouinciarum.

18. Contra facientes, ordinantes, publicantes constitutiones, vnde libertati Ecclesiæ, Sedi Apostolicæ, & iuribus Ecclesiæ præiudicatur.

19. Et qui vtūtur talibus ordinationibus. Hinc deducit Synodus, quòd illi qui titulo cōpositionis, fūdos, decimas, ac prouētus Ecclesiasticos retinēt; verè vtuntur toties damnato decreto, de cōpositione inter status.

20. Impediētes qouscunq; iudices Ecclesiasticos, Ordinarios & delegatos, ne sua iurisdictione vtantur. Videant, (monet Synodus

dus) quàm temerè tantam excōmunicationē incurrāt, qui cum magna turba armatorum comparent, coram Ecclesiasticis iudicibus, vt hij minarum & violentiæ metu desistant à iudicando, vel iuxta minantium placitum decernant. Neq; tantùm isti, verū etiam qui huic rei se admiscent, excommunicantur.

21. Contra eos qui vsurpata iurisdictione, sequestrāt fructus Ecclesiasticos, & qui vsurpant quasi ius ad id habentes, & tanquā ad se pertinentes, prouentus præfatos, aut etiam iurisdictionem.

Hic significat Synodus, plurimos auaritia excœcatos, census ecclesiasticos, decimas, aliosq; reditus ecclesiasticos appropriare, cōtra expressas fundationes. Porro fures & latrones hic non includuntur, quia non tanquam prouentus Ecclesiasticos vsurpāt, sed tanquam aliena bona rapiunt.

22. Contra omnes qui personis Ecclesiasticis, ac bonis & prouentibus ad eorum ecclesias, & monasteria pertinentibus, imponunt collectas, aut qualiacūque onera, absq; speciali & expressa licentia summi Pōtificis. *Nota hîc ex Suar. de Cens. d.21. s.2. § Decima octaua.*

Hæc impositio & exactio siue fiat per modum

dum statuti, siue præcepti, aut per violentiam, aut quacunque alia ratione, inducit excōmunicationem. Afficit autem & cōplices.

Animaduertit Synodus, vicinos malos, bonis seu villis spiritualibus, solere quasi imperere, vt agros arent, segetes metant, laborent, & præterea contribuant: ac proinde eos iniquè agere, declarat.

23. Et eos qui talia onera sic imposita recipiunt, etiam à sponte dantibus; quia non omnino libera voluntate dant. *Suar.*

Hic notat Synodus, perperam facere exigentes vectigalia in fluminibus publicis, à frumentis spiritualium personarum, collectis ex decimis, vel agris Ecclesiasticis, ad portum deducendis.

24. Contra Iudices cum suis Notarijs, Executoribus & Complicibus, interponentes se in causis criminalibus, contra personas Ecclesiasticas, eas processando, capiendo, banniendo, sententiando.

25. (Quæ omissa est) contra appellantes à Papa ad Conc. Generale: cum complicibus.

26. Contra latrunculos maritimos.

27. Contra surripientes bona naufragantium Christianorum, & in littore inuenta.

28. Contra falsarios literarum Apostolicarum.

29.

29. Contra impedientes victualia ad curiam Romanam deferri.

30. Contra appellantes ad laicam potestatem, in causis Ecclesiasticis, ad impediendam executionem literarũ Apostolicarum.

31. Contra inuadentes terras Romanæ Ecclesiæ subiectas.

32. Aliquando ponitur contra raptores & detentores bonorum mobilium Rom: Pont: tempore infirmitatis, mortis eius, aut vacationis.

33. Confessores ab his absoluere præsumentes, incidunt in excommunicationem Papalem. An verò sit reseruata in eadem Bulla, non omnino est certum: quamuis synodus in partem affirmatiuam inclinet.

QVÆSITVM IV.

Casus reseruati Episcopo quotuplices sunt?

℞. Triplices. Alij enim (secundùm communem modum loquendi) sunt reseruati de iure. Alij de consuetudine generali. Alij constitutione particulari.

Quo ad casus Episcopales de iure, variæ sunt sentẽtiæ, & (vt dicit Syluest: *v. casus q. 2.* de hoc

de hoc Doctores implent quaternos. Nauar: autem. *c. 27. n. 262.* sic ait. Qui autem & quot sint casus Episcopo reseruati, magna est inter Doctores contentio. Nam aliqui numerant plures, alij pauciores, alij admiscent censurarum, votorum, & iuramentorũ ablationes: alij puros casus enumerant. Non desunt qui negant (& quidem rationabiliter) aliquod peccatum, iure communi (seclusa consuetudine) Episcopo reseruatum, vt Suar: *t. 4. d. 29. sect. 3.* satis solidé & eruditè docet. Quod patebit, si quis scrutari & perpendere voluerit, ius commune. Nos hic sex enumerabimus, adiecta tamen censura seu correctura.

1. Incendium ex proposito factũ: & consilium, auxilium, ad id præstitum. Sed obseruat, Suar: in iure nõ inueniri reseruationem.

2. Peccatum, ob quod pœnitentia solennis imponẽda est: quæ solùm propter peccatum notorium graue, & scandalosum, imponitur: quamuis talis pœnitentia propriè, non sit in vsu. *Nau: Decis. lib. 1. c. 13. n. 65.*

3. Blasphemia publica & notoria. Sed in iure, solùm est sermo de pœnitentia imponenda, in foro exteriori. Suar. Nauar.

4. Peccatum Clerici habens annexã irregularitatẽ. Sed hic à peccato absolui potest,

remanente irregularitate: cuius diſpenſatio reſeruata eſt, Suar: Nauar.

5. Abſolutio excommunicationis maioris. Atqui excommunicatio non eſt peccatum, ſed peccati pœna: & præterea ſermo in iure eſt, de excommunicationibus reſeruatis Papæ, quarum abſolutio, in aliquibus caſibus conceditur Epiſcopo.

6. Diſpenſatio votorum & iuramentorum. Sed neque hæc debent numerari inter caſus; cum non ſint peccata.

Itaq; ſi volumus conſuetũ modũ loquendi retinere duos, aut ad ſummum tres primos caſus, Epiſcopales de iure dicemus. verùm de conſuetudine poſſunt recenſeri plures. Dicuntur autem de conſuetudine, illi quos, omnes, vel ferè omnes, Orbis Epiſcopi, ſolent ſibi reſeruare: cum in cæteris differant. Tales enumerantur in *Gloſ. c. Si Epiſcopus, de pœn. & remiſſ. in 6. Et extra.* Inter cunctas. *Et Nau. c. 27. n. 262. Deciſ. lib. 1. c. 13. n. 65. Cand. Aur. de Abſolutione. n. 54. Syl-ueſt. v. Caſus q. 4.*

1. Homicidium voluntarium aut realis abſciſio membrorum.

2. Falſitas in ſcripturis, teſtimonijs, & reticentia veri in iudicio.

3. Oſtenſio ſcripturarum, per notarios & Aduocatos, facta parti aduerſæ.

4. Violatio libertatis, aut immunitatis Eccleſiæ. cuius abſolutio modo eſt reſeruata, in Bulla cœnæ Domini.

5. Retentio incertorum alienorum. Debet enim, eorum quoque eſſe reſtitutio. Nau. *c. 17. n. 92.*

6. Sacrilegium.

7. Diuinatio, incantatio, ſortilegium, tàm exercentium quàm recurrentium.

8. Matrimonij contractus clandeſtinus: aut contra interdictum Eccleſiæ: & aſſiſtentia per modum teſtis.

9. Suſceptio ordinum per ſaltum.

10. Retentio decimarum.

11. Inceſtus.

12. Beſtialitas & Sodomia.

13. Oppreſſio filiorum etiam ex caſu. *Gloſ.*

14. Corruptio Monialium.

Hic annectuntur etiam Excommunicationes Epiſcopo reſeruatæ, quas Nau. *c. 27. n. 112.* recenſet.

1. Ob percuſſionem leuem Clerici vel religioſi.

2. Illa, quam Epiſcopus ſibi reſeruat per ſuum ſtatutum.

3. Excommunicatio Papalis: cuius absolutio ob aliquod iustum impedimentum, conceditur inferiori.

4. Excommunicatio quam quis incurrit, propter participationem cum excommunicato, in crimine, ob quod ab Episcopo est excommunicatus.

5. Absolutus in articulo mortis, vel alias, ob iustum impedimentum, ab excommunicatione ab Episcopo lata: si sublato impedimento, non se præsentat ei.

Casus Episcopo reseruati ex statuto speciali, in Synodo. Cap: 25.

1. Omnes blasphemi Omnipotentis Dei, Beatissimæ Virg. Mariæ, & Sanctorum, nostræ Episcópali absolutioni reseruantur.

2. Abutentes Sacrosancta Eucharistia, & sacris Oleis.

3. Sortilegi, diuinatores, & qui ad eos accedunt.

4. Malefici, qui maleficia inter coniuges faciunt, vel sterilitatem mulierum vel abortum procurant.

5. Ecclesiarum, Monasteriorum, Cœmiteriorum, domorum, in quibus Præsbyteri, alijue Clerici inhabitant, sacrilegi effractores, & violatores,

6. Si-

6. Simoniaci.

7. Apostatæ.

8. Patris & Matris percussores.

9. Homicidium deliberatum, consultũ, adiutum efficaci auxilio. Item, Casuale ex culpa præcedenti, vel data opera rei illicitæ.

10. Qui contra iustitiam, vel conscientiam, consilium siue auxiliũ in aliquo præstiterunt, vnde mors hominum, vel iniusta membrorum mutilatio est consecuta: vel qui in huiusmodi facinore, scienter literas dictauerunt, scripserunt, legerunt, & occasionem, consilium siue causam dederunt, vel aliud adminiculum præstiterunt.

11. Adulterium notorium.

12. Stuprum viollatum.

13. Raptores virginum, aut viduarum, & effractores portarum, ad monasteria Sanctimonialium, & quicunque domorum piarum inuasores.

14. Sacrilegium cum Deodicatis.

15. Incestus in primo & secundo gradu.

16. Scelus nefandum, & contra naturã.

17. Incendium dolosum, non publicatum tamen.

18. Occultantes malitiosè vltimas volũtates, & malitiosè easdem impedientes, &

qui

qui legata, in pios vsus facta, detinent.

19. Sigillorum, scriptorum & monetæ rasores, ac falsarij, item & mensurarum.

20. Scriptores, item compositores, publicatores, detentores librorum famosorũ, quibus contemptus & contumeliæ causa, publicantur maledicta, contumeliæ contra Sedis Apostolicæ iura, & personas, contra Regem, Episcopos & Prælatos, ac Regni Senatum, aliasque publicas personas.

21. Qui sine prima tonsura aliquem ordinem sacrum, vel per saltum susceperunt.

22. Clerici qui suspensi vel excommunicati sunt promoti: aut diuina, ordini ipsorum nondum competentia, celebrare præsumpserunt.

23. Sacerdotes item & sacerdotum ministri, quorum negligentia aliquid inhonestum, circa Sacramentum altaris, quocunque modo euenit,

24. Proditores auditæ confessionis.

25. Delictum quodlibet, cui excommunicatio maior Episcopalis, interdictumuè, aut suspensio fuerit adiuncta.

A quibus quidẽ casibus reseruatis, cuiuscunq; ordinis, vigore maris magni, & quorumcunq; priuilegiorum, ne Rosarij quidẽ Con-

Confraternitati datis, possunt pœnitentes absoluere, quemadmodum ab Illustr: Dominis Card. ad interpretationem sacri Conc: Trid: deputatis, declaratum est; nisi Priuilegia ipsa, talem alicui ordini dederint facultatem, speciatim vel nominatim; vel sint obtenta, vel confirmata post Conc: Trid. & nisi Regularibus virtute literarum Iubilei concessum sit à SS. vel speciatim, vel generatim, à quibusuis casibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis.

QVÆSITVM V.

An confessor absoluens à reseruatis peccet mortaliter?

℟. Extra articulum mortis absoluens, peccat mortaliter: & preterea absolutio inualida est.

QVÆSITVM VI.

An Confessor inferior audita confessione integra, possit pœnitentem à non reseruatis absoluere, & pro absolutione à reseruatis ad superiorem remittere?

℟. Potest quidẽ vt insinuat D. Th: *4.d.17.q.3.a.4.q.24.* Sed nõ regulariter, aut vniuersaliter, Suar: *t.4.d.31.s.2.& 3. Decis.l.1.c.13.n.70.*

Regulariter enim debet subsistere, & facultatem à superiori quęrere, siue per se, siue per pœnitentem, vt possit simul ab omnibus peccatis absoluere, vel ad habentem facultatem supra reseruata remittere, qui audita integra confessione tam reseruatorum, quàm cæterorum, absoluere possit, Suar.

In casu tamen, videlicet, quando nõ patet aditus ad superiorẽ, & ex altera parte confessionem, rationabilis causa vel necessitas vrget, ita vt nõ possit omitti sine graui scandalo aut infamia, propter implendum præceptũ annuæ confessionis, aut cõmunionis, vel propter missam necessariò per pœnitentem celebrandam. Tunc enim licebit auditis omnibus peccatis, tam reseruatis, quàm non reseruatis, poterit & debebit pœnitentẽ absoluere directè à non reseruatis, & ex cõsequenti alia tollendo, sicut & oblita, sub onere tamen comparendi & cõfitendi superiori peccatum reseruatum, atq; petendi ab eo absolutionem: ita vt ipse pœnitens intelligat se manere obligatum, ad hoc: & idipsum facere efficaciter proponat. *Sà. v. absolutio. n. 24.* Nec tantùm absolui, sed etiã cõmunicare poterit, ex causa aliqua rationabili, vt dictũ est. Postea corã superiori sufficiet confiteri peccatum

catum reseruatum, & ab eo absolui. *Sà.* vbi supra & alij.

Quod si pœnitens impeditus sit aliqua excommunicatione reseruata, non posset hoc modo absolui à non reseruatis, neque communicare. *Sà.* vbi supra cum alijs.

Suar: tamen cõtrarius est. Nam si propter vitandam infamiam, vel scandalum, licet excommunicato communicare; licebit etiam propter eandem causam excommunicato, confiteri, & à non reseruatis peccatis (sic vt prætertur) absolui, dummodo per prudentem confessarium, verus casus necessitatis discernatur, & iudicetur.

QVÆSITVM VII.

Habens facultatem absoluendi ab Hæresi in foro pœnitentiæ, potestnè à sola excommunicatione absoluere, & causa confessionis integræ faciendæ, pœnitentem ad inferiorem confessorem remittere?

℟. Non potest, si facultatem habet limitatã, & sacramento pœnitentiæ alligatam. Tunc enim absolutionẽ duntaxat sacramentalem dare potest: ac proinde in sacramento pœnitentiæ,

tentiæ, & non judicialem, extra sacramentũ: nisi hoc in facultate exprimatur. *Compend. Priuil. v. Casus reseruati in annota. Capuc.* Tolet: *l.1.c.15. n.7.* dicens, non valet absolutio ab excommunicatione, quæ fit ex commissione: si non fiat iuxta formam mandati.

Nau: *c.27.n.37.* Nihil inquit valet absolutio facta à delegato, non seruata forma absoluendi sibi data in delegatione. *Decis. lib. 1. c. 32. n. 3.*

Et *c. cum dilecta de rescript. ad finem.*

Et *c. venerabilis de officio deleg. ad finem.*

Ergo, quando commissio fit sub certa forma, ea non seruata, corruit actus. Quia fines mandati diligenter seruandi sunt. *l. diligenter. ff. mandati.* Legat qui vult. *Sanch: de matrimonio. l. 3. d.33.* Suar: *de censu: d.7. s.5. § tertio, vbi expressè id docet.*

QVÆSITVM VIII.

An possit Confessor aliquem absoluere contra suam opinionem?

℟. Potest, imò & debet, si pœnitens habeat contrariam opinionem, hucusq; probabilẽ, seu non antiquatam, sed authoritatibus Doctorum probatorum, vel solidis rationibus munitam: alias non. *Nauar. c. 26, n. 4 Sà. v. Absolutio. n. 15.*

QVÆ

QVÆSITVM IX.

Peccatne confessor absoluens aliquem absq; contritione vel attritione debita?

℟. Clarum est apud omnes ipsum peccare grauissimè. Nam cum aliquis dolor sit de essentia seu de necessitate huius Sacramenti. *D.Th. 4. d.17.q.3.a.4.q.4.* (scilicet tanquam pars materialis sine qua Sacramentum validum esse nullo modo potest. Suar. *d. 20. s. 3. fin.*) certè Sacerdos præsumens absque sufficienti dolore absoluere, nihil validè faciet: sed Sacramento abutitur, ac proinde contaminat ipsum, atque iniuriam irrogat, & sacrilegium committit: Non secus, acsi aliquis sine aqua baptisaret: absque pane & vino consecrationem attentaret.

QVÆSITVM X.

An quilibet pœnitens absolui possit, & quolibet loco, & quolibet tempore?

℟. Qui verè pœnitens est, nullum impedimentum habens, absolui potest ad habente iurisdictionem ordinariam vel delegatam,

vbiq;

vbique & semper, hoc est non tantùm in Diœcesi, ad quam pœnitens & confessor pertinent, sed etiam extra eam, si quando pœnitens & confessor inuenirent se alibi. *Decis. c. 13. n. 46.*

Hoc enim licet, in iurisdictione, non requirente strepitum, in foro externo. Idem de Religiosis dicendum: nam Religiosus ad cõfessiones audiendas admissus, potest quemcunque sui cœnobij, vbicunque terrarum, absoluere, perinde ac ipse superior, exceptis tamen reseruatis. *Decis.*

Pœnitentes quoq; sæculares iter agentes, possunt ex licentia tacita. consuetudine introducta & firmata, confiteri alibi. Suar. *d. 30. s. 1.*

Semper quoque, id est: tam extra, quàm in Paschali tempore, potest absoluere, dummodo habeat absolutam & illimitatam facultatem. *Decis.*

QVÆSITVM XI.

An hbens authoritatem à casibus, possit absoluere à censuris?

℟. Distinguendum est. Nam aliquæ censuræ dicuntur iuris seu Canonis: scilicet, quæ in iure sunt latæ. Aliæ dicuntur ab homine, seu iudice latæ.

Itaq; à censuris per hominem latis, nemo extra articulum mortis absoluere potest, nisi is qui tulit, vel eius delegatus, aut successor, & multò magis superior. Soto *4 d. 22. q. 1. a. 1. Nauar. c. 27. n. 39 40. Suarez de censuris disp. 7. sect. 4.*

Hoc autem intelligendũ est, siue illa censura sit particularis, quoad personã, in quam determinatè fertur, pro commisso peccato: siue solùm quoad delictum, quoad personã verò confusè in eum vel eos, qui cõmiserunt

Omnes enim sententiæ tales spectant ad censuram ab homine latam. Nec impedit, quod persona sit cognita vel occulta. Suar. *§ De priori.*

A censuris iuris non reseruatis, potest omnis confessor absoluere, qui potest à peccatis mortalibus. Suar. *de cens. d. 19. s. 2. n. 4.*

Et elicitur regula hæc ex c. nuper, de sent. excomm. Suar. *de Censuris. d. 7. sect. 3.*

Ratio quoque suffragatur. Nam concesso principali, censetur concedi accessorium, sine quo illud exerceri non potest. Suar. *sect. 4. § Quæ responsio.* vbi allegat Sot. Nauar. *§ Hinc verò.*

Porrò à reseruatis non potest, c. nuper. de sentent. excom.

Nisi etiam habeat facultatem absoluendí à casibus reseruatis, tunc enim poterit absoluere etiam ab eis censuris, seu excommunicationibus, quæ sunt annexæ illis peccatis reseruatis. Suar. *d. 7. s. 4. § Respondetur.*

Quamuis Nauar. *27. n. 261.* differentiam faciat inter casus Papales & Episcopales: Et in Papalibus approbat hoc dictum, non verò in Episcopalibus.

Per censuras verò iuris non tantùm intelligi debent illæ, quæ sunt latæ in iure communi, vel Pontifico, sed etiam comprehenduntur quælibet statuta particularia Episcoporum aut Conc. Prou.
Suar. d. 7. s. 3. § Superest.

Quoad censuras verò per generalem sententiam latas pro peccatis futuris, vt quicunq; fecerit, vel sciuerit tale quid, est diuersitas opinionum. Aliqui enim censent eas reducendas, ad eas quæ sunt iuris, ac proinde auferendas, sicut & cæteras eius generis, à quocunque valente absoluere à peccatis mortalibus. Hanc sententiam graues Doctores amplectuntur. Nau. *c. 27. n. 44.* vbi multos authores allegat.

Alij tales censuras autumant iudicandas esse, eo modo quo & censuras latas ab homine, ac propterea nõ tollendas per absolu-

tionem, nisi á ferente vel superiori. Inter hos est Caiet. *sum. v.* Absolutio. ab Excommun. quantùm ad confessores.

Hanc sententiam Suar. *de cens. d. 7. s. 2.* asserit in rigore iuris veram, & in praxi tutiorem: priorem, autem fauorabiliorem, benigniorem, & probabilem, propter authoritatem tantorum Doctorum.

QVÆSITVM XII.

Qua absolutio danda est in reconciliationibus?

℟. Reconciliationes dicuntur, breues confessiones, vt illorum qui sæpè confitẽtur. In eis itaque, si verũ peccatum exprimitur, satis est dicere: Authoritate D. N. IESV Christi, ego absoluo te à peccatis tuis, In nomine, *&c. Sà. v. Absolutio n. 1. Vel vt Decis. l. 1. c. 32. n. 4.* Si teneris aliquo vinculo, excõmu: susp: & interd: à quo possum te absoluere, Ego absoluo te. Itẽ ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. A. Idem faciendum est in casu mortis imminentis, in defectu temporis.

Si dubiũ peccatum acciderit, detur cõditionalis absolutio, videlicet, Si vera peccata

 habes,

habes, Ego te absoluo In nomine, &c. si nullum peccatum manifestetur, adeò, vt neq; aliâs ritè confessum, subijciatur clauibus: nulla absolutio potest dari, sed pœnitẽs debet remitti, cum Dei benedictoine.

Eniti tamen debet confessor, præsertim in simplicium confessione, aliquam materiam confessionis inuenire, & saltem antiquã eruere, vt otiosum verbum, vel quid simile, ad impendendam absolutionem.

QVÆSITVM XIII.

In articulo mortis non valentes confiteri, sed tantùm signa Contritionis ostendentes, quomodo sunt absoluendi?

℟. Si signa illa in particulari aliquod, quantumcunque leue, vel graue peccatum, indicant, sunt absoluendi; tam ab excommunicatione, quàm à peccatis.

Si in communi ipsum moribundum peccatorem demonstrant, tunc etiam est ab excommunicatione absoluendus.

Quoad peccata verò aliqui negãt, aliqui censent absoluendum. Nonnulli tãdem absoluendum sub conditione iudicãt. Si capax absolu-

absolutionis es, ego absoluo te. &c. *Sà v. Absolutio. n. 10.* Quam vti tutissimã amplector.

QVÆSITVM XIV.

Sæpius recidiuantes, suntne absoluendi?

℟. Quamuis recidere non sit infallibile indicium defectus veræ pœnitentiæ. Et cõmuniter absoluantur, bis, ter, aut sæpius recidẽtes: nihilominus non est absoluendus pœnitẽs recidiuans (tanquam nõ dans aut ostẽdens signum sufficiens, de cætero non peccandi) si nulla emẽdatio, aut eius inchoatio, in eo post tot confessiones extitisse obseruaretur, nulla cõtra passiones resistẽtia, aut refrenatio, sed semper suarum cupiditatũ ac suarum propensionum expletio, deprehẽderetur. Similiter si occasiones externæ, nullã secuturam emẽdationem indicarẽt. Et multò minus absoluẽdus est, qui in præsenti nõ haberet sufficientẽ dolorem, firmũ ac absolutum propositũ vitam emendandi, peccata eorumq; occasionem fugiendi. Nauar. *c. 3. n. 21. Prax. lib. 2. n. 101.* Propterea qui domi occasionem peccati mortalis fouent, vt cõcubinarij. &c. vel conuersationem periculo-

sam

ſam habent, non ſunt abſoluendi, donec illã deſerant, & ad inuicem ſe honeſtè & prudẽter ſeparent, implorato Dei auxilio: niſi malint æternam damnationem incurrere.

Quod ſi recidiuantes, ſufficienter contriti vel attriti ſunt, & habent efficax propoſitum, vitandi peccata, & ſeriò curandi bene viuere, abſolui debent, etiamſi confeſſor credat eos relapſuros.

QVÆSITVM XV.

An aliqua cautio ſit petenda à pœnitente, & in quibus caſibus?

Reſpondebitur, præmiſſa declaratione & diuiſione cautionis. Cautio ſimpliciter ſignificat promiſſionẽ. *l. ſancimus. C Silueſt. v. Cautio.* vel ſignificat aſſecurationẽ, qua nobis cauetur, id eſt, ſecuri redimur. Talis autem, aſſecuratiua (vt ita dicam) prouiſio, vel promiſſio, ſit cùm aut traditur pignus, aut ſtatuitur fideiuſſor, aut præſtatur iuramẽtum.

Dicendũ igitur directè: quod eſt petenda cautio iuratoria, in ipſo actu cõfeſſionis, ab excõmunicato ob magna crimina, vt ob hæreſim, incendium, percuſſionem clerici, &c. 2. In caſibus Bulla Cœnę Sua. *d. 5. di. 19. ſ. 2. n. 10.*

Iura-

Iuramentum autem hoc eſſe debet, de ſtando (id eſt de obediendo, vel ſatisfaciendo) mandatis Eccleſiæ, in illa materia, pro qua excommunicatio eſt data. Deinde ſi tale delictum fuerit, ob quod lata fuit, vt ſpecialem reſtitutionem, aut etiam ſatisfactionem requirat, realis & actualis debet præcedere, ſine mora.

In caſu impotentiæ, & quacunq; difficultate morali, cautio requiritur pignoratitia. Si hæc præſtari non poteſt: fideiuſſoria, ſi neq; iſta, iuratoria exigitur. Suar: *diſp. 21. ſ. 3. n. 2. 3.* In vſurario manifeſto (vt infra dicetur) cautio eſt adhibenda. Hic nota, quod in abſolutione ab excõmunicatione hæreſis, & aliorum caſuum in Bulla Cœnæ, in articulo mortis; abſoluẽdus, duplicem cautionẽ præſtare tenetur. 1. De parẽdo mãdatis Eccleſiæ, 2. De ſatisfaciendo vno ex tribus illis modis, ſecundùm arbitrium confeſſoris. Nã ſi realis ſeu actualis ſatisfactio eſſe nõ poteſt ſtatim fiat cautio opignoratitia, vel fideiuſſoria, & defectu earũ, iuratoria. Quamuis in caſu hæreſis nulla ſatisfactio pecuniaria exhibenda ſit, ſed ſolùm iuramentum ſic ſatisfaciẽdi: videlicet ſi hęreticus decepit aliquos, tradẽs doctrinã hęreticã eſſe veram, tenetur

netur coram eis retractare, eosq; instruere de veritate. Sanchez *lib: 2. Moral: c. 12. n. 19.* In alijs excommunicationibus, potest habere locum satisfactio pecuniaria, vbi expensarum & damni ratio habetur.

Aduertenda hic Caiet: doctrina *in sum. v. Absolutio c. penul.* Oportet hæc, inquid confessores scire, non tantum propter casus occurentes, sed etiam propter euitandas censuras Sixt. IV. cùm in articulo mortis contingit absoluere à casibus reseruatis in Bulla Cœnæ Domini.

Hic quoque addendum ex Nau: *c. 27. n. 47.* censeo. Quod omnia iura quæ iubent satisfacere ante absolutionem in articulo mortis, intelligenda sunt: si excommunicatus potest, si non potest, satis est, quod det cautionem sufficientem, hoc est, cum pignore, vel fideiussione, vel si neque hoc possit, saltem iuratoriam adhibeat, quod sit satisfacturus.

In Synodo *cap. 24. f. 74.* ex Prouinciali Synodo. statuitur forma absoluendi excommunicatum ab homine, præsertim in mortis articulo.

1. Vt excommunicatus pro contumacia; iuret quod obediet mandatis Ecclesiæ, ac ex communicatoris. Et quòd expensas taxandas restituet.

2. Excommunicatus pro offensa, vel re iudicata, debebit iurare (vt præfertur) parere iudicatæ rei, & satisfacere de offensa, arbitrio iudicis, aut boni viri.

3. In absentia eorum, quibus satisfactio exhibenda est, sumat officium arbitri, Sacerdos, cum aliquibus bonis viris: pecuniam veró pro satisfactione, offenso, suo tempore, reddendam: in æde sacra, vel penes fideles viros ponat.

4. Si pecuniam paratam non habuerit, statuat fideiussores.

5. Quod si neq; fideiussores inuenerit, cōfessor ei præcipiat, sub debito facti iuramēti, vt infra mensem à restitutione sanitatis, adeat excōmunicatorem, & mādatis reuerēter pareat. Quo promittente, absoluatur.

Qui autem aliter absoluere excōmunicatum præsumpserit, puniendus erit & ad damna interesseque compensanda excommunicatori, vel hæredibus eius, tenebitur.

TITVLVS VII.
De Sigillo.

Habet Quæsita 12.

QVÆSITVM I.

Quomodo differat sigillum confessionis à sigillo secreti?

℞. Multis modis. Primo, quod sint diuersorum ordinum. Nam sigillum secreti humani, est ordinis naturalis: sigillum verò confessionis, est ordinis, supernaturalis ac diuini.

2. Quod sigillum confessionis, sit excellentioris virtutis: nam seruare secretum naturale alienũ, spectat ad virtutem fidelitatis ac iustitiæ. Soto *de tegend. membr. 1. quæst: 1.* seruare autẽ secretum cõfessionis, præter has virtutes: pertinet etiã ad virtuté religionis, vnde hoc secretum dicitur sacrum, & sacramentale. Eius verò violator sacrilegus; illud autem vulgare seu profanum: fractor quoq; eius perfidus, aut infidelis appellatur.

3. Quia sigillum sacramentale arctius ligat siquidẽ plures virtutes ad vinculum eius concur-

concurrũt, & grauissima iactura ob eius violationem, fortius stringit. (cederet enim in maximam perniciem Christianismi, & tolleretur tam necessarium sacramẽtũ, vt pote quod propterea abominabile, exosumque redderetur) Præterea grauis pœna transgressori constituta, hanc arctam obligationem indicat, vt infra dicetur.

4. Nam sigillum confessionis est perpetuum, hoc est semper ligat, ita vt nunquam reserari possit.

Alia verò secreta, quæ ordinariè celanda sunt, sæpe possunt & debẽt reuelari. Vt pote, quãdo occultatio talis secreti, notabiliter nocet animæ, corpori, honori, vel rei familiari, proximi. Nau. *c. 8. n. 2. Prax: l. 3. c. 1. n. 9.* Itaq; in sigillo confessionis, neq; Papa dispensare potest, vt confessarius possit confessioné reuelare. Neq; ipse confessarius potest quocũq; modo directè vel indirectè, verbo, nutu, aut signo, audita in confessione, reuelare, etiam iubente quocunq; superiori, sub pœna excõmunicationis (quæ tamen inualida esset, vt quæ contineret intolerabilẽ errorem. (Neq; tunc posset, quando celatio confessionis cederet in grauissimum præiudiciũ corporale, aut etiam spirituale communitatis, vt si quis confessus

confessus sit, se propositum habere seminandi hæreses, aut hostibus ciuitatem trahendi. *Prax. sect. 1.*

Et si pro saluanda Repub. licitum nō est, reuelare confessionē, multò magis pro auertendo malo, vel grauissimo detrimēto alicuius personæ, siue tertiæ siue pœnitentis, siue ipsiusmet confessoris. vt si quis duceretur ad mortem, & confessor scit (ex confessione alterius veri authoris) eius innocentiam, non propterea potest id manifestare: sicut neque tunc, quando propter mendacia aut falsas relationes, in confessione cognitas, aliquis gerit inimicitias cum alio, neque vult reconciliari. *Prax: sect. 2.*

Hoc autem adeò verum est, vt etiamsi cōfitens sit impœnitens, hoc est, nolit à peccato desistere, & inualidè cōfiteatur; vel nō finierit confessionem, neq; subsecuta sit absolutio: nihilominus sigillum adstringit.

Neq; potest confessarius excusari aliquo metu, aut vi, vt si Tyrannus, aut quiuis alius perditus, gladiū ad os Sacerdotis admoueat, ipsū iugulaturus: aut ipsum igne cōcrematurus: vel exquisitas mortes minaretur, nisi reuelet audita in confessione, mori potius debet, martyrijq; coronam expectare, quàm reuelare,

reuelare. D. Th. Soto *4. d. 18. q. 4. a. 5. Prax:* Nauar: *Cand. de sigillo. Decis. lib 1. c. 23.* & alij.
Insuper neq; propter confessionis integritatem, licitum est frangere sigillum confessionis, vt si ipse confessor errauerit, suum munus exercens, & errorem suum confitendo explicare non valens, nisi is, cui confitetur, veniat in cognitionem certæ illius personæ, debet silere illud peccatum, donec inueniat talem pro se ipso confessarium, qui non possit deuenire in notitiam talis pœnitentis. *Prax:* & plures alij DD.

QVÆSITVM II.

An Sigillum hoc sit de necessitate Confessionis?

℞. Est: necessitate præcepti, ita vt frangens graue sacrilegium committat: Non tamen necessitate Sacramenti, ita vt irritet ipsum: validum enim est Sacramentum. quamuis iniquus Confessor, fregerit sigillum. Soto *4. dist. 18. q. 4. a. 5. post conclu. 1. Et Prax: for. Pœn. lib. 3. c. 1. n. 4.*

QVÆSITVM III.

Sigilli confessionis quæ est materia, seu quid cadit sub sigillum confessionis?

Resp:

℞. Peccata non solùm mortalia, sed etiam venialia, peccatorum circumstantiæ, ea quæ dicuntur ad declarandum peccatum, nec tantùm peccata secreta, sed etiam publica, quatenus in confessione sunt cognita. Item ipse peccator, & peccati complex imprudenter detectus, D. Th: Soto, Suar: *d. 33. s. 3.* & omnes alij DD. Nec non illa, per quæ posset peccator vel peccatum deprehendi, quamuis ipsa peccata non sint.

QVÆSITVM IV.

In quo consistit sigilli confessionis fractio?

℞. In reuelatione peccati, (vt dictũ est) cùm relatione ad personam, hoc est, nominando personam, vel ita de auditis in confessione loqui, vt facilè deueniri possit in cognitionem vel suspicionem peccatoris.

Hinc, non est in rigore fractio sigilli confessionis, reuelatio peccati in abstracto, vt nullatenus ad notitiam personæ referri posset. *Prax:* Suar: Soto. vbi suprà. Et quamuis ita sit: peccatum tamen est absq; necessitate consilij petendi, vel alia rationabili causa id facere: scandalosum enim est, & simplices existimant esse confessionis reuelationem.

QVÆ-

QVÆSITVM V.

An quæ sciuntur in confessione præter peccata cadant sub sigillo confessionis?

℞. Ea quæ præter peccata sciuntur in confessione, neq; pertinent aliquo modo ad peccata (vt sunt historiæ) & ex eorum manifestatione, nullum generatur pœnitenti periculum confusionis, suspicionis, aut alterius nocumenti, directè vel indirectè, per se vel per accidens, non cadunt sub sigillo confessionis, eò ipso, quòd nullo modo inseruiunt accusationi peccatorum. Sua: *sect. 3. fin.* neq; ipsa manifestare ex se est illicitum. *Prax: c. 4. s. 1.*

Nihilominus optimum est consilium D. Th: *4. d. 21. q. 3. a. 2.* Et *suppl. q. 11. a. 2.* quod etiam talia summo studio sunt celanda, tum propter scandalum, tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset. Et Soto vbi suprà.

Neq; debet Sacerdos de re vlla audita in confessione vnquam, vel mutire. Auditores enim pertimescunt, eò quod ibi audita, non adeò sancte & strictè reconduntur.

QVÆSITVM VI.

An licet detegere peccata in confessione audi-

audita, quando publica sunt: aut saltem in communi, non nominando personam?

℞. Si non nisi per viam cõfessionis sciuntur, non licet. Quia cadunt sub sigillo confessionis. Suar: § *Quarto etiam.* Quod si etiam per aliam viam sciuntur, licet, maximè si adest rationalis causa. Alioquin grauissimum onus esset confessoris, si propter confessionem amitteret ius vtendi sua scientia, vel cognitione, aliunde parta D. Th. *4.d.21.q.3. a.3. Soto d.18.q.4.a.6.* Suar: vbi supra. § *Dubitaturi.* Prudentia tamen necessaria est, propter vitandum scandalum: & sacramenti iniuriam (etiamsi pœnitens non infametur amplius) & præterea periculum esse posset, etiam in communi loquendo.

QVÆSITVM VII.

Peccatne reuelans, dicta sibi sub sigillo confessionis, sed extra confessionem?

℞. Quamuis talis commissio secreti, non sit materia sigilli sacramentalis, imò sit abusus eius, ac proinde illicitus, tamen obligat, tanquam secretũ naturale vel humanum. Vnde si fiat reuelatio in materia leui, erit leue peccatum,

catum, si in graui, mortale. Soto *4.d.18.q.4.a.5. Conclusione 5.* Vide etiam D. Th: *4.d.21.q.3.a.2.q.2.n.2.*

QVÆSITVM VIII.

An in aliquo casu possit peccatum confessum reuelari?

℞. In nullo prorsus casu, si vera fuit confessio, hoc est, facta intentione faciendi accusationem coram Deo, & non animo peruertendi confessorem, vel pertrahendi ad conspirationem.

Et quamuis aliqui negent, id licere etiam ex facultate pœnitentis, tamen D. Th. *4.d.21.q.3.a.2.* cum multis alijs Theologijs & Iurisperitis asserit: (quæ sententia vera est & communis) scilicet, accedente licentia pœnitentis, licitè potest reuelari. Quod tamen temere non est faciendum, sed cum rationabili causa, & ad eius duntaxat vtilitatem, *Decis. l.1.c.23.n.15.* & alij.

QVÆSITVM IX.

An dans pœnitentiam publicam, pro peccato occulto, in confessione audito, dicatur reuelare confessionem?

℞. Si ita dator & impletur, vt intelligi possit ab alijs

ab alijs eam fieri ex præscripto Confessoris ob culpam occultam, aut publicam; est reuelatio.

Vnde non expedit pœnitentiam publicam iniungere, non tantùm pro occulto, sed neq; pro publico crimine. Neque potest ad eam cogi pœnitens, & satis est, si pro publico satisfaciat peccator occultè. Medul. *p. 3. § 7. n. 7. Satisfactio.*

QVÆSITVM X.

Quas pœnas incurrit sigilli fractor?

℞. 1. Nulla est censura aut pœna ipso facto, præter reatum damnationis æternæ: eo, quòd talis peccat mortaliter, & absolutio est reseruata Episcopo in Synodo Diœcesana. 2. Est pœna depositionis ferenda. 3. Cogendus est talis sacerdos, vt perpetuò ignominiosè peregrinetur, vel detrudatur in Monasterium. Suarez Sot. Prax. *n 3.* & alij.

QVÆSITVM XI.

Quæ cadunt sub sigillum secreti naturalis. Et, an omnis detectio, sit mortalis?

℞. Illa quæ neq; sunt notoria, neq; infamia proclamata, & quæ quis alicui cõmittit cum obtestatione fidei de silentio tenẽdo, & quorũ manifestatio vergit in præiudicium vitæ, famæ alicuius, aut bonorum externorum.

Vnde non est credendũ illud tantùm arcanum cadere sub hoc sigillum secreti, quod data fide quis suscipit custodiendũ, sed etiam illud, quod absq; vlla promissione obligationem inducit tacendi, quale est omne occultum, casu visum, aut alicuius relatione cognitum, cuius detectio noceret animæ, corpori, famæ, honori, vel fortunis alterius. Azor: *t. 3. l. 13. c. 31. Decis. l. 1. c. 23.* Soto *de tegend. memb. l. q. 1.*

Estque peccatum mortale, si sit cum graui seu notabili præiudicio, vt omnes passim docent.

QVÆSITVM XII.

An secretum naturale reuelari debeat Iudici ad præceptum illius?

℞. Debet reuelari tunc, quando malum est in fieri, vel pendet in futurum, cuius occultatio est cum prẹiudicio cõmunitatis vel tertij. Si non est in fieri, aut expectari, nec imminet aliquod damnum; non debet reuelari. *D. T. 22. q. 70. a. 1. 2. Sot. Iust. l. 5. q. 7. a. 1. 1. Arag.*

Quod si secretum alicui patefactum est, consilij

consilij vel auxilij petendi causa, ad salutem animi vel corporis miseri delinquentis, vt medico, aduocato, obstetrici, multò magis debet celari. *Bannes de Iust. q. 70. a. 1. Less. lib. 2. cap. 30. dub. 6. Salon. q. 70.*
Sayr. l. 12. c. 14. n. 22.

TITVLVS VIII.

De Restitutione.

Habet Quæsita 18.

QVÆSITVM I.

An peccans contra charitatem debitam proximo, in non subueniendo ei in necessitate, vel ad peccatum inducendo, teneatur ad aliquam restitutionem?

℟. Non subueniens in necessitate etiam extrema, non tenetur ad restitutionem. Quia non iustitiæ, sed charitatis legem transgreditur. Restitutio autem, non ex præcepto charitatis ac misericordiæ, sed ex obligatione iustitiæ, consurgit. Azor *t. 3. lib. 1. c. 9. q. 3. 12.*

Soto instit. l. 5. q. 3. n. 4. Ioan. Med. de restit. q. 3. § Est. Prax. l. 4. c. 19. n. 264.
Val. 22. d. 3. q. 9. p. 4. Et d. 5 q. 10. p. 2. & 5.
Sayro l. 10. tracta. 1. c. 1. Prax: l. 4. c. 20.

Et quamuis in extrema necessitate omnia sint communia quoad vsum, semper tamen manet dominium, adminus quoad dispensationem, penes possidentem.

Qui verò aliquem ad peccatum pertraxit, ad aliquam restitutionem propriè non tenetur, sed aliquã obligationem habet communem, seu præceptum fraternæ charitatis, admonendi & reducendi errantẽ: quamuis arctiori vinculo teneatur suppeditans causam peccandi, quàm non suppeditans. Et multò magis, si seductus positus est in extrema necessitate, vt quia obstinatus est in peccato, vel moriturus in ipso,

Sciendum tamen est, quod inductio ad peccatum dupliciter fieri potest.

1. Vi, metu incusso, & fraude ac mendacio: & tunc omnino tenetur ex iustitia resarcire malum, vt auferre violentiam, deferere minas, fraudes aperire, & retractare errores.

2. Potest esse citra fraudem & violentiã, vt inducendo prece, precio, consilio, malo exemplo. & tunc tenetur lege charitatis,

quamuis plusquam alij curare, verbis, exemplis, orationibus, & omni modo possibili, per se vel alium, vt emendetur.

Quod si monitus nolit resipiscere, vel nō sit spes emendationis; ad nihil amplius tenetur. Azor. *t.3.l.5.*
Lessius lib.2.c.8.dub.2.& 3. Sayro lib.11. c.1.

QVÆSITVM II.

Unde nascitur obligatio restitutionis?

℞. Generatim loquendo, ex duplici capite, titulo, seu radice. Ex acceptione: & ex re accepta. D. Th. *22dæ.q.62.a.6.7.* Caiet: ibidem, & omnes passim.

Nomine acceptionis intelligitur, non tantùm actio iniuriosa, vt est furtum, rapina, vsura, & omnis alia per quam vel damnum infertur, vel bonum habendum impeditur: verumetiam iusta, vt est mutuatio, venditio, emptio, promissio, & quilibet contractus licitus.

Nomine rei acceptæ, intelligitur, nō tantùm illa qua dominus iniquè antea per quempiam aliū priuatus est, & à me bona fide acquisita, vt est equus à fure, prædone, emptus, vel donatus, sed etiā quæ citra iniuriā, ex iustitia alteri debita est, & apud me retinetur, vt legatum, aut venditū alteri, debitū ratione mutui, vel alterius contractus honesti. Lessius *lib.2.c.7.d.5. Say.lib.10.t.2.c.1.n.6.* Azor verò *t.3.l.4.c.6.* obligationē restituendi docet ex 4. capitibus oriri, videlicet, ex contractu. Ex quasi cōtractu. Ex delicto. Et quasi delicto. Ex contractu quidē, vt ex deposito, mutuo, cōmodato, precario, empto, locato, permutato, pignore, mandato, & alijs similibus. Ex quasi contractu, vt ex tutela, cura, negotijs, gestis, trāsactione, exofficio, quo quis fūgitur, ex arte quā exercet. Ex delicto, vt furto, rapina, homicidio, detractione, adulterio, impedimento boni alterius alicuius, damno illato. Ex quasi delicto, vt cùm seruus vel familia nostra nocet alicui.

Capite verò *16. q.2.* idem Azor docet, obligationem iustitiæ ad restituendum ex duplici capite posse cognosci. Vel ex hoc quod rem alienam apud nos contra Domini voluntatem habemus, etiamsi eam nos à Domino nō acceperimus. Vel ex hoc quod rem alienam à Domino accepimus, aut consumpsimus, siue præter voluntatem Domini per delictum, aut quasi delictum, siue voluntate Domini per contractum, aut quasi contractum.

QVÆSITVM III.

An consentiens in damno dato, teneatur, ex æquo restituere prout ille qui damnum dedit?

℟. Consentiens duplex esse potest: Per actum internum absq; cooperatione positiua (id est absq; eò quòd concauset actionem iniustam) & absq; permissiua, quia non tenetur impedire, sed ad eum nihil pertinet. Et iste peccat quidem, sed ad restitutionem non tenetur, eò quod consensus eius nihil ad hoc profuit.

Alius cõsensus per cooperationem, nimirũ, quia consensus fuit causa aliquo modo illius iniuriosæ actionis vel effectus. Et hic tenetur ad restitutionem, secundùm quòd causa fuit, totius vel partis. Vnde si totius damni causa fuit, ad totum reparandum obligatur. Si solùm parti damni causam dedit: ad partem: non secus ac ipse author: siue in solidum siue in partem.

Et quidem. 1. Is ad quẽ res peruenit. 2. Executor seu author ablationis. 3. Cæteri cooperatores consulentes, consentientes, laudantes, animantes. Less. *lib.2.c.13.dub.3.*

Si verò nihil ablatum est, sed tantummodo

do damnum irrogatum, primo loco qui coegit vel fraude induxit, vel imperauit, suasit fieri, rogauit, 2. & 3. vt supra.

Notandum.

1. Quod si posteriores soluerint, priores tenentur refundere: si prior; alij ad nihil tenentur. 2. Non est improbabile, asserere, quod cæteri quoque teneantur Executori ad aliquid refundendum, si is prior restituit, & alij ipsum induxerant, qui aliàs damnum non erat illaturus.

QVÆSITVM IV.

Qui sunt illi nouem modi, quibus quis dicitur consentire delinquenti per aliquam cooperationem?

℟. Illi, qui continentur in his duobus versib.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

His itaque diuersis modis cooperationis, seu vt præfertur consensus, deprehenditur aliquis suo modo consentire delinquenti.

Porro isti modi breuiter hic declarantur, simul cum obligatione restitutionis. Tunc itaq; tenetur ad restitutionẽ sic cooperans, quando

quando est causa damni. Tunc verò censetur causa damni, quando alterius animũ efficaciter mouet, iubendo, cõsulendo, rogando, promittendo, cõsentiendo, seu ferendo suffragium iniquum, laudando malefactorem vel exprobrando ignauiam, (si ex tali laude vel exprobratione alter mouetur ad maleficium) recursum præbendo, vt moraliter censeatur furi cooperari ad damnum inferendum, vel ad illatum non reparandum. Censetur autem tunc cooperari, quando ita furem occultat, vt in posterum det illi spem similis opitulationis, & fur illa fidens, rursum damnum inferat: alioquin si non det illi spem refugij in posterum, non tenetur, quia non eo fine, nec eo modo abscondit, vt moraliter censeatur causa damni, sed tunc merè per accidens ex illo opere, damnum sequitur.

Receptator, qui rem furtiuã in custodiam accipit, vt furi seruet, si tamen absq; notabili incõmodo poterat ei custodiam denegare. Participans dupliciter. 1. Prædæ. & hac ratione tenetur pro ea parte quæ ei obuenit. 2. Iniquæ operationis præbendo auxiliũ, & adiuuando ad executionẽ: si id sponte & sine compulsione fecerit, tenetur in solidũ, sicut

sicut & cæteri, secundùm rationem causæ, quam ad damnum exhibuit. Less. *n. 28*.

Mutus, qui cum sit superior, omittit præcipere, consultor consulere: Si custos, clamare, aut strepitum edere, ad damnum impediendum.

Non obstans, qui tenebatur ex officio impedire damnum, vt Princeps, Magistratus, præpositi viarum.

Non manifestans, qui ex officio tenebatur vt custos rei deputatus, qui non manifestat malefactorem, siue ante factum, quando damnũ erat impediendũ: siue post factum, quando sarciendũ erat. Azor *t. 3. l. 4. c. 10.* Sayro *lib. 10. tract. 2. c. 6.* Nauar: & alij.

QVÆSITVM V.

An factores & famuli vsurariorum teneantur ad restitutionem?

℟. Factores & famuli, qui faciunt ipsos contractus iniquos: & pecant mortaliter, (quia cooperantur in actione iniusta) & tenentur ad restitutionem, quia cooperantur in damno inferendo.

Famuli, qui exigunt nomine dominorum vsuras, & consequenter directè spoliant alterum

rum re sua: & peccāt, & obnoxij sunt restitutioni, secūdùm Less. *lib. 2.c.20.d.21.n.183.* Quāuis Soto *lib. 6.de iustitia. q. 1. a. 4 in fine* censeat, eos non teneri, si non vrgeant, aut cogant, & mutuatarij alioquin sponte erant soluturi. Cæteri famuli, qui post consumatū contractum, cooperantur in àctione mala, in registro scribendo, pecuniam numerādo, dando, portando, custodiendo, vel asseruando pignora, peccant mortaliter, sed non tenentur ad restitutionem, secundùm Sot. Azor *t. 3. l. 4. c. 19. q. 7.* Quamuis Nauar. *c. 17. n. 267.* videatur asserere eos teneri nisi hoc ignoranter faciant *n. 266.*

QVÆSITVM VI.

Quid dicendum est de tutoribus aut curatoribus, vel meditatoribus?

℟. Tutores, curatores, etiamsi nomine suorum principalium dent, peccant mortaliter, cum obligatione restituendi, si principales non restituant. Idem dicendum est de eo, qui est internuncius vsuræ, ex parte vsurarij principaliter, vt illi lucrum, & sibi vtilitatem comparet. Secus si principaliter ingessit se ex parte indigentis.

QVÆ-

QVÆSITVM VII.

De his verò qui deponunt suam pecuniam apud vsurarium quid?

℟. Si quis committit suā pecuniam vsurario, non habenti aliam vt vsuras exerceat, quasi præbens ei materiam peccandi, vel hac intentione (oculta non manifestata) vt det ad vsuram. peccat mortaliter. *D. Th. 22. q. 78. a. 4. 3.* Non tamen ad restitutionem tenetur, si non suasit vllo modo vsuras, neq; pactum fecit, aut ad vsuras exercendas facultatem concessit, neque particeps vsuræ fuit. *Lessius ex Caiet.* Alias autem tenetur etiam ad restitutionem.

Si verò pecuniam committat, quamuis alias non habenti, vt tutiùs seruetur, non peccat *D. Th. vbi supra.*

QVÆSITVM VIII.

Cuius impensis res aliena restituenda est?

℟. Quando est restituenda, ex delicto vel quasi delicto, debet restitui impensis debitoris, etamsi æquales vel maiores sint debito, & etiamsi creditor locū mutauerit: damnū

verò

verò sibi imputet qui delictum fecit. Secus in restitutione, ratione rei acceptæ tantùm absq; omni culpa, seu bona fide acquisitæ, vel ex contractu. Azor *c. 32. & 33. Less. l. 2. c. 15. d. 8.* Nota hic ex Lessio.

Si res non potest absq; magnis sumptibus restitui, potest differri restitutio, ex quadam æquitate naturali, citra tamẽ damnũ Domini veri: & si fuerit aliquod ambiguũ, per literas est patẽdum, an res possit dari amicis, vel pauperibus. Si autem res sit parui momẽti, & sine duplo vel triplo sumptu restitui nequeat, pauperibus dari potest. Præsumi enim potest id Domino non displicere.

QVÆSITVM IX.

Res inuenta, vel ab inueniente aut etiam fure empta, estne, & quomodo, restituenda?

℞. Est restituenda, etiam pecunia emptori non restituta, si venditor non inueniatur, aut impotens sit ad restituendum. Less. *lib. 2. c. 14. d. 3.* Nauar: & alij.

QVÆSITVM X.

An inuentori rei perditæ licitum sit, pro inuentione præmium aliquod accipere?

Resp.

℞. Licet, si vltro à Domino detur, vel si ab inueniente impetretur. Exigere tamen nũquam licet, (quia inuentor alienum ex iustitia reddere tenetur) nisi præcesserit promissio eius qui perdidit, vel intercesserit labor, aut impensæ, in re inuenienda, ex parte inuẽtoris. Azor: *tom. 3. lib. 4. c. 27. q. 1.* Less. *lib. 2. c. 14. dub. 9. n. 66.*

QVÆSITVM XI.

An Confessarius qui per ignorantiam vel negligentiam absoluit aliquem ante restitutionem iniunctam, sit obligatus ad restitutionem.

℞. Confessor in materia & occasione restitutionis tripliciter se gerere potest.

1. Tacendo tantum, seu merè negatiue, & tunc non tenetur. Ratio: quia quãuis teneatur ex officio & iustitia omnia facere respectu pœnitẽtis, non tamẽ tenetur ex iustitia, negotiũ agere tertij: siquidem trãsgressio eorum, quæ ex iustitia, non verò ex sola charitate debentur, restitutionem inducit.

2. Inducendo ad non restituendum, seu dissuadendo restitutionem: & tunc tenetur restituere Confessor, casu quo pœnitens paratus esset restituere.

Domus Praef. S.J. Crac. ad S. Barb.

3. Dis-

3. Dissimulando & non respondendo, ad interrogationem pœnitentis, siue ex intentione, siue ex ignorantia crassa, siue etiam ex negligentia, non curando discutere casum restitutionis: Tunc enim tenetur ad restitutionem ex vi consensus interpretaui: sicut & inducens. Azor. *t. 3. l. 4. c. 16. q. 7.* Nauar. *c. 17. n. 22.* Suar. *t. 4. d 32. s. 6.* Lessius *l. 2. c. 7. d. 7. n. 33. & c. 13. d. 10. n. 77.*

Sayro *lib. 10. t. 2. c. 14. n. 16.* à supra dictis DD. aliqua ex parte differre videtur.

QVÆSITVM XII.

An qui furatus est rem aliquam, & illam habet, satis ei sit, restituere aequiualens?

℞. Non satis, sed regulariter restituendum est idipsum: nisi creditor sit æquiualenti vel alia re contentus: & nisi per restitutionem eiusdem rei peccator occultus manifestaretur, aut aliud magnum incommodum sequeretur. Nauar. *c. 17. n. 24.* & alij.

QVÆSITVM XIII.

An locans rem furto ablatam, debeat restituere pretium locationis Domino?

℞. Debet. Quia fructus rei Domino ipsius rei

rei debentur, deductis tamen impensis Less. *lib. 2. c. 12. dub. 17.* Azor. *t. 3 l. 4. c. 4.* Nauar. *c. 17. n. 25.* Sayro. *lib. 10. tract. 2. c. 3. n. 20.*

Fructus autē dici potest triplex. Naturalis, vt arborum, animalium fœtus, lana, lac, *&c.*

Industrialis, qui principaliter requirit culturam hominis.

Ciuilis, vt mercedes ex locatione ædium, vectura nauium, iumētorum, Azor. *c. 2. q. 5.*

De lucro autem ex pecunia furtiua, negatiuè dicēdum, tenebitur tamen ad interesse lucri cessantis, aut damni emergentis, si & quatenus passus est verus dominus, ob priuationem pecuniæ, Azor. *cap. 4. q. 7.*

QVÆSITVM XIV.

Qui pro committendo aliquo peccato pretium accipit, an illud restituere teneatur?

℞. Quamuis sint variæ opiniones, dicitur tamen hic breuiter & resolutè, quod aceptū ob turpem causam, seu propter opus quod est peccatum; opere impleto, non est necessario restituendum: ante opus tamen impletum debet restitui.

Probabilis etiam est sententia, quod acceptum ob crimen legibus punibile, nisi censeatur

atur esse donatū, est restituendū, vel statim pauperibus, quod est consilij: vel post sentētiam, quod erit debiti. *D. Th. 22. q. 32. a. 7.* Azor. *t. 3. l. 4. c. 21. & 30.* Less. *l. 2. c. 14. d. 8.*

QVÆSITVM XV.

Quæ causæ non restituentem à peccato excusant?

℞. Duodecim. 1. Inopia debitoris seu impotentia. 2. Remissio creditoris 3. Cessio bonorum, quæ æquiualent necessitati. 4. Damnum creditoris, Reip. vel tertij. 5. Solutio creditori creditoris. 6. Rei debitę interitus, quia tunc alia æquiualēs subroganda est 7. Iudicis vel iuris authoritas. 8. Religionis ingressus, sed secundū declarationē Doctorū. 9. Excōmunicatio creditoris. 10. Incertitudo creditorū: nam tunc in pauperes facienda est restitutio. 11. Dispensatio vel compositio cum Papa, quando incerti sūt creditores, cùm Pōtifex sit supremus Princeps in spiritualibus, & eius sit de tēporalibus suorum subditorū disponere, prout expedit ad bonum spirituale, præsertim quādo ipsi veri Domini nequeūt, eo quod non sunt noti. Et idem sit cōmunis parens pauperum, & causarum piarum. 12. Compensatio si ea vti potest, & prætendit. Vide Less. *l. 2. c. 16. princ.* & declarationem in sequentibus dubijs. Sayro *l. 10. t. 5. c. 6. & seq.* Azor. *t 3. lib. 4. c. 39.* Nau. *c. 17. n. 75.* numerat nouem, quæ à restitutione excusant.

QVÆSITVM XVI.

Bonorum incertorum restitutio quomodo facienda?

℞. Eo modo, quem natura rei expostulat, siue apertè siue occultè. Azor. *c. 35.* Nauar. *c. 17. n. 44.* Insinuatur autem hic, cui ista restitutio sit facienda. Itaq; bona incerta, id est, habentia Dominum ignotum, post sufficientem inquisitionem illius, & incerta debita siue ex contractu, (vt ex deposito cōmodato, venditione, mutuo) siue ex delicto, (vt ex vsura, furto, damno dato) sic nec creditores, nec hæredes supersunt, restituenda sunt in pauperes, saltim iure positiuo, & consuetudine, quamuis non iure naturæ.

Si habēs talia bona, verè pauper est, poterit ea tanquā vnus ex pauperum numero sibi retinere, neq; postea tenebitur pauperibus restituere, copiosior effectus, post hanc applicationem. Less. *c. 14. n. 42.* Azor. *t. 3. l. 4. c. 16.* Sayro *lib. 10. t. 5. c. 2.* Nomi-

Nomine verò pauperum non tantùm mendici intelliguntur, sed etiam quibus necessaria ad decentem statum desunt, & quæuis loca & raope pia. Nauar. *c.27. n. 93.*

QVÆSITVM XVII.

Infamans proximum de delicto vero, an restituere teneatur, & quomodo?

℞. De falso & cõficto crimine infamantem, teneri ad restitutionẽ famæ, dicendo se falso imposuisse alicui crimen: clarissimum est.

Clarum quoq; est, etiam citra calumniam, infamatorem, veri quidem, sed occulti delicti, teneri ad restitutionem.

Difficultas verò est de modo: ne fortasse loco restitutionis famæ, sit cõfirmatio infamiæ. Nam per aliquos modos cõfirmaretur diffamatio, vt si quis diceret, se malè, imprudenter, contra iustitiam locutum fuisse, vel non benè tunc aduertisse, & postea deprehendisse, detractorem se fuisse.

Per alios modos esset cum mendacio, vt si retractans diceret se falsum dixisse vel mentitum fuisse, intelligendo de falso practico, quod hic locum ab aliquibus non habere dicatur.

Et

Et tandem melior modus ab aliquibus assignatur, scilicet ab Azor. *t.3.l.5.c.9 q.7.*

Nõ obligatur (inquit) diffamans ad dicendum, se esse mentitum, neq; id dicere potest.

Satis est, si dicat, se male fecisse, nec esse sibi credendum, & se esse deceptũ, nec semper verum est, quod dicitur ab homine. Et hoc sufficit, quia non potest plus facere: Ad impossibile autem nemo obligatur. Et ita facilius est destruere, quàm construere: famam lædere, quàm reparare.

Verùm ista quoq; verba apud intelligentes confirmarent diffamationem. Prudenter itaq; potiùs laudandus esset in illa materia, in qua est infamatus, subintelligendo talem laudem in foro exteriori, vel apud plerosq; illi deberi: aut ipsa dignum esse. Lessius. *lib. 2. c. 11. dist. 20.*

QVÆSITVM XVIII.

Peccatne is, qui iniuriam sibi ab aliquo illatam, refert amico?

℞. Si faciat animo detrahendi, vt se hoc modo vindicet, peccat: si autẽ vt cõsolationem accipiat ab amico, siue vt querela exposita, dolor mitigetur, non peccat (saltẽ mortaliter.) Durum enim esset, & præter humanam consue-

consuetudinem, vt quis cogatur iniurias acceptas, solus in silentio concoquere. Curandum tamē est, ne pluribus dicatur, quàm ad solatiū sit necesse: nec nominanda persona, nisi ad necessariam consolationem sit valde expediens. Less. *l.2.c.11.d.12.* Idem dicendum est, de detectione alicuius criminis occulti, consilij capiendi causa, vt vitemus malum, vel ab eo liberemur, vel alteri prouideamus: Neque tunc ad restitutionem obligamur. Azor. *t.3.l.5.c.9.q.3. & lib.13.c.7.q.7.*

Idem tenendum, quando referuntur mala aliorum ad maiorem audientium cautelam, ne scilicet corrumpantur peccatis aliorum. Similiter, si narrentur propter maiorem peccantium vtilitatem, ex quadam animi commiseratione, vt auditores prouocentur ad orandum pro eis, aut si sint eorum magistri, vel superiores, aut parentes, qui possunt prodesse & non obesse.

TITVLVS IX.

De Vsura.

Habet Quæsita 18.

QVÆSITVM I.

Quid sit Vsura, & in quibus rebus consistat?

Definitio est ista. Vsura est lucrum ex mutuo. Paulò fusior & explicatior. Vsura est lucrum, pecunia æstimabile, immediatè ex mutuo proueniens.

Immediatè verò (intellige) ita vt mutuator intenderit mutuatarium ex vi pacti mutationis obligare: vel adminus mutuatarius putet hanc fuisse intentionem mutuantis. Quod si immediatè proueniat, ex amicitia vel gratitudine, nihil officiet. Nam licet ex mutuo sperare amicitiam, hac ratione conciliandam. Et sperare, quod ex amicitia illius aliquid vtilitatis mihi proueniet, citra tamen pactum.

Consistit autem vsura in rebus mutabilibus seu mutuo subiectis. Porro mutuum consistit in his rebus quæ constant numero, pondere, mensura.

Numero, vt pecunia numerata.

Pondere, vt æs, argentum, & aurum.

Mensura, vt oleum, frumentum, vinum.

Quæ res dicuntur à Iurisperitis accipere functionem, quia vna potest fungi vice alterius, vt frumentum vice frumenti, & pecunia loco pecuniæ. Less. *lib.2.c.20.d.1.*

QVÆSITVM II.

Pro re accommodata aliquid accipere vltra sortem, an sit vsura?

℞. Non eſt, vſura enim locum non habet, niſi in mutuo, à quo commodatum differt. Nam commodatū, propriè ſonat gratuitam conceſſionem alicuius rei quoad vſum: ac proinde per illud (iuxta naturam commodati) non transfertur dominium, ſicut per mutuum transfertur. Differt quoq; à locatione, quia locatio fit ob mercedē, commodatio verò gratis. Vnde ſtando intra limites commodati, eſt contra naturam talis contractus, accipere aliquid vltra ſortem, niſi fortè per accidens, ratione adiuncti damni, aut lucri ceſſantis, occaſione commodati, ex parte commodantis: aut ratione rei deterioris effectæ, ex parte commodatarij. Aut ſi contractus mutetur, vt ex commodato ſit locatum, & tunc non erit amplius pro re commodata, ſed locata.

QVÆSITVM III.

Quod dicitur iuſtum pretium?

℞. Iuſtum pretiū cenſetur illud, quod vel à poteſtate publica, ob bonum commune prudenter eſt ſtatutū, quod dicitur pretium legitimum. Vel cōmuni hominum intelligentium æſtimatione, cōſideratis circūſtantijs, determinatū, quod dicitur vulgare, naturale ac arbitrarium, tanquam à naturali prudentia conſtitutum, vbi à Principe vel Magiſtratu pretium non eſt impoſitum.

Diſcrimen inter hæc duo pretia.

Quòd legitimum conſiſtit in indiuiſibili, Vulgare verò habet latitudinem.

Et communiter triplex dicitur. Infimum ſeu pium, Medium ſeu moderatum, & Summum ſeu rigoroſum aut rigidum, v. g. Medium ſit 10. Infimum 9. Summum 11. Rurſum medium 100. Infimum 95. Summum 105. Leſſius *lib. 2. c. 21. d. 2.*

QVÆSITVM IV.

Quæ eſt iuſta æſtimatio nummorum?

℞. Nummi dupliciter poſſunt cōſiderari. 1. Formaliter, hoc eſt, quatenus nummi ſunt, vt ſcilicet ſunt menſura rerū venalium, (qui vſus eſt primarius.) 2. Materialiter, hoc eſt ratione conditionum. quas habent ex materia, vel figura, quæ ſunt, puritas materiæ, vel maior aut minor admixtio, antiquitas, raritas vel copia, vſus vel expendibilitas. Et hic vſus eſt ſecundarius. Vnde iuxta hanc ſecundam rationem, ſunt vendibiles, & permutabiles, cum alijs nummis. Nec ſunt taxati lege, ſed habent vulgarem æſtimationē, quæ non conſiſtit

sistit in indiuisibili. Possuntq; vendi & permutari, cum aliquo lucro, secundùm receptam locorum consuetudinem. Nemo tamē in solutionem debitorum, tenetur eos acceptare, nisi secundùm æstimationem legalem, quam habent, ex vsu principali. Itaq; legitimus valor nummorum, vt sunt in vsu primario, est ille quem princeps sua lege taxat, vel saltem, quanti vulgò in emptionibus & solutionibus debitorum solet exponi. Fieri namq; potest vt æstimatio nummorum crescat; supra taxam legalem, ex appretiatione & vsu vulgi, principe non contradicente, idque ob materiæ puritatem, vel pondus, vel quia in locis vicinis pluris æstimantur. Et hinc possunt passim in contractibus eo pretio exponi, quia illud censetur legitimum. Less. *lib:2.c.23.d.2.n.14.* Nauar. *c.17.n.295.*

QVÆSITVM V.

Quando valor pecuniæ variatur, quomodo solutiones sunt faciendæ?

℞. 1. In debitis, occasione emptionis & venditionis, creditor non potest plus exigere, quàm illud pretium, quo res valebant, quando venditæ sunt. Tolet. *Inst: l. 5. c. 34. n. 1.* Soto *de Iust: l. 6. q. 1. a. 2.*

Nisi propter interesse damni accepti, aut lucri impediti, verè & absq; fictione, post moram tamen. *Sà. 5. Mora: n. 1. Azor. t. 3. lib: 7. de mutuo c. 10. q. 3.*

2. In debito aut mutuo eorum, quæ consistunt in mensura & pondere, similiter iuxta mensuram & pondus, quod erat tempore mutuationis.

3. In mutuo pecuniæ aliter, (quamuis Azor. *t. 3. lib. 5. & 10.* vt infra, videatur idem iudiciū ferre de frumento & pecunia) nam si casu & ex improuiso, auctio valoris monetę, aut etiam diminutio, tēpore solutionis contigerit, redditio debiti esse potest in alia moneta, quā debitor maluerit, etiam inuito creditore: dūmodo adæquet eam summā, quæ resultabat ex illa moneta, tēpore mutuationis: etiam si pactū intercessisset de reddenda pecunia in specie. v. g. Si quis mutueret alteri centum aureos, quorū quilibet velebat tēpore mutuationis duos florenos, postea inſperatè Princeps aut vulgus augeret valorē eius ad 4. florenos, mutuarius nō tenetur dare florenos 400. sed 200. qui tēpore mutuationis adæquabant illos centū aureos. Sicut si augeretur modius frumēti: qui mutuo accepit modiū, cū esset minoris mensuræ, non

tenetur reddere in mensurâ auctâ, sed illa minore priori. Tolet: *n.2. Sà.v. Mutuum n. 9.* Soto vbi supra. Ioan. Medin. *de rebus restit. q.38. § Est itaq; in summa.* Less. *l. 2. c. 20. d. 17. n.149. & 151.*

Seclusa tamen variatione valoris, potest creditor obligare mutuatarium ad soluendum in simili pecunia, *Azor.* Verum qui mutuaret monetam minutiorem, & obligaret ad auream, vel argenteam reddendam, vsuram committeret. *Azor.*

4. Qui mutuat numisma crescens in dies quo ad valorem: si seruaturus illud erat vsq; ad certum terminum, potest in pactum deducere, vt sibi soluatur secundùm illam maiorem æstimationẽ, quam habebit tempore solutionis, ad quod seruare decreuerat, dũmodo non auferat libertatem mutuario exonerandi se ab illo debito, ante illud tẽpus, quãdo ei placuerit, vel soluere poterit. Azor *lib.5. de vsur. c.7. q.5.* Nauar: *c.17. n.219.* Quod si in pactum non deduxerit, non poterit compensationem petere, quamuis per obliuionem i.. fecerit: sicut etiam de interesse damni, infra dicetur.

5. Quando tempore mutuationis, nõ est certum pecuniã plus valituram, sed tantùm dubium

dubiũ est, vtrinq; æquale, plusnè vel minus valebit (solet enim esse talis pecuniæ variatio, in nundinis: & ante ipsas incertitudo) tunc licebit bona conscientia pacisci, de reddenda pecunia, in eadem materia, siue plus siue minus valebit. Quia vterq; exponit se periculo perdendi aliquid, aut saltem nihil lucrandi. Azor: Nauar.

6. Qui scit certò aut probabiliter valorẽ pecuniæ ascensurũ, & non est talem monetam vsq; ad illud tempus seruaturus, vsuram cõmittit, si paciscatur de reddenda pecunia, secundùm futurum valorem. Azor, & alij.

7. Habens certam pecuniam, quam timet in futurum minus valiturã, non potest licitè eam mutuare, eò pacto, vt reddatur secundùm æstimationem præsentem, quam nunc habet. Esset enim vsura, Azor *lib.5. c.7. de vsura. c.7. q.9. & lib.10. de Camb. c. 7. q. 2.*

Nisi quando mutuans, statim erat cõsumpturus illã pecuniam, vel ea empturus rem, quam posset tantidem vendere, post diminutam pecuniæ æstimationem, quanti æstimatur in præsenti. Azor *lib. 5. q. 9.*

Aut quando is cui datur, vult eam in suos vsus similiter expendere, antequam eius æstimatio minuatur. Azor *lib. 10. de Camb.*

Nihilominus eandem pecuniam minus valituram expendere in præsenti, secundùm præsens pretium, licebit. Lessius *lib. 2. c. 21. d. 5. n. 44. & 46.*

Sicut & frumentum, quod minus valiturum timeo, vendere licet. Azor de vsura *lib. 5. c. 7. q. 6. 7.*

QVÆSITVM VI.

An donare aliquid, vt reddatur duplum, si non moriatur ante tale tempus, sit licitum?

℞. Proponitur in primis casus. Petrus & Paulus ineunt contractū talem, Petrus dat 100. Paulo, ea conditione, vt si Petrus moriatur intra decem annos, Paulus eos floren. 100. lucrabitur, & tanquam suos retinebit; si Petrus vixerint ad finem 10. annorum, Paulus reddet ei suos 100. & alios 100. qui respondebunt illis 10. annis, computando 10. pro 100. in annum quemlibet.

Et in istis terminis proponitur à pluribus authoribus, quos etiam citat Azor. *Tom. 3. lib. 7. c. 7. q. 7.* Et supra *lib. 5. c. 6. q. 2.* Et cum diffideant Authores, resolutio consistit in hoc: quòd.

Tale pactum est licitū, & non vsurarium, quia Petrus non recipit lucrum ratione mutui, sed ratione periculi, cui suā pecuniam exponit & subijcit: qui si moriatur, Paulus quoq; lucratur. Tenendum igitur est, contractum esse innominatum. Do vt des, in quo ambo contrahentes sunt pares: Potest enim vterque lucrari centum, & itidem perdere potest, & incertus est euentus.

Potest quoq; dici ludi contractus, Nauar: *c. 17. n. 222.*

QVÆSITVM VII.

Quomodo in pacto de retrouendendo committatur vsura?

℞. 1. Ratione pretij, si minoris ematur quàm valeat, tunc enim vendens, præsumitur mutuū palliasse, sub venditionis nomine. Caiet: *Sum. v. Venditio. n. 9.* Et *v. Vsura n. 5.*

Ordinariè autē de iusto pretio rei, (si alienaretur in perpetuū) detrahenda est quarta pars. Quamuis si apponerentur conditiones, in maiorem fauorem vendentis, & maius onus emētis, minoris posset res illa emi.

Et vice versa, si conditiones fauorabiliores essent emptori, & molestiores venditori, pluris.

2. Ratione intentionis, vt si in animo non sit sinceritas emendi & vendendi, (quamuis ad tempus) sed vsuram palliandi. *Decis. lib: 2. c. 107.*

QVÆSITVM VIII.

Societatis contractus quid, & quis licitus, & vt talis ineundus?

℞. Quæsitum hoc tria continet puncta.

1. Scilicet, quid sit talis contractus.

2. Quid licitus. 3. Quomodo ineundus.

Sed quoniam societas in multis inueniri potest, videlicet in officio, (de qua Azor *t. 3. l. 9. c. 8.*) in vectigalibus. In arte. Azor. Lessius. In animalibus, de qua, Azor *c. 7.* In omnibus bonis, de qua, Azor *c. 17. 18. & 19.* In negotiatione, quæ dicitur societas quæstuosa, seu in mercatura: hic autem intenditur, quærere de societate in mercatura, vt potè magis vsitata, & plurimũ necessaria. Idcirco de hac tractare cogitamus. Eius autem descriptio talis esse potest.

Societas negociationis, est conuentio duorum vel plurium, de communi eaq; honesta mercatura facienda, ad commune lucrum habendum, ex his quæ singuli socij in commune contulerunt,

Vt autem talis contractus sit licitus quatuor cõditiones requiruntur ad talem societatem. 1. vt negociatio sit vera & honesta, ad excludendam eam, quæ neq; est vera, sed conficta, ad palliandum vsuram, neque honesta, vt illa quæ est in furto, rapina, vsura, & alio maleficio, in quo non contrahitur societas, sed conuenticulum.

2. Vt singuli aliquid conferant, siue pecuniam: siue industriam, operam aut laborem; siue instrumenta (vt nauem currus) siue animalia, aut alia bona necessaria ad negotium: prout conuentum fuerit.

3. Vt æqualitas inter socios in omnibus seruetur. Hæc autem æqualitas intelligitur, quoad impẽsas, lucra, & damna: ita vt quisq; secundùm proportionem, æstimationem, & valorem collatorum ad cõmune, impensas faciat, lucrũ reportet, & damnum sustineat.

Nam lucrum quoq; diuidendũ est, vel in partes æquales (si illa quæ cõferuntur æqualem valorem habent) vel in partes proportionales, si illa quæ erant collata, non æqualem æstimationem habeant v. g. vnus contulit mille, alter centum. Lucrum diuidetur proportionaliter, vt secundus accipiat vndecimam partem lucri, primus verò decem partes. Nau. & alij.

4. Vt singuli socij, sint periculo expositi, respectiuè, hoc est; Ille qui deposuit pecuniam, solus patiatur damnum, si illa casu fortuito perierit, aut detrimentum passa fuerit, ex parte, vel in toto, propter negatione͂: neq; tenebitur socius mercator damnu͂ resarcire, nisi socij culpa intercesserit. Azor. c. 2. Si quide͂ quælibet res, domino suo perit. Et pecunia collata (quod ad Dominum spectat) non transit in societatem, sed est deponentis (quamuis vsus eius sit communis) vnde etiam ante omnia, si extat, restituenda est deponenti post negotiationem.

Similiter, si præter summam capitalem, in fine negotiationis, nihil lucri apparuerit, damnu͂ in sua industria, & labore, subibit socius negotiator, neque tenebitur alter socius co͂pensare, ex sua sorte principali, si rema͂sit.

Quo pacto autem sit ineundus: sciendum, est quod hoc fieri potest multipliciter.

1. Dum plures simul vnum cumulum suarum pecuniarum congerunt, communesq; habent ministros, & alia instrumenta. *Decis. lib. 2. c. 120.*

2. Si plures æqualiter conferant non tantùm pecuniam, sed etiam industriam, operam, laborem, *&c.*

3. Quan-

3. Quando vnus ponit pecuniam, alius instrumenta, tertius industriam, quartus operam & laborem. Azor. *c. 1.*

4. Cùm vnus collocat pecuniam, alius industriam, operam & laborem. *Azor.* Lessius *lib. 2. c. 25. d. 2.* quatuor modos assignat poterit qui volet videre: hic enim sufficiunt supra dicta.

Nihilominus quatuor restant adhuc dilucidanda.

1. Dubitatum est olim (inquit Azor. *c. 4. q. 2.*) quomodo industria & opera hominis, possit æxequare tantiq; æstimari, quanta potest esse su͂ma pecuniæ, pręsertim quando aliquis confert decem aut centu͂ millia aureoru͂ vt propterea possit æquale lucrum accipere, cum eo qui tantum summa͂ reposuit. Sed hoc facile intellectu est, si considerabimus, quod pecunia ex se sterilis est: Fœcunda verò, vt subest industriæ humanæ. Quæ quide͂ industria, in aliquibus solertissima, sagacissimaque ad lucrandum, & excogitandum modos exquisitos, inuenitur, ita, vt iudicio omniu͂ censeatur æquipollere tantæ summæ: & omnes, quam libentissimè cum ipso talem societatem, (collocata quantacu͂q; summa) co͂traherent: in alijs media, in cæteris exigua, adeò

adeò vt vix florenus vnus vel alter eis cõcredetur. Et similiter opera vel labor exercetur, aut in locis tutis nullam difficultatẽ habentibus, aut periculosis, arduis, *&c.* Itaque accedente iudicio ac æstimatione peritorũ mercatorum, hæc æqualitas stabiliri potest. Nam aliquando contingit, vt industria vel opera vnius, tantùm conferat societati, quãtum pecunia alterius. quẽadmodum *l. societas. ff. Pro socio* dicitur. Et *l. si non fuerint*, additur: quod plerumq; tanta est industria socij, vt plus societati conferat, quàm pecunia. Posset & aliter declarari ista æqualitas, secũdùm Azor *c. 4. q. 4.* Et aliter, secundũ Iacob. Graff. *l. 1. c. 120. n. 7.* Verũ sufficit supradicta, quæ est quasi germana declaratio, moralem continens æqualitatem.

2. Lucri nomine (quod debet esse cõmune) intelligitur omne illud quod remanet (deductis expensis, & damnis si q; intercesserint) ex negotiatione, vel causa negatiationis prouenit: nõ autem, si aliunde: vel sola occasione negotiationis accidit: vt si occasione societatis, contraxit quis amicitiã vtilẽ cum aliquo, aut notitiam cum principe, cui quia placuit persona illius socij, princeps donauit ei aliquid; tũc enim tale donum

num socius communicare non tenetur. Azor. *c. 4. q. 8.*

3. Nomine damni, illæ tantùm iacturę accipiuntur, quæ ex ipsa societate tanquam ex causa descendũt, & tales similiter debẽt esse cõmunes: nõ autẽ quæ socij sola occasione societatis sentiunt. vt si socius laborans pro societate diripiatur à latronibus, vel naufragium patiatur, vel morbo corripiatur, *&c*, vel captus ab hostibus, vel in seruitutem redactus, redimat se suis pecunijs; tenetur societas ex communi ei compensare omnia.

Cæterũ si occupatus negotijs societatis, patrimoniũ suum negligentius administrauit, vel non potuit proficisci ad suscipiendũ legatum sibi factum, aut alter iratus, (proprerea quo talem quis iniuit societatem) mutauit tastamentũ, in quo per illum factus erat hæres, *&c.* non imputatur societati. Azor. *c. 5. q. 4.*

4. Impensæ quoq; illæ debent esse cõmunes, quæ causa talis negotiationis fiunt, siue sint in iumenta, nauigia, ad merces exportandas, vel traiiciendas: siue vasa ad asseruandas, vel ad ipsas meliores reddendas, vel ad famulos conducendos, siue in medicos (casu quo laborãs pro societate in morbum incide-

incideret (siue etiam pro victu quotidiano: non deductis impensis, quas alioqui domi suæ fecisset, si hac de re expressè inter socios conuenerit, aut consuetudo talis fuerit, secus si neque pactum intercessit, neque consuetudo extet. Azor. *c. 5. q. 8.*

QVÆSITVM IX.

Quis dicatur vsurarius manifestus, & à quo absoluendus?

℟. Manifesti sunt dupliciter, scilicet, iure vel facto. Facto quidem, qui ita palàm dant ad vsuram, vt nulla tergiuersatione factum celari possit.

Iure verò, qui iudicis sententia de hoc crimine sunt condemnati, aut qui legitimè in iudicio per idoneos testes sunt conuicti, vel etiam confessi in iudicio.

Quo ad absolutionem. Vbi hic casus Episcopo reseruatus est absolute, ad illum pœnitens est remittendus, aut per confessorem facultas petenda, Cæterum in Synodo hac, non video inter reseruatos casus. Papalis quoque non est, quia non est ipso iure excõmunicatus. Less. : *l. 2. c. 20. d. 22. n. 186.*

Dicendum itaq; est, quod non admittendus

dus est ad confessionem, donec satisfecerit re ipsa pro sua facultate, vel idoneam cautionem dederit pignoratitiam, vel fideiussoriam ipsis creditoribus, (se præsentes sint) vel in eorum absentia Ordinario loci aut eius Vicario, vel Parocho, coram testibus fide dignis, vel Notario publico habenti mandatũ à loci Ordinario. Si talem cautionem præstare non potest, debet iurare, se nõ posse in præsenti, & se facturum, curaturumq; quicquid poterit, vt fiat restitutio.

Si periculũ non patiatur moram, statim absoluẽdus est, & postea cautio exigẽda Les.

In Synodo *c. 60. f. 170.* multa dicuntur vtilia circa vsuras. Et Sayro. *lib. 10. c. 5. c. 5. n. 27. & 31.* Et quoniam existimo non omnes ad manum habituros synodum Diœcesis Cracouiensis: idcirco decreui summariè perstringere, ea quæ ibi de hac materia dicũtur: Dicuntur autem septem.

1. Interdicitur sacerdotibus sub pœna suspensionis ipso facto ab officio, & restitutionis accepti, ne à manifestis vsurarijs oblationes accipiant, nec eos ad communionem admittant, neque ad sepulturam, si in tali peccato moriantur.

2. Præcipitur vt ipsi vsurarij, tam spirituales,

les, quã sæculares, qui resipiscere noluerint, tã diu excommunicati publicè denuncientur, donec restituant extorta per vsuram. Ad hoc tamen prærequiritur declaratio, per officium ordinarij facienda.

3. Modus restituendi duplex pręscribitur. Primus, extra articulũ mortis. 2. In articulo mortis. Extra articulũ quidem mortis, tria continet: 1. Vt vsurarius volens restituere, denunciet confessario vsurarũ, & facultatũ suarũ, quantitatem. 2. Confessarius (si sufficiunt facultates) iniungat confitenti, vt omnes vsuras restituat: si nõ sufficiunt, partem vsurarum soluendã in præsẽti designet: residuam autem differat soluendam, cùm maiores facultates habuerit: adhibita tamen sufficienti cautione. Nomine autẽ sufficientis cautionis, illa triplex intelligitur. 3. Vsurarius restituat his, à quibus extorsit, Qui si non extant, hæredibus restitutio fiat. Deficientibus etiam hęredibus: impium lucrum totũ cõuertatur ad pios vsus, secundũ iudicium Parochi & Confessarij, vel Archidiaconi visitantis: dũmodò iniqua summa, duos aureos non excedat. Nam si excedat; satisfactio, vel cautio pręstãda erit in manibus Episcopi. Et hoc modo postea absolui poterit

terit, à quo voluerit confessario, & nõ aliter

4. Qui verò pœnitẽtiam ad horam mortis distulerit, & contẽptis clauibus Ecclesiæ excommunicationem, corde indurato sustinuerit, tamen vrgente periculo absolutionẽ petierit, tunc tria seruanda erunt: 1. Ante absolutionem iurare debebit se restiturum acquisita per lucrum. 2. Manifestabit Pœnitẽtiario suo, bona mobilia & immobilia. Ipse autem Confessarius præcipiet integrã restitutionẽ, si facultates fuerint sufficientes: vel si non sint sufficientes, iubebit, vt vsurarius partẽ vsurarum persoluat: & de reliquo persoluendo, coram vicario Episcopi vel saltem Paracho, fideiussores statuat: qui fideiubeãt, quod vsurarius recepta sanitate, & aucta facultate restituet, vt suprà dictum est precedenti numero, conditione tertia. 3. Quod si fideiussores nõ extiterint, & vsurarius ægrotans ostendat signa veræ pœnitentiæ: tunc satis est quod iuret, vt præfertur. Quo facto, ad Sacramenta, & alia, admittatur.

5. Idem modus debet obseruari circa res vagas, ablatas, vel male acquisitas.

6. Sacerdos etiam regularis exemptus, si nõ seruata premissa forma, talem vt præfertur vsurarium manifestum, præsumpserit in loco

loco sacro sepelire, authoritate Concilij Viennensis, ipso facto est excommunicatus. Neque poterit absolui, nisi Episcopo satisfecerit, pro iniuria irrogata.

7. Declaratur qui sint vsurarij per duodecim numeros,

1. Qui publicè vel probabiliter exercent vsuras.

2. Qui decem marcas mutuant, & vndecimam percipiunt ratione vsuræ.

3. Qui fructus vel prouentus rei pignoratæ, non computant in sortem.

4. Qui carius vendit, quàm iustum rei pretium exigit, ob dilatam solutionem.

5. Venditores qui paciscuntur, vt si pretium rei venditæ tempore solutionis creuerit ipsi lucrentur, minutionē pretij renuentes.

6. Cùm frumentum vel aliud quidpiam, minus purum integrumque datur, vt tantūdem integri aut purioris restituatur, (quamuis dilatio ad bene placitum, & commodū debitoris concedatur) vsura est.

7. Ad contractum emptionis cum pacto retrouēdendi, quatuor cōsiderationes adhibentur. 1. Vt emptor habeat verè animum emendi sicut & venditor vendendi: alias enim, si facit, vt fructus & sumā totā recipiat, vsura

vsura erit. 2. Emptor sustineat rei ēptæ onera. 3. Res empta ex natura sua sit fructifera. 4. Pretium iustū detur. Videlicet: si emptor venditori facultatem redimendi concedit ad sex annos, tunc ex pretio detrahatur quinta pars: vt puta, si valet res quinq; millibus, dentur quatuor. Si facultas cōceditur ad decem annos: quarta parte vilius, res ematur.

8. Si venditor domus aut fundi, accipit rem venditam ab emptore in Emphiteusim, libellum, aut arendam: maiorem autē soluit censum, quàm sit verus reditus rei: vsura est.

9. Venditor accipiens ab emptore frumentum, pannum, &c. loco pecuniæ: nisi id faciat iuxta pretium, quod in foro publico æstimatur, inique agit.

10. Quando dotalis pecunia marito re ipsa numeratur & traditur, non potest relinqui apud exhibitores vel alios propter lucrum, absq; nota vsuræ. Sed quando pecuniæ traditio differtur, licitè accipitur aliquid correspondens fructibus dotis, ad sustinenda onera matrimonij.

11. Similiter si monasterium non recipit pecuniam oblatam, vt pensionem diutius recipiat, vsura est.

12. Declarantur duo illicita esse. Scilicet: Quando

Quando in oppignoratione tale pactum apponitur, ſi oppignorans intra triennium non redemerit rem oppignoratam, teneatur creditori vendere: vel eam amittat, ſeu eius iure cadat.

QVÆSITVM X.

Vendere rem carius credito, quàm numerato, an ſit vſura?

℞. Regulariter, & ex natura rei eſt vſura, quando fit ob ſolam dilationem ſolationis, vt paſſim omnes docent.

Nihilominus quinq; ſunt conſideranda.

1. Latitudo iuſti precij. Nam vendere numerato infimo pretio, credito verò ſummo, non eſt vſura: quia eſt infrà latitudinem iuſti pretij.

2. Si res ſeruandæ erant ad certum tempus, quo ſunt carius valituræ: tunc licet pluris vendere, deductis tamen impenſis pro conſeruatione rei, &c.

3. Ratio habenda eſt periculi ſortis, cui talis mercator exponitur, propter Emptorem infidum & minus ſecurum.

Debet tamen verum eſſe periculum & non fictum.

4. Ratio-

4. Ratione expenſarum & moleſtiarum, quas timet in recuperanda ſorte.

5. Ratione lucri ceſſantis, vel damni, ex dilatione ſolutionis, vt ſi in præſenti habeat emptores, qui præſenti pecunia emerent, vel in breui probabiliter ſperarentur emptores, ille autem pecuniam conuerteret in negociationem & lucraretur, Leſſ. *l. 2. c. 21. d. 6.*

QVÆSITVM XI.

In quo differunt lucrum, ceſſans, & damnum emergens?

℞. In tribus. In ſignificatione, materia, & compenſatione. In ſignificatione quidem. Nam damnū emergens importat detrimentum, quod aliquis patitur propter mutuum, id eſt, Eo quod alteri mutuat. Lucrum autē ceſſans, ſignificat omiſſionem ſperatæ vtilitatis alicuius, propter mutuū. *Prax for pœn.*

Deinde differunt in materia. Quia damnum emergens eſt in rebus quas creditor habet, vel quæ ei debentur.

Lucrum verò ceſſans, reſpicit emolumentum, quod ei non erat debitum, & à quo cōſequendo impeditur. Leſſ. *l. 2 c. 20. dub. 10.*

Quoad compenſationem verò differunt. Quia damnum emergens totum eſt compenſandum,

sandum, quod propter mutuum incurritur. Lucrum verò cessans nō totum, sed ad arbitrium boni viri, perpensis impedimentis, periculisque lucri consequendi, deductis etiam impensis, si quæ sunt. Quod enim futurum est, nondum est, & multis modis impediri potest.

Exempla vtriusq; interesse. Damni quidē, vt si quis eo quod mutat, cogitur ipse pecuniam fœnori accipere & vsurā soluere, vel res suas minoris iusto vendere. Similiter: Habet aliquis domum ruinam minantem, ad quam fulciendam tenebat pecuniam, quam mutuat, vel indigebat, frumento ad familiæ vsum, quod postea emet carius: Aut volebat censum redimere, vel debitum persoluere: & ob mutuum cogetur vsuram vel interesse, aliquod dare.

Lucri verò, vt si quis pecuniam destinatam negotiationi, vel emptioni rei frugiferæ, subtrahat illi destinationi, vt alteri mutuet, ac propterea amittat spem lucri.

QVÆSITVM XII.

Quomodo licet exigere aliquid, vltra sortem, ratione damni emergentis, & lucri cessantis?

℞. Quam-

℞ Quamuis non desint, qui sentiant illicitum esse, exigere aliquid ratione damni emergentis, vt Less. *l. 2. c. 20. dub. 10.* refert. Nihilominus D. Th. *22da. q. 78. a. 2. 1.* & communiter omnes tenent id esse licitum.

Quod in duobus casibus locū habere potest. 1. Quando mutuatarius est in mora culpabili, hoc est, quando in termino solutionis non soluit, cùm possit soluere, aduertēs creditorem velle sibi solui. Less. *Summ. Cor. de vsura, circa mutuum, c. 7. § Primus casus. Prax. l. 23. c. 7. n. 70.*

Neq; necesse est, vt creditor eū interpellet de solutione, quia ipse terminus satis interpellat, virtute pacti ab initio conuenti. Et tunc quoque initur tacitum pactum, vt non soluens teneatur ad interesse, defectu solutionis obueniens. Lessius *n. 69.*

Secundus casus, quando ab initio (quod licitè fieri potest) conuentum est, de aliqua pecunia vltra sortē reddenda, ratione damni ex mutuatione impendentis, tūc enim si aliquod euenerit, siue ante, siue post terminū & moram mutuarij, resarciendum erit.

Requiruntur tamen in hoc secundo casu, duæ conditiones, adhoc vt licitè cōpensatio accipi possit. 1. Vt mutuum sit causa damni

ita

ita quod sine mutuo nō eueniret, & per mutuū, mutuans effectus sit impotens ad præcauendum impediendumque illud damnum Addit Azor t. 3. lib. 5. de vsura c. 4. Si tamē alias habeo pecunias, quibus domū labentē reparare possim, vel amicus alias mihi offert tunc damnum mihi nō prouenit ex mutuo. 2. Vt mutuator admoneat mutuatarium illius damni futuri, ne decipiatur: nā fortè nollet mutuum cum tanto onere. Less: & Sum. Cor. *de vsura circa mutuum n. 11. § Tertius casus*

Quodsi ipsum damnum non est deductum in pactum, mutuatarius non tenebitur, pro eo soluere, etiamsi postea eueniat, sed mutuans sibi imputet. Nam eo ipso, quod nō deduxit in pactū, censetur illud in se recepisse, nisi debitor fuerit in mora, aut per vim coegerit eum sibi mutuare. Hoc interesse quāuis bona conscientia possit accipi, raro tamen aut nunquam est in vsu.

Quoad lucrum cessans, licitum est pacisci tempore mutuationis pecuniæ, de lucro cessante cum mutuatario, seruatis tamen quatuor conditionibus.

Prima. Vt verè ac syncerè pecunia sit destinata negotiationi, quę etiā negotiatio sit parata & in promptu, vt Caiet. *v. vsura, casu. 5.* ait. Less.

Lessius verò *n. 86.* docet, satis esse si absolutè sit destinata certæ negotiationi, aut etiam in genere, vt fit à quibusdā, qui in omnem lucrandi occasionem sunt intenti, dummodo merces sint certæ, & lucrū. 2. Vt mutuatio verè sit causa lucri cessantis, ita, vt neq; arte, mutuans posset cōmodè compensare totum lucrum negotiationis, neq; habeat aliā pecuniam otiosam, quam cōmodè posset in mutuatæ locū subrogare, & eidem lucro destinare. Quamuis computari non debeat inter otiosas pecunias, reposita ad alios euentus, vt ad alendam familiā, dotandas filias, prouidendum senectuti, vel ne mutuans exponat statum suum periculo. Less. *n. 87.* Sum. Cor. Azor *c. 5.* Tolet. *l. 5. c. 33. n. 1.* Caiet. *v. vsura.*

3. Conditio. Vt lucrū habeatur in specie certa, siue probabili, & mutuans nō tantùm exigat, quantum est lucrum speratum: sed minus, arbitrio boni viri. Deducenda enim est æstimatio laborum, expensarum, & ratio habenda præsentiæ ac certitudinis. Nā plus valet, quod præsens est: & minus, quod futurum est, ac propterea incertum, multisque modis impediri potest. vt D. Th. ait.

4. Vt præfati lucri cōpensatio non exigatur statim dato mutuo, sed conuenienti interuallo

teruallo. Leff. Nam hæc anticipata solutio erit vsuraria. Azor. *c.5. q.3. fin.* Ioan. Med. *C. de rebus per vsur. q.3.*

Vltima potest apponi cōditio, aut potiùs monitio, vt hæc intelligantur, dummodo omnis dolus & fraus palliandæ vsuras, absit. Nauar. *c.17.n.211.* Et præterea secluso scandalo, ad euitandū peccatum. *Decis. l.2.c.105. n.14.* Num. autem *34.* subiungitur. Cùm interesse lucri cessantis requirat tot conditiones, ideò consulendum est, vt à tali cōtractu abstineatur, post factum tamen seruatis prædictis conditionibus, contrahentes non sunt condemnandi, nec teneantur ad aliquam restitutionem: ex D. Ant. & Nau.

Prax. *lib.23.c.8.n.83.* Id, inquid, admissum in speculatione, dissuadendum est in praxi, antequam fiat, tum quia paciscentes mentiuntur, tum quia difficile est, vt omnes conditiones simul concurrant, & obseruentur.

Extenditur autem interesse lucri cessantis soluendum non tantùm ex pacto, sed etiam ex & post moram debitoris, *Caiet: 22. q.88. Na:* & *Sū. Cor.* seruatis, tamen conditionibꝰ

Multæ autem in Sum. Cor. enumerantur conditiones, non aspernendæ. Sicut etiam in Prax: for. pœn. *lib.23.c.7.*

QVÆSITVM XIII.

An pro pecunia dotali liceat fructus aliquos accipere?

℞. Si pecunia est in manibus, & dispositione legitimi possessoris, eam non licet conuertere ad contractum iniussum, propter lucrum acquirendum, iuxta modū corruptæ consuetudinis, siquidem neque pro redemptione captiuorum, licitum est vsuram committere. Nauar. *cap.17.n.257.*

Nihilominus, si eadē pecunia dotalis vel pupillorum ac viduarum, subijceretur licito contractui, & reduceretur ad aliquem iustum titulum & modum) de quibus Valentia *t.3. disp.5. q.25. p.2.* postquam in primo puncto enumerauerat iniustos modos) posset licitè fructificare.

Modus autem iste est, si inirentur & coniungerentur tres cōtractus, cum mercatore, ex parte pupillorū. 1. Societatis, 2. Assecurationis summæ capitalis, hoc est; susceptionis periculi in se, & obligationis ad cōpensandū sortem principalē si perierit. 3. Venditionis & emptionis lucri maioris incerti, pro minori certo. Et quidem ratione societatis lucrū sperabit, v.g. quindecim pro centū. Ratione

assecurationis, detrahet quatuor ex quindecim. Ratione venditionis, dabit alia quatuor. Itaq; residuum, scilicet septem accipiet tanquam lucrum pro sorte sua.

Cæteri modi recensiti à Valent. præter hunc vel hic locũ non habent, vel periculis pleni sunt. Less. *l.2.c.25. dub.3.n.31. & seq.*

Quod si pecunia nondum peruenit ad manus, sed pecunia genero debita apud socerũ sit, aut viduæ relictæ, ab hæredibus nondum sit restituta: tunc gener potest percipere fructus vltra dotem sortis, siue ex fundo sibi tradito causa dotis, siue ex pacto de soluendis tot aureis, singulis annis pro centenario, ratione interesse onerum matrimonij, vel lucri cessantis. *Decis. l. 2. c. 108.*

Idem dicendum de vidua, & de separata per diuortium. *Decis. 5.* Nau. *c. 17. n. 213.* Sot. *6. de Iust.q.1.a.2. Prax. lib.25.n.238.*

Nota hic duo, circa primum punctum.

1. Quod isti tres contractus possint iniri, siue cum eodem socio, mercatore: siue cum alijs tribus: & siue in cõtinenti, siue ex interuallo. Nau: *c.17.n.253. Decis. lib.2.c.120.n.38.* Quãuis Azor *t.3.l.9.c.3.q.6.& c.4.q.3.* aduersetur, & vsuram esse contendat, si cum vno, & eodem prædicti tres contractus fiant: sed optimè rationes soluit. Less. *l.2. c.25.d.3.* vbi pro hac sententia, multos citat authores.

2. Quod non est necessarium semper, hos cõtractus fieri expresse, sufficit enim, vt contrahentes implicitè eos intendant, per vnicum contractũ expressum. Vnde potest quis vti hac forma cum mercatore. Confero mille ad communem mercaturam, vt quotannis soluas quinque vel sex salua sorte, eo modo, quo Doctores docent id esse licitum. Lessius *lib. 2. cap. 25. n. 31.*

QVÆSITVM XIV.
Prouisio virginum nubilium antequam nubant, vel dotem accipiant, estne licita?

℞. Si virgo nolit vnquam nubere, sed ex tali prouisione semper viuere, salua summa capitali: illicita est prouisio talis. Hoc enim non aliter dari videtur, quam ex vi mutui vel expliciti vel impliciti.

Quod si intẽdat nubere, videtur licita esse; tũ ratione legis, sic disponentis, vbi est facta: tum ratione piæ consuetudinis, tum ratione tacitæ

tacitæ donationis parentum intendentium, dotis in sua integritate cõseruationem, vsq; ad realem eius exhibitionem, tum quia illa prouisio potest computari in supplementũ dotis, vt in simili dicitur, in Decisi. *lib. 2. c. 106. n. 3.*

QVÆSITVM XV.

An conditio pupillaris, excusare possit à peccato & restitutione, si capiatur aliquod lucrum vltra sortem?

℞. Non potest excusare. Nam si tutor exposuerit pecunias pupilli vsuris, (quamuis non potuerit aliter ex eis lucrari) tenebitur pupillus ad restitutionẽ, & similiter tutor, vbi pupillus nequierit vel noluerit, tanquã cooperator. Tenetur tamen adhibere omnẽ diligentiã, vt ex pecunia pupilli lucrum acquiratur, vel emendo prædia, vel dando mercatori ad partem, honesti & liciti lucri, recipiendã. Qui si negligens fuerit, potest pupillus accipere honestum lucrum à tutore suo. Si autem fecerit tutor quod in se erat, ad nihilum tenetur. Sylue: *v. Vsura. lib. 9. q. 29. Prax: lib. 25. nu. 240.*

QVÆSITVM XVI.

Habens pecuniam, sed ea vti ad lucrum nesciens,

nesciens, nec valens: qua ratione suæ necessitati consulere potest?

℞. Ex superioribus patet, ipsum nõ posse illicitis modis victum aut lucrum quærere, poterit autem ad licitos contractus se conferre, scilicet ad emptionem fundi frugiferi, siue in æuum: siue cum pacto retrouendendi, ad emptionem census annui, (vulgò dicti *Wyderkauw*) ad societatem in mercatura, vel mercaturam in societate, de qua paulò ante dictum est. Quod si neq; ad hos modos pateret occasio, habens autem pecuniam esset decumbens in infirmitate diuturna, &c. Tunc non est aliud remedium, nisi ex parata pecunia viuere, in Dominum Deum cogitatum iactare, interim magna fiducia Dei auxilium expectare. Nam quid faciunt mendici, imò & diuites ad magnam paupertatem redacti? In patientia egestatem sustinent, & Dominus Deus enutrit eos, subordinat & prouidet benefactores, aut tandem præmium cæleste, pro indigentiæ tolerantia, largitur.

QVÆSITVM XVII.

Facientes contractum illicitum, bona tamen fide, quem si sciuissent esse iniustum non

non fecissent: an postea veritate comperta, possunt ratione lucri cessantis, tantum retinere, quantum iusto contractu lucrati fuissent?

℞. Hanc difficultatem in terminis, tractat. Less: *l.2.c.20 d.12.* Nos hic breuiter respondebimus negatiuè. Quia emens prædiū minoris iusto, bona fide, non peccat quidem, sed tamen postea intellecta veritate, tenetur cōplere pretium, nec potest excusari per hoc, quod si alium contractū inijsset, etiam plus lucratus fuisset. Et ratio est. Quia venditor non consentit in illum titulū, neq; illius intentio est, rem suam minoris iusto vendere, propter interesse emptoris. Similiter vēdens bona fide, supra iustū, tenetur comperta veritate restituere excessum, quia emptor non intendit cōpensare interesse venditoris, sed tantùm emere rem iusto pretio. Ita etiā hic, quanquā non peccat, tenetur tamen ad restitutionem. Inprimis ergo rescindendus est contractus illicitus, & quidē quàm primùm, neq; enim tutū est in offensa Dei, & iniustitia, vel ad momentum permanere. Deinde restitutio facienda est: ac postea alius contractus licitus (si placebit) faciendus,

Nec

Nec poterit excusare, cōsensus alterius contrahentium, quia ille non est absolutus, & spontaneus, vt qui procedit ex vi contractus illiciti, per eum ob necessitatem initi.

QVÆSITVM XVIII.

An licitum sit ab vsurarijs emere pignora, quæ ipsi passim in ciuitatibus publicè vendunt?

℞. Est licitum. Quia mutuatarij postquam ea reliquerunt pro vsuris, non solent curare, ad quos perueniant: & si rogarentur, libenter facerent potestatem emendi. Less: *lib. 2. cap. 20. dub. 19. n. 166.*

TITVLVS X.

De Simonia.

Habet Quæsita 10.

QVÆSITVM I.

Simonia quid sit & quotuplex?

℞. Simonia est deliberata voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali, aliquod spirituale, vel spirituali annexum.

Spiri-

Spirituale hic dicitur, quod eſt ſupernaturale quocunq; modo, vt gratiæ, Sacramentà, conſecrationes, benedictioneſq; Eccleſiæ, & omnis vſus poteſtatis ſupernaturalis. Spirituali annexũ, quod cum aliquo ſpirituali habet cõnexionẽ: Vel antecedẽter, vt iuſpatronatus, veſtes, & vaſa ſacra, tẽpla, altaria. Vel cõſequenter, vt beneficia Eccleſiaſtica: quia ſupponunt officiũ diuinum. Aut concomitanter, vt labor in miniſterio Sacramentorũ.

Diuiſio.

Simonia (claritatis cauſa) eſt quadruplex: Mentalis tantùm, Conuentionalis tantùm, Realis, & Confidentialis.

Mentalis eſt, quæ latet in mente tantùm ſeu intentione. Quæ interdum erumpit ad dationem abſq; declaratione iniqui animi, interdum non.

Conuentionalis, quæ etiam ad pacta verè, & non animo decipiendi deducitur, verbo, nutu, vel alio ſigno, ſiue in ſola tantùm promiſſione conſiſtat: ſiue etiam ex vna tantùm parte impleatur.

Realis, quæ ad dationem, & acceptionem præmiſſo pacto peruenit. Et poſſet quidem ſubdiuidi, quod vel eſt vtrinq; completa: vel ex vna parte tantùm. Sed quia realis hic dicitur;

quæ omnifariam eſt complete: idcirco hæc, quæ ab vna parte tantùm cõpleri incepit, ad cõuentionalem reducitur. *Valent. 22. de Simonia, diſp. 6. pun: 5.*

Confidentialis, quando alicui confertur, aut procuratur beneficium cum pacto, vt idem conferenti vel procuranti aliquando reſignet.

QVÆSITVM II.

An conferens beneficium indigno, ob conſanguinitatem, amicitiam, vel preces; ſit Simoniacus?

℞. D. Th. *22. q. 10. a. 5. 2.* ait non eſſe Simoniacũ propter conſanguinitatem vel affinitatem carnalẽ, conferre gratis aliquod ſpirituale, quia nihil ibi datur vel accipitur pecunia æſtimabile. Quãuis ex tali motiuo principaliter cõferre, ſit mortale, præſertim indigno. Nauar. *cap. 23. n. 107.* Azor *t. 3. l. 12. cap. 11. q. 1.*

Quòd ſi hoc in aliquod commodũ temporale reſoluatur tãquã in pretium; erit ſimonia. Valencia 22. de ſimonia *diſp. 6. pun. 3.* Exẽplũ ex Azor. Siquis confert cõſanguineo vt inde cõferens fiat honoratior, vel opulẽtior, vel potẽtior: vel vt cõſanguineorũ, aut propinquorũ familia eſſet clarior, vel ditetur.

Idem de conferente ob amicitiam, quamuis in digno. *Nauar.*

Et quamuis aliqui DD. vniuersaliter dixerint hoc esse simoniacum, tamē latè & generaliter vsi sunt nomine Simoniæ, scilicet, inquantum datur beneficium ob aliquam inordinatam causam vel motiuum. Less. *dub.* *20.* Azor. *t. 3. lib. 12. cap. 11.* Val.

Sicut & de precibus specialiter aliqui asseruerunt. Nam conferre alicui beneficium propter preces, vel obtinere propter preces etiam interueniente indignitate, non est propriè Simonia.

Nisi preces pro precio fiant, & accipiantur: vt ait Nauar *cap. 23. n. 100. & 107.*

Vel exauditio precum resoluatur in aliquod commodum temporale, tanquam pretium, vt Valent. Soto, & Azor aiunt, videlicet, si exaudiens preces, fauorem ab exaudito quærit, beneuolentiam sperat, obligationem oblatam suscipit, itam & odium metuit, honori ducit quod à talibus rogetur. D. Th. *22. q. 100. a. 5.* Azor. *c. 18. q. 3.*

Vel nisi aliquod pactum interueniat tacitum vel expressum, vt Less. docet. *dub. 20.* & Soto *de Inst. lib. 9. q. 7. a. 3.*

Aut etiam preces interponantur, apud alium, in ipsius collatoris vtilitatem, Less.

QVÆSITVM III.

Quomodo dignoscetur, qui inseruit alicui Prælato, pro beneficio obtinendo, an sit Simoniacus?

℞. In confessione, tribus modis id cognosci potest:

1. Per distinctionem præpositionis, (pro) Nam potest importare, vel causam finalem, vel impulsiuam siue excitatiuam. Et quidem si dicat causam finalem, videlicet quod spes beneficij moueat, tanquam finis principalis & immediatus ad inseruiandum, procul dubio erit Simonia.

Quod si tantùm excitet & impellat, finis tamen immediatus obsequiorum est salarium, aut alius iustus vel honestus respectus: tunc non erit Simonia, vt sequenti quæsito patebit, vbi etiam periculum aperietur.

Hanc doctrinam supeditare videtur Nau. *c. 23. n. 100. ibi Quarto* Declarationē verò terminorū de causa finali & impulsiua, videre poteris in opere morali. Sanch. *li. 4. c. 2. n. 38.* & de Matrimonio *lib. 8. c. 21. n. 8.* & *c. 30. n. 9.*

Azor *t. 3. lib. 4. c. 24.* breuiter declarat. Finalis, inquit est, propter quā aliquid fit, & qua non subsistente non fieret. Impulsiua quę est

causa, vt facilius, citus, vel próptius fiat: & qua non existente fieret, sed non ita facile, citò, vel commode.

2. Dignosci potest ex discussione intentionis. Nam si obsequia sumit pro pretio assequendi beneficium: ita quod ex vi obsequiorum immediatè expectat ilud, est quasi emens ipsum, ac proinde simoniacus.

Quod si non ex vi seruitij, sed fauoris cōparandi, per obsequia sperat beneficium, non est Simoniacus. Quod in sequenti quęsito melius declarabitur,

3. Ex medio, videlicet si pactum media & interuenit vt loco stipendij, aut etiam cum illo, accipiat beneficium. Azor. *t. 3. lib. 2. c. 18. q. 2.* Et Less: *lib. 2. c. 35. d. 20.*

QVÆSITVM IV.

Quomodo per munus à manu, à lingua, & obsequio, committatur Simonia?

℞. Munus à manu (secundùm D. Gregoriū) est pecunia, & omne donum, quod intuitu obtinendi spirituale datur, vt equus, torques, annulus.

Talia si dantur ex pacto, erit simonia completa: si absq; pacto, sed cū intētione secreta, obtinendi rem spiritualem, erit simonia mentalis. Si vero dantur ad conciliandam amicitiam tantùm, non erit simonia. verùm periculosum est Less. *lib. 2. c. 35. dub: 20.*

Munus ab obsequio: si quis obsequiū pręstet Episcopo, Collatori &c. vel inseruiat ijsdem cum expresso vel tacito pacto, vt beneficio compensetur, aut saltē tali intentione non manifesta, erit simonia, Less: *lib: 3. c. 35 dub. 20.*

Si verò, vt ipse collator, serui scientiam, & dexteritatem perspectam habens, moueatur ad conferendum ei beneficium, non erit Simonia in foro conscientiæ, etiamsi gratis seruiat, dummodo non intēdat obligare tacito aliquo pacto collatorem, nec collator sentiat se esse obstrictū. Nō enim præstas obsequia, vt Episcopum obliges, sed vt talenta tua ei innotescant. D: Th. & Less.

Ad cōciliandā verò amicitiā inseruire, æquè periculosū est, ac in munere à manu Less.

A lingua, vt laus & vituperatio, patrocinium aduocati, commendatio apud Principē, & alios, ad fauorem humanum comparandum, & odium vitandum hoc enim officium est pretio æstimabile. Vnde si quis hoc principaliter intendit, vel in pactum deducit expresse vel tacitè, Simoniacus est,

De-

De precibus satis dictum est.

QVÆSITVM V.

Quis Simoniacus sit ipso iure suspensus, vel excommunicatus?

℞. Simoniacus realis in ordine, est ipso facto suspensus ab omnium ordinum executione. Less. *d. 24.* & præterea est excommunicatus cum Papali reseruatione. In beneficio verò Simoniacus est tantum excommunicatus. Similiter Simoniacus per confidentiam, non tantùm realis, sed etiam cõuentionalis accepto beneficio, antequam impleat quod promisit, est excommunicatus. Nauar. *n. 110.* & Less. *n. 147.* Azor. *t. 3. l. 12. c. 10. q. 4.*

Pro cuius declaratione, sciendum est.

Quod omnis Simonia, pœna æterna gehennæ ponitur, nisi hic per Sacramentum Pœnitentiæ expietur.

Mentalis vltra peccatum mortale, nulla pœna iuris afficitur, siue post purè mentalis, siue etiam peruenerit (absq; pacto tamen) ad actum exteriorem dandi vel accipiendi: adeo vt etiã ad restitutionẽ in nullo casu sit obnoxius talis simoniacus. Nau. *c. 23. n. 111. Valde Sim. disp. 6. p. 6.* Quãuis Soto cõtrariũ sẽtiat de Iust.

Iust. *l. 9. q. 8. a. 1.* quo ad simoniam mentalem, quæ ad dandũ accipiẽdumq; peruenit.

Conuentionalis pręter peccatum mortale, quod ei cõmune est cũ mẽtali, potest etiam puniri in foro exteriori, si officio deferetur.

Illa verò Conuentionalis, quæ est ex altera tantùm parte cõpleta, obligat ad restituendum id quod est acceptum, & quidem statim ante condemnationem. Val. vbi sup. Restitutio quidem rei temporalis, fieri debet dãdi (quamuis per sententiam iudicis in pœnam ipsa priuari possit) Rei verò spiritualis, non dandi sed superiori, nisi restitui nequeat, vt Sacramentum vel Sacramenti character.

Quoàd pœnas realis simoniæ distinguendum est. Nam vel est in ordine, vel in beneficio, vel in religionis ingressu.

Itaque Simoniacus realis & mediatores, tã in ordine quàm in beneficio, omnes sunt ipso iure excommunicati, cum reseruatione Papali. Nau. *n. 111.* Val.

Simoniacus in ordine tantúm, præter excommunicationem, est ipso iure suspensus, cum reseruatione Papali. Val. Simoniacus verò in beneficio, non est ipso iure suspensus, sed tantùm excommunicatus.

Et præterea omnis dispositio beneficiaria, vt

vt præsentatio, electio, collatio, per realem Simoniam; est nulla, & consequenter quęsitum per illam, debet dimitti, etiam ante sententiam, & quidem cum fructibus: quia iure naturali relinquenda est res aliena.

Est quoque talis inhabilis ad idem beneficium obtinendum. Res autem tēporalis per simoniā data, restitui debet Ecclesiæ, in cuius præiudiciū admissa est: vel pauperibus, si in nullius Ecclesiæ damnum, vel ignominiam id cessit. post sententiā tamē. Val. Less. Simonia cofidentię pœnis superat omnes superiores Less. *lib.2.c.35. dub.26. & n.149.* Nau *C.23.n.108.* non enim hic videtur esse in vsu.

Ad extremum notandū est, quod tradūt. Nau. Val. & Azor. *t.3.l.12. cap.21.q.6.* Quod nullus Simoniacus est ipso iure excommunicatus præter Simoniacum realem in ordine & beneficio.

Cuius contrarium Less. *dub 23.* significat, quoad simoniam ob religionis ingressum, quod videlicet tā dantes quam accipientes, sunt ipso facto excōmunicati per Vrbani 4. Extrauag. quæ incipit, Sane in vinea Domini. Capitula verò aut Conuentus, suspensionis pœnæ subiacent Quæ tamē pœnæ intelligūtur, interueniēte petitione vel axactione dire-

directa aut indirecta. Nā sponte oblata (omni pactione cessante) licet recipere, sicut & dotē exigere: (sic determinātē Martin.5. & Clē.7) non quidem pro ipso ingressu religionis, sed pro alimentis Monialis, maximè si Monasterium sit tenuè. Less. *dub.12.* Et Azor *lib.12.c.16.*

QVÆSITVM VI.

Resignare beneficium in fauorem tertij, continetne Simoniam?

℟. Secundùm vsum Curiæ Romanæ, & Cōstit. Pij V. prohibitum est, ne quis corā ordinario cedat suo officio, alterius gratia, imò & iure cōmuni talis damnatur vt Simoniacus. Azor *l.7.c.21.q.2.* Et *c.27.q.3.* Omnis enim pactio in spiritualibus est illicita, & Simoniam inducit. Less. & Azor. Ideo propter imaginem Simoniæ, non possunt tales resignationes esse, nisi in manibus summi Pōtificis, cuius authoritas, dissipat Simoniā iuris humani seu Ecclesiastici. Neq; enim hic potest esse aliqua Simonia iuris diuini. Les. *d.14*

Licitū tamen est, dimittenti beneficium suū absolutè, id est, absq; intentione id faciendi causa alterius, post aliquod tēporis interuallū, & non statim, petere, ab ordinatio pro aliquo Azor *t.2.c.21.q.3.* Et *t.3.l.12.c.8.*

QVÆ-

QVÆSITVM VII.

Permutatio autem Beneficiorum, caretnè labe Simoniæ?

℟. Caret quidem, si fiat authoritate Episcopi: absque ea verò inficientur ipsa.

Licebit itaq; tractare de permutatione facienda, & tractatum concludere, & se vicissim obligare, sed adiecta clausula, sub beneplacito superioris. Less. *d. 17.* & Azor *c. 29.* Compensatio tamen excessus, est periculosa. Lege Less. *n. 102.* & Azor *t. 3. lib. 12. c. 12. q. 3.*

QVÆSITVM VIII.

An sit Simoniacum, sumptus in lites & ædificia à resignatario exigere?

℟. Quoad expensas litis. Less *l. 2 c. 35. d. 15. n. 94.* refert quosdam negare esse Simoniacum: tum quia facit resignans, vt se indemnem seruet: tum quia totæ expensæ redundant in vtilitatem resignatarij. Quorum opinionem ego limitarem, ad sumptus factos ex suo patrimonio, non ex beneficio: quam distinctionem suppeditat Azor *l. 7. c. 16. q. 9.* Alios autem asserere id Simoniacũ esse: quæ opinio Lessio placet, & communis Doctoribus dicitur. Et ratio eius est. Quia omne pactum

ctũ in spiritualibus, de onere tẽporali, quod iure non est annexũ, reprobatur, si absq; authoritate superioris fiat. Neque in foro exteriori (inquit) admitteretur ista excusatio.

Quoad ædificia: similiter nõ licet exigere citra periculum Simoniæ: sicuti neq; successor tenetur debita sui antecessoris soluere, contracta ob has necessitates, (videlicet, vt domũ ædificet, & reficiat, vineã aut agrum colat) nisi sint contracta in rem & vtilitatem Ecclesiæ: & si ita egestate premebatur, vt non haberet vnde se sustentare posset in vita vel infirmitate. Azor *t. 2. l. 7. c. 9. q. 6.* Et *t. 3. cap. 12. q. 4.*

QVÆSITVM IX.

Licetne in beneficijs, ob redemptionem vexationũ, dare aliquid temporale?

℟. 1. Qui habet ius in re, per confirmationẽ, institutionem, aut liberã collationem, potest pretio redimere vexationẽ, si fortè illum aliquis à possessione capiẽda impediat. *D. Th. 22 q. 100. a. 2.* & alij quos allegat Les. *l. 2 c. 35 d. 18*

2. Qui nondũ habet ius in re, potest quidem redimere vexationẽ, ab his qui malitiose tantùm impediũt, (scilicet, vi, fraude, diffamatione, muneribus, & precib⁹, apud electores,

ctores, vel collatorem) neq; spectat ad ipsos quocunque modo directa beneficij collatio.

3. Idem, non habens ius in re, non potest redimere vexationē ab his, à quibus pendet beneficij assecutio: (quamuis & isti possent malitiosè procedere: qui dici solent valentes prodesse & obesse.) Quamuis etiam isti, si apertè iniquis modis conarentur impedire, v. g. infamando electum, vel alios corrumpendo pecunia, ne consentiant: non videretur contra conscientiam, dare, vt ab iniusto conatu (prout obligantur) desistat. Si tamen inducti munere, non tantùm cessent ab iniuria, sed etiā suffragentur, merè propter pecuniam: suffragium esset Simoniacum. Less. & Nau. *c. 23. n. 102.*

QVÆSITVM X.

Quid intelligitur per hæc nomina, ius ad rem, ius in re?

℞. Ius ad rem; est imperfectum, nondū quæsitum: ius in re perfectum, & iam quæsitum. Nau: *c. 17. n. 69.* & Less: *lib. 2. c. 2. d. 2.*

Et quidē in beneficijs. Ius ad rē, inuenitur, tàm remotum, vt dignitas personæ, quàm propinquū, vt per iustam promissionem, electionem, præsentationem, postulationem; ante

ante confirmationem & institutionem. Ius in re habet, qui iam est confirmatus, vel institutus; vel collationem factam acceptauit, quamuis nondum possessionem cœperit. Less. *c. 35. d. 18.*

TITVLVS XI.

De Beneficijs.

Habet Quæsita 13.

QVÆSITVM I.

Quid in iure, nomine beneficij intelligitur?

℞. Intelligitur annuus prouentus, vel potius ius percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, Sacerdoti aut Clerico collatum, ob ministrum Ecclesiasticum. Azo: *t. 2, lib: 3. c. 1. q. 1.* Et Less: *lib: 2. c. 24.*

QVÆSITVM II.

Quotuplex est beneficium sæculare?

℞. Duplex. Simplex. Et nōn simplex, quod ab alijs dicitur duplex. Simplex est quod nō habet aliquā iurisdictionem, prærogatiuam, neq; administrationē, sed tantùm seruitium, in

in Ecclesia, cantum in choro, missam ad altare. Duplex: quod præter hæc, habet aliquam iuris qualitatem, videlicet, iurisdictionem, prærogatiuam, & rerum Ecclesiasticarum administrationem.

Beneficia habentia qualitates sunt, dignitas, personatus, officium, gubernatio Parochiæ, cura animarum, &c. Azor *t.2. lib.3. c.1. q.5.*

Dignitas propriè est, per quam beneficiarius habet rei Ecclesiasticæ administrationē, & iurisdictionē in Clericos. Personatus, per quem beneficiatus habet gradum honorificū: puta in choro sedem superiorem, in collegio locū, absq; tamen administratione & iurisdictione. Officiū per quod beneficiarius habet administrationem, absq; iurisdictione & gradu eminentiori. Azor *t.2. lib.3. c.1. q.4.*

Porrò dignitatem, Personatum, vel officium habent, Decanus, Præpositus, Archidiaconus, Custos, Cantor, Scholasticus, &c.

Nam aliquando ista tria beneficia, pro eodem accipiuntur. Aliquando distinguuntur, Azor *c.13. q.4. & 5.* Et tunc dignitas dicitur, Præpositura, Decanatus, Archidiaconatus. Personatus, Cantoria, Scholastia, Custodia. Officium, Sindicatus, officiū sacristæ, æconomi Ecclesiæ, aduocati Ecclesiæ, &c. Less: *lib.2. c.34. dub.2.*

QVÆ-

QVÆSITVM III.

Ad inter beneficia præfata, sint aliqua incompatibilia?

℟. Sunt: sed ista sunt in duplici ordine.

Primi ordinis sunt, quæ adeò nequeunt simul possideri, vt habito secundo beneficio, omnino excludatur, & vacet, prius beneficium ipso iure. Talia sunt, Ecclesiæ Parochiales, & alia beneficia, quæ curam animarum in foro contentioso habent. Item, quæ officia, personatus & dignitates, vocantur. Item duo, Canonicatus, vel duæ Sacellaniæ ad eandem functionem concurrentes in eadem Ecclesia; quæ dicuntur beneficia vniformia, sub eodem tecto.

Secundi generis vocantur insociabilia, quæ non possunt quidem sine peccato graui, ab eodem retineri; Verumtamen si quis obtinuerit secundum, non ipso iure vacat prius. Talia sunt. Canonicatus simplices, in diuersis Ecclesijs: & alia simplicia beneficia, siue requirant residentiam, siue non, imò & sub eodem tecto difformia.

QVÆSITVM IV.

Adeonè sunt ista beneficia incompatibilia,

lia, vt in nullo casu possint plura simul haberi?

℞. Non adeò. Si quidem habere plura beneficia non est intrinsecè malum; aliàs Summi Pontifices non dispensarent. Dispensare autē solent, vnde & D.Gregorius *lib.2.Epistolarum cap.52.* dispensasse legitur, cum quodā, nomine Agnello, ob certam Ecclesiæ necessitatem, vt duos Episcopatus haberet. Neq; omnino indifferens: cū speciem mali, & inordinationem quandā præseferat. Siquidem in primis minuitur cultus diuinus, vnus n̄iq; habens tria beneficia, nō recitat ter officia, neq; celebrat ter,(aliquando nec semel)

2. Ecclesia destituitur suis operarijs, cùm vnus non possit in pluribus locis residere, nec plurium ministeria obire.

3. Animarum cura negligitur.

4. Honori Ecclesiæ propter absentiam rectoris detrahitur.

5. Fundatores defraudantur(proh dolor) sua pia intentione.

6. Multi Ecclesiastici pauperes, magis idonei, magisq; vtiles Ecclesiæ futuri, frustrātur.

7. Quia pluralitas, multa absurda inducit: vt nimiam solicitudinem temporalium, discursum, ambitionem, luxū, incontinentiā concubinatū, lites, scandala pusillorum, &c. vt meritò Cōc. Trid. *S.24.c.17.* dixerit, hanc pluralitatem esse peruersionē totius ordinis Ecclesiastici. Et Alex. *3. cap.* Quia in tantū 7. de præbendis; pluralitatem beneficiorū certum continere, animarum periculū asserit. In Extrau: Ioan. 22. Execrabilis. Decem recensentur incōmoda, ex pluralitate promanantia Less: *l. 2. c. 34. d. 27.* Tolet. Azor.

Tamen adhibitis debitis circūstantijs, & iustis causis, cohonestari potest. (D.Th. *quod l.9.a.15:*)& malitia eius impediri.(Less: Porrò iustæ causæ cohonestantes, & Pontificem ad dispensationē mouentes, non possunt esse plures, sed vna sola, ad quā cæteræ reducuntur. Ea autem est Ecclesiæ necessitas, vel magna vtilitas. Necessitas est aut intrinseca, propter ministerium, (casū quo desunt alij, vel idonei) Aut intrinseca, propter defensionem, (casū quo Ecclesias opus est aduersus hæreticos defendere) Tunc enim necessarium est, pastores esse potentes.

Vtilitas, quando maior honor, aut cōmodum notabilius, Ecclesijs accedit, vt si alicui prēclaro, sublimi, aut literato viro(nō tamen sola promotione, aut quali quali nobilitate

ornato) non sufficiat vnum beneficium ad honestè viuendũ, iuxta suum statum, & possit ei absq; incõmodo Ecclesiæ alterum dari: tunc, & non aliàs poterit honorari pluribus beneficijs. Quod tamen fieri non debet, nisi in ordine ad Ecclesiæ vtilitatem, (non ad fastum & luxum) vt potè, quia persona talis, plus profutura Ecclesiæ putatur (quod raró experimur) absẽns, quàm alia præsens, propter suam prudentiã, industriam. Quod Less. *lib.2.c.34.dub:28.* docet, & probat ex Conc: Lateranen. & D. Berna. Azor *t.2. lib.6. c.10. q.2.* Nau: *cap. 25. n. 128.*

QVÆSITVM V.

Quòd si non putetur subesse legitima dispensationis causa, is qui obtinuit per dispensationem plura beneficia, eritnè tutus in conscientia?

℞. Minimè, sed tenetur alterum resignare D. Th: *quodl.9. a.15. Caiet: v. Beneficiorum multiplicatio.* Soto *lib:3. de Iust. q.6.a.3.* Tolet: *lib:5. c.71.* Rationem reddit, Less. *n.151.* Tum quia Papa non est Dominus beneficiorum, sed dispensator. Atqui dispensator non potest pro suo arbitrio distribuere bona dispẽsanda, sed iuxta rationabilem voluntatem eorũ, qui ea dispensanda reliquerunt: & cõmodum eorum, in quorum vtilitatem relicta sunt, quæ in proposito, est Ecclesia vniuersalis: Tum quia vnũ sacerdotem habere plura beneficia, est contra ius diuinũ naturale, secundùm Caiet: Pontifex autem non potest dispensare in talibus, nisi interueniat iusta causa quæ turpitudinẽ tollat, vt patet in votis, iuramentis, & indulgentijs. Tenebitur itaq; malè dispensatus, resignare aliqua, ex ijs quæ vel nõ sunt ei secundùm suum statum necessaria, vel in quibus legitima causa non intercessit. Hæc ex Lessio, Soto Iust. *lib.3. q.6. a.3.* Azor *t.2. lib:6. c.10.* vsq; ad *13.* Tol. *lib. 5. c. 80. & 81.*

QVÆSITVM VI.

Quid incurrit ille, qui plura retinet beneficia absq; dispensatione?

℞. Ille, qui habet aut duo beneficia curata, aut duas dignitates: aut (in summa) duo beneficia primi ordinis, & non statim resignat: officiose primum: ipso iure priuatus est, etiã secũdo, & inhabilis est ad sacros ordines, & ad quacunq; beneficium Ecclesiasticum, & ipso iure beneficia illa sunt dispositioni Sedis Apostolicæ reseruata, vt ex Extrauag: Execrabilis, docet Less: *l.2.c.34.dub:27.n.142.* Insuper

per Azor tradit. *t.2. l.7.c.17.q.3.* talem beneficiarium titulo carere, aç ob id fructus suos non facere: Cuius contrariũ videtur: Lessius habere *dub.35.n.190.* dicens, talem beneficiariũ non teneri se priuare beneficio secundo, donec per sententiam iudicis priuetur. Vnde si nulla sententia sequatur, poterit illud retinere. Ad amittendum tamen primum nulla sententia opus est. Quamuis *Sà. v. Beneficium, n.5.* requirat monitionem iudicis, etiam quo ad prius beneficium.

De beneficijs incompatibilibus secundi generis, iam dictum est, quod videlicet, retinens ea absque dispensatione, est in statu peccati mortalis.

QVÆSITVM VII.

Potestnè dari aliquis casus post Conc. Trid. in quo quis licitè possit plura beneficia sine dispensatione habere?

℞. Potest. Sed cum certis limitationibus.

1. Si beneficium quod habetur, siue curatũ, siue simplex, sit valde tenue, vt non sufficiat cõgruæ seu honestæ sustentationi Clerici, verè, absq; fraude. In tali casũ, poterit beneficiarius aliud quidẽ, sed simplex, & vnum tantum acceptare. Dummodo alterum eorum

rum saltem, residentiam, seu assiduam præsentiam, siue iure communi, siue consuetudine, aut statuto, siue etiam fundatione, non requirat. Hoc colligitur ex Conc: Trid. *sess. 24. c. 13. & c. 17. de refor.* Less. & Azor. Omitto autem illos casus, in quibus vnum datur in titulum, aliud in commendam: & quando beneficium est alteri annexum vel incorporatum. Hæc enim sunt manifesta.

QVÆSITVM VIII.

Quod beneficium censetur sufficiens vitæ Clerici sustentandæ?

℞. Illud quod ipsi & suis sufficit. Nimirum, vt pro sua conditione habeat victum, amictum, habitationem honestam, prouisionem ad casus accidentes, morbos scilicet, &c. Nõ tantùm pro sua persona, sed etiã pro tota familia: intra quam non tantùm famuli annumerantur, sed etiam parentes, & alij consanguinei egentes. Præterea, secluso scandalo, vt ex beneficij fructibus, possit hospites, aduenas & peregrinos excipere: & Episcopalia iura persoluere. Debet autem hic ratio haberi nobilitatis scientiæ & literaturæ

teraturæ atq; dignitatis. Azor *q.8.* Cū reſolutione ad Eccleſiæ vtilitatem, vt dictū eſt: & cauendum eſt, ne nimium nobis indulgeamus & attribuamus.

QVÆSITVM IX.

Teneturnè beneficiarij commorari & reſidere in ſua Eccleſia?

℞. Azor *t.2.l.3.c.9.q.2.* Quòd etiā qui ſimplex beneficium habent, iure communi debent reſidere, vbi habent beneficium. At verò conſuetudine (*inquit*) introductum eſt, vt ſimplices beneficiarij, qui non ſunt Canonici, aut portionarij, poſſint ab Eccleſijs abeſſe, dummodo ſubſtituant vicarios, per quos inſeruiatur Eccleſiæ. Verendum tamen eſt, ne potius ſit abuſus, & contra intentionem fundatorum, præſertim in beneficijs pinguibus.

Quoad beneficiarios, quibus incumbit cura animarū, iſti tenentur iure diuino reſidere, per ſe ſuū officium adminiſtrare. Leſſ: *dub.29.* ex Conc: Trid. *Seſ.23.c.1.de reform.*

Poſſunt tamen Epiſcopi abſq; ſuperioris approbatione, ex iuſta cauſa, ad ſummū tres menſes, ſiue cōtinuè, ſiue interruptè abeſſe à ſuis Eccleſijs, Parochi ad duos menſes, ex legitima

gitima cauſa, per Epiſcopum cognita. *Leſſ.* Canonici & cæteri beneficiarij ad tres menſes in anno.

QVÆSITVM X.

Beneficiarij quomodo ſe gerere debent, in vſu prouentum ſuorum beneficiorum?

℞. Ita vt inprimis expendant, ad honeſtam commodamq; ſuſtentationem ſuam, ſuorumq; quantum neceſſe fuerit: reſiduū verò in pios vſus erogent, & nō ſeruent, niſi pro cōmuniter occurrentibus caſibus: neq; prodigè diſpēſent. Alioquin peccabit mortaliter beneficiarius, impēdendo ea, quæ ſuperſunt in profanis & ſuperfluis, vtendo nimio ſumptu, pretioſa veſte. Solum enim licet ei, vti habitu neceſſario & honeſto. Et bona nō ſunt data Eccleſiæ ad ſuperbiendum vel ditandum. Neq; poteſt diuitibus donare, aut in ludos impendere, recreationis cauſa, vel pro amicitia humana: Quia iſta ſunt extra pietatis opera. Nauar: *tom.1.tract.* de reditibus Eccleſiæ. *c. Quoniā § 22.* Vbi multa bona & vtilia in mediū affert. Exemplū quoq; *§ 31.n.2.* præclarū recenſet, de quodam prælato primario, qui ad perſuaſionē cuiuſdam

concionatoris Ordinis prædicatorũ, mutauit animũ, duabus horis aut tribus ante mortem, de suppellectili sua, nepoti quidẽ relicta, postea in pium opus conuersa, ob certissimam damnationem, sibi prædictam.

Neque consuetudo, inquit, potest beneficiarios in hoc, quod tunc dictũ est, excusare. Et D. Th. *22. q. 185. a. 7. ad 2.* monet Clericos, quodsi voluerit aliquid sibi subtrahere & consanguineis dare, possunt, dummodo inquit, hoc moderatè faciant. Et declarat statim particulam moderatè, id est, vt non indigeant, non autem vt ditiores inde fiant. Adducitq; D. Ambr. testimonium. Vide si vis Conc. Trid. *sess. 25. c. 1. de reform.* Azor quoq; copiosè hanc materiam prosequitur. *tom. 2. lib. 7. c. 8. 9. ac 10.*

QVÆSITVM XI.

Potestnè Beneficiarius, propria authoritate, beneficium dimittere?

℞. Non potest: sed debet coram ordinario ipsum deponere: aliàs reuocari potest, & nisi admonitus redierit, potest excommunicari. Azor *t. 2. lib. 7. c. 19. q. 6.*

QVÆSITVM XII.

Potestnè Beneficiarius resignare beneficium?

℞: Potest quidem: Si fiat absq; fraude, & habeat ipse vnde viuat: Sed ordinarij hoc admittere non possunt, absq; legitima causa, Const. Pij V. Causæ autem plures enumerantur, videlicet senium, aduersa valetudo, vitium vel impedimentum corporis, consciẽtia criminis, Censura, *&c.* Azor. *t. 2. lib. 7. c. 19. q. 5.* Et Less. *lib. 2. c. 34. dub. 35.*

Hæc de pura resignatione: de conditionali verò iam dictum est, in titulo 10. de simonia, sicut & de permutatione beneficiorum.

QVÆSITVM XIII.

An Beneficiarius possit facere testamentum?

℞: De bonis hæreditarijs, vel arte, doctrina, industria, acquisitis: aut aliqua successione, donationeuè, absque vlla Ecclesiæ relatione comparatis, potest. Constat etiam eosdẽ non posse iure cõmuni testari, de bonis ex Ecclesia quæsitis, hoc est, de fructibus beneficij Sed Sũmi Põtificis facultate accedẽte, possũt testari, in quosuis vsus. Azor *c. 19. q. 2.*

Et ex consuetudine multis in locis recepta, possunt absq; licentia, ad opera pia tantum. Imò etiam de licentia ad causas tantũ pias, beneficiariũ posse, docet Less. *lib. 2. c. 19. d. 4.*

Cum Nauar: Et peccare mortaliter (cõmuni inquit sentẽtia DD.) qui aliter disponunt, relinquẽtes bona cõsanguineis diuitibus, &c.

TITVLVS XII.

De Censuris.

Habet Quæsita. 10.

QVÆSITVM I.

Quod sunt Censuræ?

℟. Tres. Excommunicatio, Suspensio, & Interdictum.

QVÆSITVM II.

Quid importat Censura?

℟. Accommodatione & vsu Ecclesiæ, importat pænam spiritualem seueram, medicinalem tamen, ac proinde temporalem.

QVÆSITVM III.

Quæ est differentia inter Censuras?

℟. Quia Excommunicatio directè priuat communione fidelium: Suspensio, Ministerio Ecclesiastico. Interdum, Officijs & rebus diuinis

QVÆ-

QVÆSITVM IV.

Quæ est Excommunicatio maior & minor?

℟. Excommunicatio minor est illa, quæ priuat sola preceptione Sacramentorum, seu passiuo vsu Sacramentorum: ita quod peccat mortaliter ingerens se Sacramentis suscipiendis.

Et hæc non incurritur nunc, nisi in duobus casibus, communicationis cum excommunicato: scilicet, cum percussore Clerici notorio: & publicè nominatimque excommunicato.

Maior verò omni cõmunione fidelium priuat.

Nam priuat in primis Sacramentis, tam conferendis quàm suscipiendis.

2. Orationibus & suffragijs Ecclesiæ.

3. Communione quoque ciuili.

Habet quoque multos alios effectus, quos videre poteris in Suar: de censuris & Nauar.

Quinq; autem excusant, non vitantem excommunicatos.

1. Ignorantia. 2. Necessitas. 3. Vtilitas. 4. Coniungium. 5. Subiectio. Nau. *2, 27. n. 26.* & Suar. & alij. *Sà. v, Excom: n. 45.*

QVÆSI-

QVÆSITVM V.

Irregularitas est inhabilitas, propter quandam indecentiam, impediens directè ac primariò, susceptionem ordinũ Ecclesiasticorum, consequenter verò vsum eorum.

QVÆSITVM VI.

Quod sunt irregularitatis species?

℟. In genere duæ, videlicet ob delictũ & ob defectũ. In particulari verò sunt 12. species irregularitatis. Et quidem sex sunt ob defectum, seu propter indecentiam inculpabilé: ob dilectum autem, seu propter indecentiam culpabilem similiter sex.

Inculpabilis est, vt 1. Defectus nataliũ. 2. Defectus corporalis. 3. Bigamia. 4. Administratio iustitiæ in causa sanguinis, & cõcursus ad eã. 5. Interfectio & mutilatio in bello iusto. 6. Defectus libertatis, vt in mãcipijs.

Culpabilis. 1. Sacramẽti iniuria, vt est in rebaptizatione. 2. Censurę violatio, vt puta, si quis irretitus eis, attentet susceptionẽ, vel exercitium Sacrorum Ordinum. 3. Hæresis. 4. Homicidium. 5. Mutilatio. 6. Infamia.

QVÆSITVM VII.

Ad euitandam irregularitatem: quomodo Confessor, Concinator, & alius Theologus respondere debet, interrogatus de aliquo crimine, pœna mortis digno?

℟. 1. Si interrogans, neq; ad iudicium spectat, neq; á iudicio est subordinatus, licitum erit, fateri veritatẽ intrepide, tã in generali quàm in speciali. Sylu. *v. Homicidiũ 3. q. 5.*

2. Si interrogans, est etiam de spectantibus ad iudicandum: sed crimen non imminet in præsenti puniendũ, vel sententia iam lata est, licitè respondebitur generaliter *Sylu.*

Et Henriq. *lib 14. c. 16. n. 4.* inquit, in generali, potest Clericus cõsulere, legem fieri, qua fures suspẽdãtur, & prædicare illos esse furca dignos: sed cauendũ est ne dum instat occasio in particulari, sit causa proxima mortis: neque enim interrogatus de reo per iudicẽ, dicere potest: iure licitũ occidere. Aut, Ad nos non pertinet, quibus nõ licet interficere quenquam. At si iudex erat omnino paratus occidere, vel si in particulari non imminet occasio puniendi non fit irregularis ex generali responso.

3. Amplius processisse videtur, Sayro de Cẽs. *lib. 6. c. 18. n. 25.* Quotiescũq; quis interrogatur

in cōmuni, de aliquo delicto, aut malefactore: An scilicet quis ob tale crimen, mereatur mortem: & respondet, mereri, secuta morte in aliquo, nō incurrit irregularitatem (quāuis supra *n.16.* Videatur acceptasse limitationem Tabien: videlicet: Quādo non imminet tūc casus in præsenti iudicandus) Vnde concionatores, monētes iudices, in communi, vt suū officium exequantur, & improbos puniant, non contrahunt irregularitatem, etiamsi iudices hinc moueantur ad puniendum pœna mortis.

4. Siquis interrogetur in particulari, scilicet. An Petrus fur sit suspendendus: tunc Consiliarius non potest respondere, esse suspendendum, vel malum esse, si iste euaderet, aut impunitus permaneret, Sed potest respondere in genere, vt faciat officium suum, vel (addit Sayro) in genere dicat, quod fures & homicidæ secundùm leges pœna mortis puniuntur. Et tunc secuta morte non efficitur irregularis. Quia respōsio non est in particulari adhibita, vt hic reus decapitetur, vel suspendatur, sed solum in generali facta est declaratio iuris, & eius quod secūdùm leges fieri debet. Multa enim in genere licent, quę in specie non licerent. Sicut licitum est Clerico

rico in bello iusto, hortari in communi ad strenuè pugnandū & occidendum, in generali. Et Fundatur hoc in rerum natura Nam qui alios instruere est potens, cur non debet tanquam scientificus in vniuersali docere? & cui vetitum est, ad actiones particulares cōcurrere: de his consiliū dare, non licebit? Vnde si iudex vellet directè sibi responderi, de hoc reo. Respondebit Clericus: consulat alios, præsertim legisperitos, leges inspiciat, vel suum officium faciat. Eodem modo si interrogetur. Quid agendum est de eo qui probatus est fur. *&c.* Hoc autem est tutissimum.

5. Confessarius verò, potest dicere Iudici, nolenti pœna mortis punire reum. Fac officium quod debes, vel non possum te absoluere, nisi feceris quod leges precipiunt, vel nisi punias reum, pœna secundum leges debita. Tunc enim declarat ex debito, quid iudex teneatur de iure & ex officio suo. Non tamen potest dicere, suspende, vel interfice eum. Similiter. si reo consulat consentire in sententiam mortis iustam, aut in confessionem delicti debitam, non est irregularis. Nisi appellationem iure concessam, consulat omittere: esset enim causa accelerationis.

QVÆ-

QVÆSITVM VIII.

Clerici habentes iurisdictionem temporalem quomodo se gerere debent, in puniendis criminibus subditorum?

℞. 1. Causas sanguinis ipsi per se agitare nō possunt: sed debent constituere iudices seculares, qui hoc munus obeāt. Quibus possunt & debent precipere, quod faciant vnicuiq; iustitiā. Et si isti iudices constituti, quærāt, quid agendū sit de aliquo, qui meretur mortē, respondere debent: vt consulant peritos.

2. Possunt Clerici delegare alicui, etiam specialiter, super aliquo maleficio, puta homicidio in sua iurisdictione cōmisso, vt ipse inquirat, & iustitiam administret. Et quāuis ipse delegatus, postea exequatur, & occidet; non propterea Clericus erit irregularis. *c. fin:* Ne Clerici vel Monachi *in 6. Sayr. de censur: l. 6. c. 18. n. 16. 17. 18.* vbi multos citat Doctores.

3. Possunt etiam ijdem Clerici, legem & statutum condere, cum, & sub pœna mortis. Sayro. Et Henriquez *lib. 14. c. 17. n. 6.*

QVÆSITVM IX.

Qui quærentibus indicat malefactorem, detinet, clamat, vt custodes veniant & capiant, tradit, accusat in iudicio; secuta morte efficiturnè irregularis?

℞. Procul dubio efficitur. Sed inquirendum est, an is qui conquerit corā iudice, detinet, aut tradit, possit aliquo modo vitare irregularitatem: Hoc enim tam clericis, quàm laicis ordinandis, apprime est necessarium.

Dicendum itaq; est. 1. Quod si quis ista faceret propriæ vtilitatis causa, non intendens pœnam mortis, sed tantùm volens, aut periculum euadere, aut res suas recuperare, aut famulum, citra sanguinis effusionem, aliqua mitiori pœna corrigere & emendare: & præterea facta protestatione sincera, non tantùm ore, sed etiam interiori voluntate ac mente, ne procedatur ad pœnam sanguinis: iste (quicquid postea fecerit iudex, etiamsi pœnam capitis infligeret) non esset irregularis. 2. Quòd si faceret quis, absq; tali protestatione, aut cum ea, sed in causa aliena, esset irregularis. Nau: *c. 27. n. 217. & n. 226.*

QVÆSITVM X.

An Confessarius tempore Iubilei possit cum Irregulari dispensare?

℞. Non

℞. Non poteſt, niſi Bulla hoc exprimat.

Non ſolet autem id concedere, imò regulariter excipit.

Sed etiamſi non exciperet expreſsè, non proptereà poſſent Cõfeſſarij diſpenſare, quia conceſſio in nulla clauſula contineretur.

Non ſub abſolutione à peccatis & cenſuris, cum irregularitas non abſoluatur, ſed diſpenſetur.

Neque ſub poteſtate data ſupra vota & iuramenta: quia datur facultas commutandi, non diſpenſandi.

Etſi daretur poteſtas diſpenſandi, illa ſtatim limitaretur ad vota & iuramenta duntaxat, & nõ in ſua amplitudine concederetur.

TITVLVS XIII.

De Jubileo.

Habet Quæſita 14.

QVÆSITVM I.

Quid ſignificat Iubileus?

℞. Vt ex Leu: 25. colligi poteſt, ſignificat annum remiſſionis (vbi etiam in maſculino, & ſine

ſine diphtongo ponitur, cum varij diuerſi modi ſcribant) qui apud Iudæos quinquageſimus fuit. Suar. *1. 4. d. 50. ſ. 4. Roderiq. Sum. c. 183.*

Nunc vſurpatur ad ſignificandũ annum illum, in quo maximæ indulgentiæ conceduntur, qui prius fuit centeſimus tempore Bonif. VIII. Poſtea Clem: VI. ad 50. reduxit. Et Paulus ſecundus abbreuiauit, ſtatuens vt in ſingulis 25. annis celebraretur. Tolet: *l. 6. c. 24.* Tamen occurrente aliqua neceſſitate, ſolet extraordinariè concedi iubileus: ad inſtar horum ordinariorum.

QVÆSITVM II.

Quid mouere ſolet Summum Pontificem ad concedendum Iubileum?

℞. Varij fines. Nam cum datur Iubileus ſtatuto tempore; finis eſt. 1. Honoratio SS. Apoſtolorum Petri & Pauli: per viſitationem Baſilicarum illorum. 2. Reuerentia Sedis, quæ in ea eſt. 3. Vt fideles in fide confirmentur, & charitate accedantur, viſitando Martyrum ſepulchra.

Cùm datur Iubileus initio Pontificatus, nouiter Coronati Papæ: finis eſt, impetratio diuini auxilij, pro tanto munere obeundo.

Quando

Quando cōceditur tempore afflictionis, tribulationis, periculi, & cuiuscunq; necessitatis Ecclesiæ, vel alicuius Reipublicæ Christianæ, finis est, Dei (mala immittentis propter nostra peccata) placito, & misericordiæ eius imploratio, ac subinde auxilij in tribulatione auersionisq; malorū, impetratio.

QVÆSITVM III.

Quæ est differentia inter Iubileum, & Indulgentiam præsertim plenariam?

℟. Quia Iubileus est tanquam totum, Indulgentiæ tanquam pars, separabilis tamen, à Iubileo. Siquidem Iubileus, continet Indulgentiam, & aliquid aliud. Indulgentia verò solam ablationem pœnarum debitarum pro peccatis, & relictarum post remissionem culparum, importat, vt inferius dicetur.

Iubileus itaq;, & Indulgentiā exhibet, & plures alios fauores in foro cōscientiæ ac pœnitentiæ præstat: vt facultatē supra casus reseruatos, supra vota & iuramenta, Roderiq. c.183. (vt infra dicetur.) Vnde Cōcionatores debent abstinere à nomine Iubilei, dū indulgentias promulgant: ne simpliciores decipiantur, & credant, omnia quæ Iubileus complectitur, concedi.

QVÆ-

QVÆSITVM IV.

Quæ & quot sunt in Iubileo consideranda?

℟. Quatuor: 1. Conditiones sine quibus Iubileus non obtineretur. 2. Fauores. 3. Ampliationes seu extensiones. 4. Exceptiones.

QVÆSITVM V.

Quod conditiones requiruntur ad consequendum Iubileum?

℟. Sex in particulari. 1. Processio vel Ecclesiæ visitatio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosina. 5. Confessio. 6. Communio.

Nam cùm bona opera, quæ Iubilei conditiones sunt, ad tria capita reducantur, scilicet, ad bona corporis, animæ, & externa. Peregrinatio seu visitatio spectat ad corporis afflictionem: Purificatio per confessionem, confortatio per spirituale alimentum, vnio cum Deo per orationem: pertinet ad animæ bonum. Eleemosyna: ad bona externa, quibus indigenti proximo succurritur.

QVÆSITVM VI.

Declarentur ista requisita omnia & singula.

Prima

Prima declaratio ſit iſta, quod omnia iſta opera intra vnam hebdomadam debent expleri. Nam ſi quis in vna hebdomada ieiunaret, & in alia communicaret, non aſſequeretur Iubileum. Henriq. *lib. 7. de Indulg. c. 11. n. 2.* Et Roderiq. *c. 183.*

2. Opera illa quæ alligantur certis diebus, vt ieiunium feriæ 4. feriæ 6. & Sabbato, non poſſunt ad alium diem transferri aut præueniri; neque per alium quemque compleri. Henriquez *cap. 10. n. 5. Deciſ. lib. 4. c. 15.* Solum autem ieiunium, olet eſſe onus dici, Roderiq. & Henriq. monent.

3. Non requirit cōditio Iubilei, vt omnes diligentiæ ſeu actiones enumeratæ, impleantur in ſtatu gratiæ, & nō in peccato mortali: (quamuis intentio concedentis Iubileū, & ipſe animus ſuſcipiendi eum, implorandiq́; auxilium diuinum: expoſtulare videantur, vt rem talē aggreſſurus recolligat ſe, cōpungatur, proponat in gratiam Dei redire, & ita bonum ſtatum inchoet) ſufficit enim quod principale, videlicet cōmunio, & vltimum opus, ſi quod poſt cōmunionem reſtaret faciendum, (vt Eleemoſina *&c.*) ſit in gratia. *Deciſ.* & alij ſupra nominati.

4. Ordo inter hæc bona opera, non eſt de neceſſitate.

5. Proceſſioni qui non interfuerunt, poſſunt per viſitationem (ad minus vnius Eccleſiæ) ſupplere. Nam in Bulla diſiunctiuè exigi ſolet, proceſſio aut viſitatio, & ideò ſatis eſt alterutrum facere. *Roderi.*

6. Qui tempore viſitationis aut proceſſionis, non poſſet ingredi Eccleſiam, eò quod plena ſit populo, ſufficit orare extra eam. *Roſella & Roderiq.*

7. Oratio fieri debet ad libitum, ſiue per Litanias, ſiue per vnam partem Roſarij, vel per aliquos Pſalmos, aut etiam Orationes Dominicas cum Salutatione B. V. MARIÆ, imò & breuius. Roderiq. *n. 9.*

Dummodo applicetur (ſiue ante inchoationem viſitationis Eccleſiæ, ſiue in cæpto itinere) illis pro quibus fieri mandatur, vt pro Exaltatione S. Eccleſiæ, Hæreſum extirpatione: Principum Chriſtianorum concordia pro neceſſitatibuſq́; ſpecialiter in Bulla expreſſis.

8. Eleemoſyna danda eſt, ſecundùm arbitriū dantis. Sufficit autem eam per famulū, vel amicum, nomine principalis dari. Qui ſi impotens ſit (*vt ſunt pauperes ac Religioſi*) loco Eleemoſynæ debet ſubrogari (per commutationem confeſſarij) aliud opus pium, vt Oratio, Ieiunium, &c.

9. Tempus ieiunij & cōmunionis, si incidat in aliud ieiuniū, vt puta quatuor temporum vel quadragesimæ, vel obligationem cōmunionis paschalis, vno ieiunio & communione satisfiet, & Præcepto Ecclesiæ, & conditioni requisitæ, ad Iubilei consecutionem. Henriquez *l. 7. c. 10. n. 5.* Azor. *&c.*

10. Laborantes & ægrotantes qui nō valent ieiunare vnica comestione, licitè possunt cōmutationem impetrare à Cōfessario. Roder. *Decis. n. 38.* Imò & illi, quibus propter ieiuniū, eueniret notabile detrimentū. Vnde ieiunandum est etiam senibus, & minoribus viginti & vno annis, si absque præfato periculo ieiunare possunt. Roderiq. *n. 10.*

11. Confessio quocunq; die fieri potest, infra hebdomadā, electam ad assequendum Iubileum: Et siue in principio, siue in medio requisitorum. Sanch. *lib. 4. moral. c. 54.*

12. Qui infra tempus Iubilei cōfitetur animo suscipiendi Iubileū, sed postea propter aliquod impedimentum non facit alia requisita, aut etiam mutat animum, quem tamen habuit tempore cōfessionis: & mutato animo, non vult ieiunare, nec communicare ac propterea non consequitur Iubileum: is validè absolutus est etiā à reseruatis, & relaxatio votorū facta, valida est: peccat tamē grauiter, non implens alia opera necessaria ad Iubilei consecutionē, si absq; iusta causa facit: quia videtur in fraudē Iubilei facere, & cōtra virtuale pactū inclusum, in tali facultate ad talem finē concessa. Summus enim Pontifex non intendit concedere facultatem, nisi in ordine ad indulgentiam obtinendam, & pro illis qui habent animum lucrandi Iubileum. Et præterea illa opera videntur se habere tanquam pœnitentia iniuncta & acceptata pro talibus culpis Henriq. Sanch. *lib. 4. Moral. c. 54. n. 42.* qui mutationem hanc vacare culpa, contra Suarez asserit. *n. 54.*

Cæterum, si dum confitebatur non habuit animum continuandi illas actiones, tunc decepit confessorem peccauitque grauiter, (nisi voluisset tunc confessionem facere ordinariam, non habens reseruata peccata neq; indigens beneficio Iubilei, pro aliqua relaxatione habenda) & posuit obicem absolutioni Sacramentali, ac tenetur confessionem tanquam inualidam, & non integram, iterare, ac proinde reseruatio non est ablata, neque relaxatio validè facta.

Idem dicendum est de eo, qui sciens, & volens,

volens, subticuit aliquem casum reseruatum, vt puta propter pudorem, nam tunc non est ablata reseruatio à tali peccato, & censura: neque poterit ab eo absolui post Iubileum. Quia conditionem requisitam de confessione (videlicet rite facienda) non implet. Imo etiam quando reseruatum casum expressit, sed alium non reseruatum subticuit, aut dolorem sufficientem, propositumue emendandi vitam non habuit. Sicut enim tunc absolutio erat nulla, ita nec reseruatio sublata. Hinc ille quoque qui per obliuionem culpabilem (ob non adhibitam sufficientem diligentiam) omisit aliquod mortale, ac proinde validè absolutus non est; censendus est, non amisisse reseruationem. Nam reseruatio, non nisi media absolutione aufertur. Sanch. *n. 46.* quamuis Henriq. *l. 6. c. 16. n. 5.* etiam incontritè ac dimidiatè confitenti faueat.

13. Qui in Iubileo confessus est bona fide, sed inculpabiliter oblitus est, peccatum aliquod reseruatum manifestare illud iam amittit reseruationem, & poterit à quocunque confessore absolui. Censura verò si annexa fuit directè sublata est. quamuis post confessionem bona intentione factam, mutato

tato animo noluerit sua culpa obtinere Iubileum. Sanch. Roderiq. Et ratio est quia statim reseruatio tollitur, ac homo à peccatis validè absoluitur. Sanch. *n. 36. & 39.*

14. Si quis sub tempus Iubilei, hebdomadæ ad id electæ, aliquoties inciderit in casum reseruatum vel etiam censuram (eadem enim ratio est) toties poterit absolui durante Iubileo suo.

15. Neq; exigitur vsus eiusdem Confessarij, sed potest fieri ad diuersos recursus, pro commoditate & occasione. Potest etiam ab vno fieri absolutio, ab altero votorum commutatio.

16. Si quis ad finem Iubilei accedat facturus meritò longam confessionem, quia fortè vix aliquando integrè cōfessus est præ pudore, &c. Aut habet multos casus, qui indigent multo studio aut deliberatione, aut debet multas restitutiones, quas sæpè iussus non impleuit: Vnde confessarius præ angustia temporis, non potest eum tunc integrè audire, posset eum intra tempus Iubilei absoluere à censuris & reseruatione casuum exprimendorum tamen: differens absolutionē à peccatis in sequens tempus. Sanch. *n.33.* Roderiq. *c. 183. n. 12.* Henriquez *l. 7. c. 11. n. 3. 4.*

11.n.3.4. Vel pœnitens omnia peccata breuiter ac expeditè (integrè tamen) manifestet, cum proposito parendi resolutioni cõfessoris, vt interim absoluatur, & Iubileum lucretur: Pro maiori verò quiete conscientiæ, examẽ exactius in aliud tẽpus differatur.

Similiter qui tempore Iubilei cœpit cõfiteri, elapso eo potest absolui. Sãch. n. 33. Roder.

17. Commutatio quoq; potest fieri in Iubileo, non tantùm operis faciendi, si effici non potest: sed etiam præteriti, si videlicet non est factum, quod faciendum erat. Imò & voti non petendæ commutationis. Sanch. n. 23. Et præterea opera subrogata, possunt impleri post Iubileum: neque amplius alligantur tempori: etiam ieiunium. Sanch. lib. 4. c. 54.

18. Absolutio danda est ordinaria cũ intentione plenè (secundùm totũ posse) absoluendi. quamuis aliqui in absolutione à censuris interponant, authoritatem Papæ.

19. Qui vltimò die, destinato pro communione, pateretur vomitũ, aut ex obliuione biberet, vel qualecunque legitimum impedimentum haberet: posset commutationem obtinere in aliud opus pium. Idem de pueris, qui per ætatem non admittuntur ad communionem. Henriq. n. 8.

20. Hæc autem communio potest à quocunque ministrari, nisi incidat in tempus paschale, tunc enim vel à Parocho sumenda est, vel licentia petenda.

21. Potest aliquando breuiori tempore Iubileus obtineri, quã spatio vnius hebdomadæ. Nimirũ si propter aliquam iustam rationem, cõmutentur ieiunia, tunc enim eodem die fieri potest. Visitatio Ecclesiarũ, Eleemosina, confessio, communio, & oratio: vt si quis sit infirmus, debilis, &c. ieiunare non valens Sanch. n. 28. c. 54.

22. Iubileus semel susceptus amplius iterari non potest. Sanch: c. 54. n. 29. Quod est contra eos qui ex simplicitate discurrunt per diuersas Parochias, ad toties obtinendum Iubileum.

23. Similiter Iubileus semel omissus & neglectus (consideratis considerandis) elapso termino recuperari non potest.

24. Existens extra patriam suam, audita publicatione Iubilei, statim potest illud consequi, aut expectare donec in sua patria publicetur. Roderiq. c. 183. n. 20.

Similiter iter facturus, potest, aut in itinere, aut si malit, postquam ad locum quietum redierit, præstare opera & lucrari Iubileum. Henriq. c. 11. n. 1.

QVÆSITVM VII.

Quot & quos fauores Bulla Iubilei continet?

℞. Tres Amplissimam facultatem absoluendi à reseruatis, non tantùm peccatis, sed etiam censuris. Authoritatem commutandi vota & iuramenta. (Neq; enim putandum est, virtute Iubilei ipso facto esse vota commutata, sed sola dantur facultas Confessori, vt commutet Sanch: *n. 10.*) Et Indulgentiam plenariam.

QVÆSITVM VIII.

Quando in Iubileo datur facultas Confessoribus, supra casus in Bulla Cœnæ Domini, censeturne concessa facultas etiam supra ipsam hæresim?

℞. Ait *Sà v. Absolutio. n. 25.* quosdam affirmare, quosdam verò negare, nisi in Bulla id expresse, in speciali concedatur. Et tamen *v. Excom: Bullæ n. 17. & v. Hæresis n. 12.* in partem negatiuâ inclinare videtur. Quam tenent ferè omnes moderni Doctores. Et quamuis *Sà.* non in omnibus (locis) clarè: Viualdus tamen in Candela: de absolutione. *n. 17.* ita aperte docet, & multos DD. inter quos Caietanum quoq; allegat. Præterea

terea ita responsum fuisse à Greg: 13. anno 1577. & stylum RomanæCuriæ talem esse, asserit. Nau: *c. 27. n. 275.* Iac: Graff: *l. 4. c. 15. n. 25.* Azor *t. 1. l. 8. c. 10. q. 12. & c. 19. q. 2.* Sanch. *opere moral. l. 2. c. 12. n. 10.* & citat aliquot DD. Suar: *t. 5. d. 7. s. 5. n. 11. & 12.* & similiter nominat aliquos ita sentientes. Henriq. *l. 6 de pecunia. c. 16. n. 2.* adducit aliquot DD. Et addit hoc ita esse declaratum, proprio motu Pij V. 1572. Ianuarij 30. Arag. *22. q. 11. a. 3.* asserens Greg. 13. ita declarasse, & olim Vrban. 4. Auila *p. 2. c. 7. disp: 1. dub. 7.* Idem respondit quidam Prælatus Illustrissim. qui asseruit se expectare à Summo Pontifice declarationem, aut potiùs concessionem, vel extensionem ad casum hæresis pro Regno Poloniæ, sed antequam illa inde mittatur, nemini consulerē contra tot authoritates, & praxim Romanæ Curiæ, contrarium agere. Hæc quasi obiter dixerim, nam fundamenta huius negatiuæ sententiæ, quæ collecta habeo, recensere longum esset: nihilominus qui voluerit, poterit consulere præfatos authores. A schismate tamen tunc absolui potest is, qui purus schismaticus esset, absq; admixtione hæresis. Similiter fautores, receptatores,

tores, defenſores, libros retinentes, legentes, imprimentes, ſi hæretici non ſint. Henriq. *l. 6. de prima, c. 16. n. 2. in Commet: lit: L.* Sanchez *lib. 2. c. 12. n. 12.*

QVÆSITVM IX.

Quot requiruntur ad commutationem votorum faciendam?

℞. Tria: Authoritas, cauſa, & materia, Authoritas quæ ſit, & ad quid ſe extendat Cõmuniter enim dari ſolet ad commutationẽ non ad diſpenſationem. Nam delegata poteſtas ad commutandum, non ſe extendit ad diſpenſandum, & è contra.

Cauſa quoq; conſideranda eſt. Nã quamuis ad diſpenſandum maior exigatur cauſa, & grauior, (vt ſuo loco dicetur) tamen etiam ad commutandum exigitur. Sufficit autem leuis & parua: quia parua eſt facta, per commutationem remiſſio, vnde in Iubileis ſufficit, vt vouens petat commutationem. Quia ſemper cum illa petitione concurrit, promptior vouentis voluntas ad materiam ſubrogatam. Quod cedit in maiorem Dei honorem, & Eccleſiæ benignitatis commendationem. Sanch. *c. 50. n. 22. & ſeq.*

Porrò quoniam materia voti eſt bonum, ideò

ideò materia quoq; ſubroganda loco alterius, debet eſſe bonum. Et quidem ſi cõmutatio eſſet facienda, in bonum euidenter maius, non requiritur Eccleſiaſtica poteſtas: poteſt enim ipſe vouens propria authoritate loco calicis argentei promiſſi, dare aureum. In bonum verò minus promiſſo, fieri non poteſt pura commutatio, etiã authoritate Eccleſiaſtica; niſi ad miſceatur diſpenſatio, cum graui cauſa: de qua modo non loquimur. Exigitur itaque æquale bonum priori, in quod commutandum eſt illud votũ. Quæ æqualitas: non ſcrupuloſe eſt accipienda, ſed moraliter, ita vt prudẽtis arbitrio, nulla aut parua differẽtia eſſe credatur, vel ſaltem, non ſit certũ, bonum ſubrogatum eſſe minus, illo antea promiſſo.

Ad hæc, iſta æqualitas inter materiã præſentem voti, & materiã ſubrogandam, non eſt perpetenda, ex natura illorum bonorum (conſtat enim orationẽ eſſe, ſecundùm naturam ſuam nobiliorem, & ſuperiorẽ ieiunio, peregrinatione, & eleemoſina. Et tamẽ pro afflictione vnius diei per ieiunium, non ſufficeret recitare vnam partem Roſarij: neq; ſemper Deo gratius eſt vouentem facere, quod per ſe excellentius) ſed expendẽda eſt

ista æqualitas, secũdum proportionem rei, ad rem, vel quo ad acceptationem Dei, & vouentis salutem, pensatis omnibus circũstantijs, vt inferius dicetur.

Neq; ista æqualitas materiæ subrogandæ, respectu prioris promissæ, est ponderãda duratione, magnitudine aut numero: autquod votũ perpetuũ cõmutetur in materiam perpetuam: potest enim in temporalem, si hoc cõpensari potest qualitate, & grauitate operis subrogati. Neq; requiritur, alligatio operis subrogandi ad idẽ tempus, & diem, quo res prius promissa, implẽda erat. Quia potest esse tã grata Deo alio tẽpore, quã hoc. (quãuis & id posset fieri) Neq; exigitur materiarũ conformitas: sed potest votũ personale (vt puta peregrinatio) in reale mutari videlicet in eleemosinã, &c. Sanch. *c. 56. n. 24.* Quæ autem sint consideranda in exæquatione materiarum, inferius quęsito vndecimo dicetur.

Circa autem istam cõmutationem multa scienda sunt. Ac inprimis, quod hæc commutatio potest fieri, non tantùm in Sacramento pœnitentiæ, sed etiam extra.. Sanch. *n 18.* Item votum semel commutatum in aliquã materiam, potest iterum cõmutari, quoad illam materiam subrogatam *Sanch.*

Et acceptata commutatione, licet voueti, redire ad priorem materiam promissam, omissa subrogata. Imo si sæpè votũ sit commutatum, vt peregrinatio annua in mẽstruã cõfessionẽ, ista in ieiunia aliquod, hæc in aliquot preces; licitũ est voueuti exequi votũ in quacũq; materia. Sanch. *c. 55. n. 28.* Azor *t. 1. lib. 11. c. 18. q. 10.* Sed postquam redierit ad prius votum, nolens commutatione vti, non potest ad subrogatã redire propria authoritate, nisi sit facta commutatio in euidenter maius bonum, & votum illud, non sit Papæ reseruatum. Sanch. *c. 55. n. 30.*

Idem obseruandum est in commutatione iuramentorum, de quibus in appendice, titulo de Iuramentis, agetur.

QVÆSITVM X.

Quæ & quot sunt spectanda in commutatione facienda?

℞. Multæ circumstantiæ sunt considerandæ, sed præsertim septem.

1. Maior Dei honor, & quod ei gratius aut æquè gratum sit. 2. Reipub. aut etiam vouentis ipsius vtilitas, vt si magis congruit saluti eius spirituali. Vnde expedit mutationem facere, in res quas vouens sibi elegerit,

elegerit, vel solitus est facere: non alligando ipsas ad tempus. 3. Finis, ad quem promissum ordinatur, vt si quis propter castitatem, vouit peregrinationem: magis conducent ad eam, ieiunium, & oratio, frequentatio Sacramentorũ, pœnitentiæ, & Eucharistiæ meditatio. 4. Obligatio vouentis respectu rei promissæ: nam si votũ esset de vitando peccato, (v. g. fornicationis) minori commutatione opus est: quia per commutationẽ non aufertur obligatio præcepti: nisi illud votũ valde arceret à peccato, tũc enim subrogandũ esset, correspondẽs opus tali fini. Hinc si votũ cõduceret ad finẽ, cõmutandum esset in perpetuã menstruam confessionem, si non: in Rosarium totum, semel quolibet mense, per triennium.

5. Habenda est ratio difficultatis, in ad impletatione rei promissæ, & subrogandæ: vt ieiunium pauperis in minorem Eleemosinã, vt quæ difficilior est pauperi quã diuiti.

Et pauciora ieiunia imponenda laborantibus, Cholericis & debilibus, quàm otiosis, phlegmaticis, robustis. Quia pauciora in illis, æquiualẽt pluribus horũ: ratione maioris difficultatis & laboris, in illis perferẽdis.

6. Perpẽdenda est vouentis fragilitas: curãdumque

dũque est, ne nimis grauetur, ita vt maneat periculo transgrediendi subrogatam materiam expositus, 7. Expensæ quoq; considerãdæ, sed illę quæ vltra domesticas, & ordinarias fierẽt: & labor itineris. Vbi sciẽdum est quod non exigitur expẽsas computatas mitti ad locum, adquẽ votũ refertur. Sufficit enim ipsas erogari in pias causas, vbi placuerit. Sanch. *c. 56. n. 21.* Res tamen ibi offerenda, relinquenda, aut subsidium promissum, transmittendum aut compensandum est, illi ipsi loco intento.

QVÆSITVM XI.

Possuntnè aliqua exempla mutandorum votorum proponi, vt Confessarij magis rem hanc penetrent?

℞. Possunt. Sanch: enim *lib. 4. c. 56. n. 39.* proponit aliqua. Primum itaq; exemplum est ex *cap.* venientis, de voto: vbi commutatur votum Hierosolymitanum cuiusdam pueri, ob iustam causam: vt id votum eleemosinis redimeret, & toto vitæ curriculo vni pauperi prouideret.

2. Ex *cap*: magnæ, de voto: simile votũ cuiusdam Episcopi commutatur: vt expensas eundi & redeundi, & commorandi ibi, integrè

integrè mittat (quamuis hoc non ſit neceſſitatis) deductis impenſis quas domi erat facturus; & laborem itineris compenſet, ſolicitius inſtando vigilijs, deuotius vacando orationibus, & fortius ſe exercendo ieiunijs.

3. Labor peregrinationis promiſſæ, cōmutatur ſic à viris doctis. Si peregrinatio pedeſtris eſſet promiſſa, vt vltra expenſas; labor vnius diei commutetur in ieiunium vnius diei, & duorum dierum in duo ieiunia: & ſic deinceps. Si non eſſet futura pedeſtris, vt labor quatuor dierum commutetur in ieiunium vnius diei, Sanch: Sayr. *lib.6.c.12.n.20.* Azor *t.1.lib.11.c.18.q.13.*

Quod ſi peregrinatio mendicatò fuit promiſſa, nullæ expenſæ ſunt attendendæ, ſed labor, & humiliatio.

4. Votum non contrahendi matrimonium, commutari poteſt, in confeſſionem ſingulis menſibus per triennium, & in nouem Sacra. Poſſet addi breuis aliqua oratio ſingulis diebus ad mortem.

5. Votum ſacerdotij aſſumendi, in recitationem quotidianam Pſalmorum pœnitentialium Litanijs: vel Officij B. V. Mariæ: vel integri Roſarij & in confeſſionem ac communionem ſingulis quindenis, & faciendum ſacrum quolibet menſe, & vt voueat caſtitatem in ſtatu ſæculari. Quod ſi vellet contrahere, addendum ieiunium ſemel in hebdomada.

6. Votum ieiunandi ſemel in ſeptimana; in confeſſionem & communionem triennio ſingulis quindenis, & in tria ſacra facienda: Aut in recitationem Roſarij, & eleemoſinam modicam qualibet ſeptimana perpetuo faciendam.

7. Votū ſimplex Caſtitatis & Religionis non poteſt tolli pura commutatione, ſed debet admiſceri diſpenſatio Soto *7. de Iuſt: q. 4. a. 3.* & Sanch.

QVÆSITVM XII.

Quotuplex eſt finis Iubilei?

℞. Duplex: proximus, qui eſt conſecutio Indulgentiarū, hoc eſt, relaxationis, expiationis, & (vt interim ſic craſſa Minerua rem declarem) remiſſionem pœnarum pro peccatis in confeſſione remiſſis debitarum. De quibus Indulgentijs erit ſpecialis titulus, in appendice.

Vltimus finis Iubilei, eſt imperatio alicuius auxilij, aut gratiæ à Deo.

QVÆ-

QVÆSITVM XIII.

Quomodo ampliantur gratiæ in Iubileo contentæ?

℟. Ad personas Religiosas clausas, incarceratas, itinerantes, infirmas.

Sed diuersimode. Nam Confessarijs claustralium perpetuo degentium, incarceratorum, captiuorũ, infirmorum, nõ valentium requisita implere cõmittitur, vt possint omnia & singula in pietatis opera cõmutare, vel in aliud, proximum tamen tempus, differe. Vbi vtrumque arbitrio ipsius Confessarij committitur.

Quoad itinerantes autem, vel nauigantes aliter dicitur. Nam neque dilatio, neque commutatio Confessarij committitur: sed ordinatur, vt illi peracto tali itinere, requisita exequantur.

QVÆSITVM XIV.

Quomodo limitantur fauores Iubilei?

℟. Restringuuntur quo ad duo:

1. Quo ad irregularitates, siue publicas, siue occultas: notas, defectus, incapacitates, inhabilitates. Ad has enim non se extendit facultas confessariorum, neque etiam in foro interiori, vt dictum est superiori titulo.

2. Quoad

2. Quoad censuras: Quòd absolutio ab illis valebit, in foro pœnitentiali tantùm: in contẽtioso autem posse procedi contra absolutũ. Deinde neq; in foro interno conscientię, quoad illos, qui sunt ab aliquo iudice excõmunicati, suspensi, vel interdicti, vel alias incidisse in hæc, declarati, vel publicè denũciati, nisi intra tẽpus Iubilei satisfecerint, aut cum partibus concordauerint.

TITVLVS XIV.

De quibusdam superstitionibus

Habet Quæsita 4.

QVÆSITVM I.

Fascinatio quid significat: an detur; & quomodo curetur?

℟. 1. Fascinatio importat quoddam nocumentum, quod aliquis alicui à se distanti infert, aspectu, voce, aut laudatione.

2. Fascinatio triplex potest esse. Vulgaris atq; fabulosa. Naturalis: & Magica.

Vulgaris quidem illa est, cùm aliquis lædit quempiam, non coiunctum corporaliter, nec in eum quidpiam agens, sed mere sola visione, voce aut commendatione.

Natu-

Naturalis est, contagio seu infectio, ex quibusdam causis naturalibus procedens.

Magica, est nocumentum alteri illatum opera diabolica, & pacto cum ipso inito, cuius nota potest esse in oculis.

Hac distinctione possunt DD. Conciliari affirmantes, & negantes eam dari.

Nam Glossa *Gal.5.* apertè docet quorundam oculos esse virulentos, qui alios videndo, præsertim infantes & pueros atq; animalcula, inficiunt. Cuius ratione assignat D. Th. *1. q. 117. a. 3. ad 2.* egregiam.

Cæterum alij constantissimè negant. Inter quos Abulensis *Sup. q. 18.* sic ait: Nos quoque cum tota Ecclesia fascinationem improbamus. Eandem damnat Basilius, Chrysostomus, Hieronymus. Porrò Richard *Quodlib. 3. q. 12.* profert duos articulos, quibus anathema dicitur his, qui illam tenent.

Itaq; hi DD. sic possunt conciliari, quòd vulgaris illa fascinatio est muliebris nugatio, atque superstitio, nullum fundamentum apud philosophos, aut medicos habens. Neq; enim aspectus ex se solo, absq; admixtione alicuius causæ naturalis, vel diabolicæ, potest esse venenosus, & noxius. Similiter & vox seu laudatio, vnde meritò eam damnant DD. Atqui naturalis, & diabolica: possunt admitti.

4. Fundamentum Physicæ fascinationis, est corruptio humorum in homine, prouentiens ex annositate, morbo, cibis nociuis. Quæ corruptio prodit in oculos præsertim, & illos atque nares: Dum verò intra oculos, nares & os non continetur; emissa ex ore per habitum, ex oculis & naribus per euaporationem, inficit aerem vicinum, qui infectus insinuat se in oculos pueri, quæ est pars tenerrima, & attrahitur ore pueri oscitantis; inde ad alias corporis partes diffunditur. Vnde & puer infirmatur, ac vomitum patitur. Quod manifestari posset hac experientia, à D. Th. vbi supra, allata. Ex aspectu mulieris menstruatæ, specula, si fuerint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem: ita vt superficies sit, velut nubes sanguinea: similiter mutuus intuitus inter sanum & lippum, læsionem facit.

5. Origo huius superstitiosæ & vulgaris fascinationis, facta est à gentilibus, quorū dementia eò vsq; processit, vt seipsum quoque aliquem fascinare posse, crediderint.

6. Reme-

6. Remedijs autem vanis vti, vt lauare faciem aqua fluuij, cum quibusdam obseruationibus, superstitiosum est. Sed error deponendus est, (quo ad fabulosam fascinationem.) Aut ad remedia naturalia per medicos: & supernaturalia, per orationes, vsum Sacramentorum, (si subiectum capax est) vel tandem aquæ benedictæ, si infectus, puer est, (quo ad fascinationes naturales & veneficas.) Patienter autem tolleranda est, crux hæc, à Deo promissa, imò etiam mors, si Deo non placuerit, per hæc remedia sanitatem restituere: & non est recurrendum ad dœmonis hostis nostri præsidia. Poterit ille conferre sanitatem, applicando occultas naturales virtutes, sed cum præsentissimo periculo damnationis æternæ. Hæc obiter & breuiter sunt dicta, vt folium impleretur. Plura si quis scire desiderat, legat Azor *t. 1. lib: 9. c. 25.* Martinum Delrium *lib: 1. c. 3. q. 4.* Et *lib: 3. q. 4. sect: 1.* Sanch: *lib. 2. c. 40. n. 48.*

QVÆSITVM II.

Licetnè duobus secum pacisci, vt præmoriens superstiti appareat, certiorem eum facturus de suo statu?

℟. Hoc

℟. Hoc valde periculosum est, quia tales exponunt se periculo illusionis diabolicæ. Incertum an ipsa anima compareat, vel dœmon eius vices subit. Præsumptuosum ac temerarium est, scrutari arcana Dei, circa salutem nostram. Satis autem est sequi doctrinam Apostolicam, cum timore & tremore operando salutem suam: præcepta Dei implendo, regulas Ecclesiæ & S. scripturæ obseruando.

Hinc esse videtur, quædam Dei tentatio velle scire, via extraordinaria, omissa via nobis per diuinam prouidentiam ostensa.

Peccaminosa quoq; est ista curiositas periculosa, & pro varietate circumstantiarum, aliquando erit culpa mortalis, aliquando venialis. Sanch: *lib. 2. c. 38. n. 25.* Delrius ibidem citatus.

QVÆSITVM III.

Prouocare ad diuinum iudicium, licetnè?

℟. Regulariter non licet, quia est extraordinarium medium, & periculosum. Nihilominus, aliquando iniuria affectus, licitè potest lædentem citare, ad comparendum coram Deo iudice, siue intra cer-

tum

tum tempus, siue absolutè: concurrentibus quinq; conditionibus.

1. Ex parte iudicij humani, si non sit qui iustitiã administret, vel nolit, aut opprimat

2. Ex parte prouocantis, si alias sit pius ac timoratus.

3. Ex parte motiui, vt non faciat ex odio, impatientia, ira, desperatione, vanitate, aut vindictæ cupiditate, & quouis alio malo affectu.

4. Si sit in materia maximi momenti, & non sit causa leuissima.

5. Ex parte finis & intentionis, vt scilicet eius innocentia appareat: familia nõ grauetur infamia, vt liberetur mũdus tali Tyrãno, aut is resipiscat, & timore perculsus pœniteat, desinatq; ab oppressione miserorum.

Absq; his conditionibus id facere, est peccatum mortale, quia graue nocumentum proximo infertur. Traducitur enim, & si sit menticulosus, ex terrore moritur, aut in morbum incidit.

Citatus tamen si nullius iniustitiæ conscius est, potest talem tentationem flocci-pendere. Conscius autem alicuius iniuriæ, debet se diligenter recollire & corrigere. Delrius *lib. 4. c. 4. q. 4. sect. 1.*

QVÆ-

QVÆSITVM IV.

Consuetudo, qua iumentis vena aperitur die alicui sancto dedicato, estnè superstitiosa.

℞. Est superstitiosa, ac proinde extirpanda. Quia nulla causa naturalis, huius rei esse potest. Neque supernaturalis, quæ aut in sacra scriptura tradatur, vel ab Ecclesia doceatur. Et præterea, diabolicum inuentum est, vt homines à Dei cultu retrahantur, & his vanis distrahantur. Idem dicendum est de collectione herbarum tali vel tali tempore, festo aut vigilia. Et de obseruatione temporum, de qua superstitiosi versus erant olim. Clara dies Pauli &c. De his copiose. Delrius *lib: 3. q. 4. sect: 6.* Sanchez *lib: 2. cap: 40. nu. 31. & 32.* Sayro *lib. 4 cap: 6. nu. 8.* Nauar: *cap: 11. nu. 34.* Greg: Val. *22. disp. 6. q. 13. p. 2.*

FINIS.